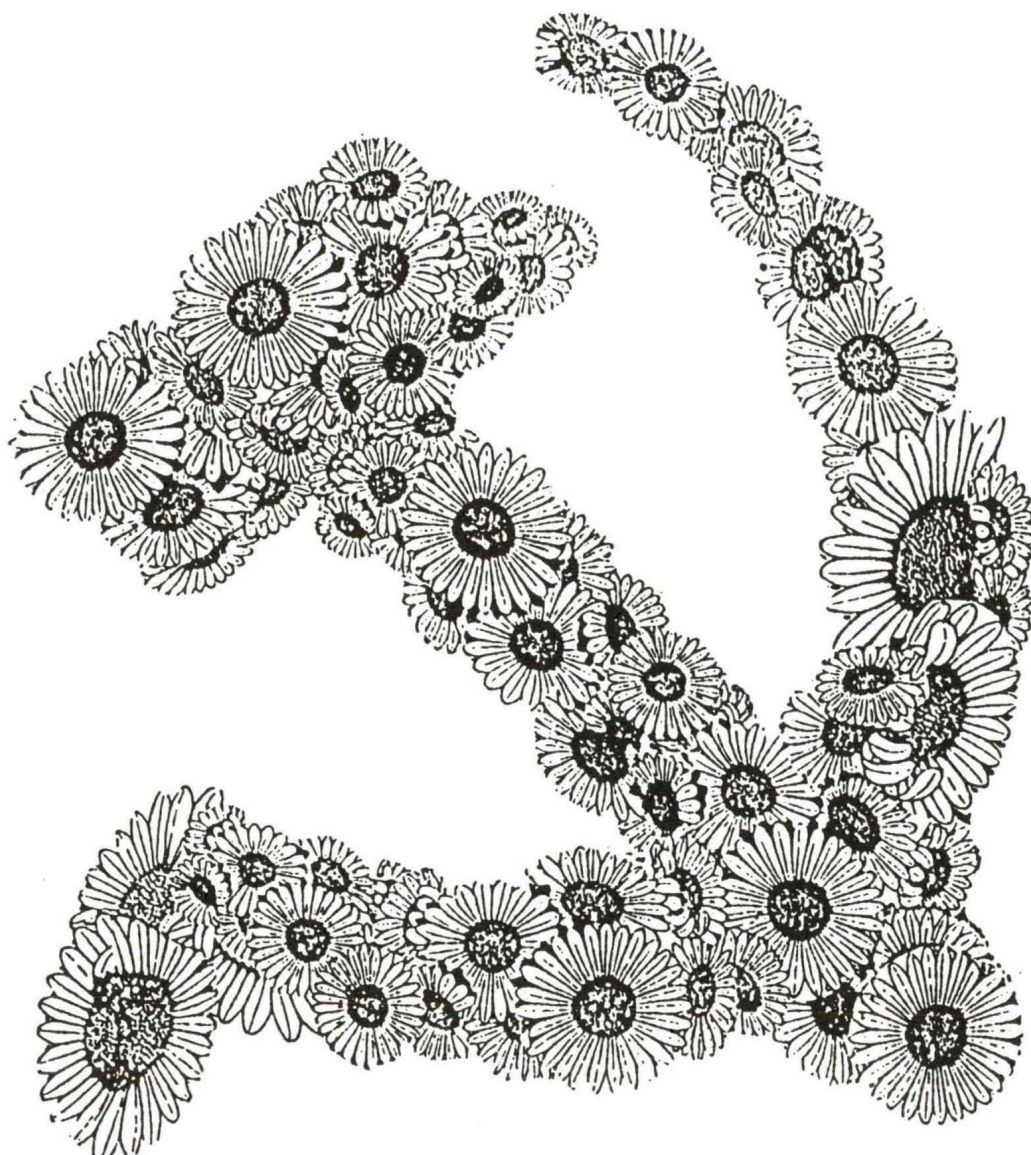


המפלגה הקומוניסטית הישראלית

הוועידה ה-23

יוני 1997



המפלגה הקומוניסטית הישראלית

הוועידה ה-23

יוני 1997

23d CONGRESS

COMMUNIST PARTY of ISRAEL

June 1997

נדפס בישראל, 1999
גרפיקה ממוחשבת: לני עיצוב מידע בע"מ, תל אביב
לוחות והדפסה: דפוס - אבו רחמון בע"מ - עכו

תוכן העניינים

7	מהלך הוועידה ה-23
	המפלגה היא את ואתה, כולנו יחד -
11	דברי פתיחה - בנימין גון
	המפלגה שלנו ושלכם -
15	נאום המזכ"ל מוחמד נפאע בפתחת הוועידה
19	דין וחשבון הוועד המרכזי לוועידה ה-23
19	תעודת הזיהוי של המפלגה הקומוניסטית הישראלית
21	פרק 1. החלופה הרעיונית שמציעה מק"י
26	פרק 2. ההתפתחויות הפוליטיות בין ועידה לוועידה
39	פרק 3. העמקת המשבר הכלכלי-חברתי
51	פרק 4. הכירסום בדמוקרטיה הישראלית וסכנת הפשיזם
55	פרק 5. שיתוף הפעולה במסגרת חד"ש
58	פרק 6. האוכלוסיה הערבית בישראל
67	פרק 7. המפלגה הקומוניסטית הישראלית
83	דין וחשבון ועדת הביקורת המרכזית
	מטרות מעשיות וחזון של תמורות חברתיות -
87	דברי מוחמד נפאע בסיכום הדיון
92	החלטות הוועידה
96	תקנון המפלגה הקומוניסטית הישראלית
109	מוסדות מק"י



בימת הנשיאות בפתיחת הוועידה ה-23. נושא דברים בנימין גונן, חבר הלשכה.

מהלך הוועידה ה-23

ערב הפתיחה

ערב הפתיחה החגיגי והמרשים של הוועידה ה-23 של מק"י נערך ב-25 ביוני 1997 במרכז הקונגרסים בחיפה, בנוכחות צירי הוועידה, חברי המפלגה ואוהדיה, אורחים רבים מהארץ ומחו"ל, נציגי הרשות הפלסטינית ואישים פלסטיניים, יו"ר ההסתדרות ח"כ עמיר פרץ, וראש העיר חיפה עמרם מצנע. שתי שורות של דגלים אדומים, שהתנופפו ברוח ברחבת הכניסה למרכז הקונגרסים, וכרזות הוועידה קידמו את כאלפיים באי ערב הפתיחה. תרמו לאווירה החמה והלבבית חברי בנק"י, אשר העניקו לכל אחד מהצירים ומהאורחים ורד אדום.

הבימה באולם קושטה בסיסמאות הוועידה - "עם הפנים לעתיד! הוועידה ה-23 של מק"י - מפלגת העובדים, השלום, השוויון, הדמוקרטיה והעתיד הסוציאליסטי", בדגלים אדומים ובדגלי המדינה. בנשיאות ערב הפתיחה של הוועידה ישבו ותיקי המפלגה, רות לוביץ' ותופיק טובי, המזכ"ל מוחמד נפאע וחברי לשכת הוועד המרכזי, יו"ר ועדת הביקורת המרכזית, העורך הראשי של "אל-אתיחאד", מזכ"ל בנק"י ויו"ר תנד"י.

דברי פתיחה נשא בנימין גונן, חבר הלשכה ויו"ר הסיעה בהסתדרות. המזכ"ל מוחמד נפאע, הציג בנאומו את עיקר הבעיות שעמן מתמודדת מק"י ואת משימותיה ותוכניותיה לעתיד.

הוועידה קידמה בברכה את נציגי המפלגות הקומוניסטיות והפועליות שהגיעו לוועידה, לרבות מפלגת העם הפלסטיני, ואת האורחים האחרים. בשם הרשות הפלסטינית בירך את הוועידה השר יאסר עבד רבו, שהעלה על נס את תרומתה הייחודית והחלוצית של מק"י להשגת ההכרה בזכויות הלאומיות של העם הפלסטיני ולקידום השלום.

ברכות חמות לוועידה הביאו ח"כ עמיר פרץ, יו"ר ההסתדרות; עמרם מצנע, ראש עיריית חיפה; איברהים נימר חוסיין, יו"ר ועד ראשי הרשויות המקומיות הערביות וראש עיריית שפרעם; ח"כ האשם מחאמיד, יו"ר מועצת חד"ש; וחנא עמירה, חבר לשכת מפלגת העם הפלסטיני.

את ועידת מק"י כיבדו בנוכחותם ראש העיר נצרת ראמז ג'ריסי; חברי הכנסת דדי צוקר וואליד צאדק (מרצ) ויונה יהב (עבודה); ראשי רשויות מקומיות ונציגים של אירגוני שלום ומחאה; מושל ג'נין מטעם הרשות הפלסטינית; אנשי רוח ואישים רבים. את ברכת בנק"י הביא מזכ"ל התנועה, עומר חמדי. בעת שהביא את הברכה, נכנסו לאולם עשרות חברי בנק"י בתלבושת התנועה ובעניבותיה, כשהם מניפים דגלים אדומים ומלווים בתזמורת של תופים וחצוצרות. הנוכחים קמו והודו לבנק"י על ברכתה בתשואות חמות.

המשורר סמיח אל-קאסם קרא שיר פרי עטו, והזמרות אמל מורקוס ומירי אלוני שרו שירי שלום וחירות. המשורר נתן זך התנצל על העדרותו מהאירוע בשל מחלה.

מפגש בנצרת

- למחרת, ב-26 ביוני, נערכה במשרדי מק"י בנצרת פגישה של חברי לשכת המפלגה והנהגת סניף נצרת עם אורחי הוועידה, נציגי שמונה מפלגות אחיות:
- * נגויין ואן טאם, חבר ועדת הביקורת המרכזית של המפלגה הקומוניסטית של וייטנאם, ונגויין קואי לאם, ראש המחלקה למזרח-התיכון במחלקה לקשרי חוץ;
 - * פרנסיס וירץ, חבר הלשכה המדינית ויו"ר המחלקה לקשרי חוץ של המפלגה הקומוניסטית הצרפתית, וז'אק פאת, האחראי למזרח-התיכון במחלקה לקשרי חוץ;
 - * אורטיס קולוזוף, חבר הלשכה המדינית של המפלגה הקומוניסטית היוונית, וניקולס גזיס, חבר המחלקה לקשרי חוץ;
 - * מריו מיכלאנג'לו, חבר הוועד המרכזי של מפלגת ההתחדשות הקומוניסטית של איטליה, ואלפיו ניקוטררה, האחראי לנושאי שלום;
 - * ניקולאי בינדיוקוב, מזכיר הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית של הפדרציה הרוסית לשאלות בינלאומיות;
 - * וניסיליוס זנטו, חבר הלשכה הפוליטית והמזכירות של המפלגה הפרוגרסיבית של קפריסין (אק"ל);
 - * דומיניגוס לופז, חבר הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית של פורטוגל;
 - * טים וילר, חבר ההנהגה הלאומית של המפלגה הקומוניסטית של ארצות הברית.

בפגישה השתתפו המזכ"ל מוחמד נפאע, וחברי הלשכה: בנימין גונן, אחמד סעד, תמר גוז'נסקי, תופיק כנאענה, עיסאם מחול ואסעד יוסף כנאנה. השיחה נסבה סביב הנושאים הפוליטיים והחברתיים המגוונים, שבהן עוסקת מק"י, הערכת ממשלת תנניהו וסיכויי התהליך המדיני.

אורחי הוועידה היו בהמשך אורחי עיריית נצרת, שם שוחחו עם סגן ראש העיר, סוהיל דיאב, ולאחר מכן ערכו סיור בעיר.

דיונים וברכות

הוועידה חידשה את עבודתה ב-26 ביוני בערב באולם בבית ברל. באולם, שקושט בסמל המפלגה ובסמל הוועידה ובסיסמתה, התכנסו צירי הוועידה ואורחיה להאזין לדיון.

בפתח המושב בחרו הצירים במוסדות הוועידה: הנשיאות, הוועדה המתמדת, ועדת המנדטים, ועדת הערעורים. לתפקיד יו"ר הנשיאות נבחר מוחמד ברקה; ליו"ר הוועדה המתמדת - אחמד סעד; ליו"ר ועדת המנדטים - נימר מורקוס; וליו"ר ועדת הערעורים - בנימין גונן.

הוועידה אישרה את ההצעה לקיים עד סוף שנת 1997 מושב נוסף של הוועידה, אשר יוקדש כולו לדיון בהצעות לשינויים בתקנון המפלגה. באותו ערב, במהלך כל היום הבא (27.6) וכן במחצית הראשונה של שבת (28.6), עלו לדוכן בזה אחר זה, צירות וצירים מסניפי המפלגה ברחבי הארץ, אשר התחלקו בנסיון עבודתם

הציבורית, התייחסו לנושאים מתוך הדו"ח של הוועד המרכזי לוועידה, והעלו בעיות פוליטיות וארגוניות. בסך-הכל השתתפו בדיוני הוועידה 110 צירים. הצירים קיבלו בתשואות רמות את אורחי הוועידה מחו"ל, אשר נשאו דברים בפניהם, סיפרו על מאבקים וחלקו שבחים להיסטוריה, לעמדות ולפעילות של מק"י. בהתרגשות מיוחדת קיבלו הצירים והאורחים את ברכת של אירגון בני עמל, שהובאה לוועידה על ידי עשרות ילדים, אשר פיזרו עלי ורדים והניפו בלונים וציורים צבעוניים של יוני שלום.

החלטות וסיכום

במושב הוועידה שנערך בשבת בשעות אחר הצהריים והערב, דנה הוועידה בדוחות של ועדות הוועידה ואישרה אותם ברוב גדול.

דו"ח ועדת העירעורים אושר ברוב גדול (מתנגדים - 24, נמנעים - 6); דו"ח הוועדה המתמדת אושר ברוב גדול (מתנגדים - 16, נמנעים - 5); דו"ח ועדת המנדטים אושר ברוב גדול (מתנגדים - 16, נמנעים - 6). הדו"ח של ועדת הביקורת המרכזית, שהוגש לוועידה בכתב, אושר ברוב קולות.

לאחר אישור הדוחות, ולאחר אישור דו"ח הוועד המרכזי, לרבות התיקונים שנתקבלו בוועידה, בחרה הוועידה בוועדת בחירות, אשר ניהלה את הבחירות למוסדות המפלגה: ועדת הביקורת המרכזית והוועד המרכזי.

דיוני הוועידה סוכמו על-ידי מוחמד נפאע, אשר דחה את כל הרמזים, שהושמעו בתקשורת ועל-ידי כמה חברים, כאילו מק"י עומדת בפני קרע עמוק. הוא הדגיש, כי דיוני הוועידה והחלטותיה הוכיחו דווקא אחדות עמוקה בנושאים הפוליטיים, הרעיוניים והאירגוניים, אחדות שאינה עומדת בסתירה לנכונות של מק"י לקיים דיאלוג כן ופתוח בין חברי המפלגה ובין המפלגה לבין כאלה שאינם בשורותיה. נפאע ביקר את התופעה של התחמקות מהתמודדות גלויה עם דעות שונות והוקיע כל החרמה. הוא העלה על נס את החברים הוותיקים, הממשיכים ללוות את עבודת מק"י ומוסדותיה, וזוכים בשל כך להרבה אהבה. נפאע שב וקרא לאלה שפרשו בעבר ממק"י לשוב אליה, והדגיש את חיוניות המאמצים להרחבת שורות המפלגה, ובעיקר בקרב הציבור היהודי ובקרב הצעירים והנשים.

סיכום הדיון, ההחלטות הפוליטיות והדו"ח של הוועד המרכזי אושרו ברוב מכריע של הצירים.

הוועידה ננעלה בשירת ההמנון "האינטרנציונל".

מושב מיוחד לדיון בשינויים בתקנון המפלגה

לפי החלטת הוועידה ה-23, נערך בשבת, 22 בנובמבר 1997, באולם פטרה בסכנין, מושב נוסף, אשר הוקדש כולו לדיון בהצעות השינויים בתקנון מק"י.

יו"ר נשיאות הוועידה מוחמד ברקה הביא להצבעה את התקנות לניהול הדיון בנושא התקנון, ולאחר מכן הציג המזכ"ל מוחמד נפאע את מטרת השינויים בתקנון של מק"י: לשמור על אופייה הייחודי של מק"י כמפלגה מהפכנית, המבוססת על

הסוציאליזם המדעי ועל הצנטרליזם הדמוקרטי, ולאפשר גמישות שתועיל לקידום עבודת המפלגה ולהרחבת שורותיה.

דב חנין, חבר הלשכה הפוליטית וחבר הוועדה לנושא התקנון, תיאר בפני הצירים את עבודת ההכנה המאומצת, שקדמה לוועידה: דיונים בוועדה מיוחדת; גיבוש הצעה ראשונה על-ידי הוועד המרכזי; דיונים בסניפים על ההצעה; שיגור הערות והצעות של החברים; גיבושה בוועד המרכזי של הצעה מתוקנת, שכללה תיקונים שהציעו חברים והעברתה לדיון בוועידה. הוא גם עמד על השינויים העיקריים המוצעים.

לאחר הצגת הנושא נערך דיון, בו הסבירו צירים את הצעותיהם והשגותיהם. בתום הדיון נערכו הצבעות על כל סעיף שלגביו הוצע תיקון, וכמה מהצעות הצירים נתקבלו ונוספו להצעה.

בשינויים שהוכנסו לתקנון מק"י במושב הנוסף של הוועידה ה-23 ניתן לציין:

* תוספות המפרטות את עמדת מק"י בנושא הגלובליזציה, מדיניות החוץ, המערכה לשוויון ועוד.

* הרחבת ועידכון של הסעיף המבהיר את תפיסת הסוציאליזם. הניסוח המעודכן מציין, כי הסוציאליזם, שמק"י רואה בו את מטרתה, הוא משטר דינמי, המחליף את הקפיטליזם בחברה הומנית ודמוקרטית של צדק חברתי, שתבטל את הניצול המעמדי, ותעמיד את האדם כערך עליון, בה ישררו פלורליזם של דעות, אירגונים ומפלגות ודמוקרטיה עמוקה.

* ביטול המועמדות למפלגה, וכל מצטרף יתקבל למק"י כחבר.

* לראשונה מובטח בתקנון ייצוג לנשים במוסדות מק"י, כאשר בוועד המרכזי יגיע ייצוג הנשים לפחות ל-20%.

* התאמת הסעיפים הנוגעים לקביעת רשימת המועמדים לכנסת ולהסתדרות כך שלא יהיו בהתנגשות עם הסעיפים הדומים בתקנון חד"ש.

בהצבעה המסכמת אושרו כל סעיפי הנוסח המחודש של תקנון מק"י ברוב מכריע של צירי הוועידה, ובהתנגדותם של 7 צירים בלבד.

דברי נעילה של הוועידה ה-23 נשא מוחמד נפאע, אשר הדגיש, כי האישור של התקנון בנוסח המחודש שלו היה תהליך פנימי חשוב, והצעיד את המפלגה לאירגון טוב ויעיל יותר, תוך פיתוח תפיסותיה הדמוקרטיות. הוא קרא לכל חברי המפלגה ואוהדיה להתגייס למערכות הפוליטיות והחברתיות ולמערכות הבחירות לוועידת הסתדרות ולרשויות המקומיות.

המפלגה היא את ואתה, כולנו יחד

דברי בנימין גונן בפתיחת הוועידה ה-23

בשם הוועד המרכזי אני פותח את ועידתנו ה-23 ומקדם בברכה את כל החברות והחברים, את צירי הוועידה ואת האורחים שכיבדו אותנו בבואם הערב. תודנו העמוקה לאורחים מהמפלגות הקומוניסטיות והפועליות האחיות מארצות שונות, אשר בנוכחותם מעידים על כך, שמק"י היא חלק מתנועה עולמית חיה ולוחמת.

אנו מברכים את החברים הוותיקים של תנועתנו, את נציגי המוסדות והאירגונים, את ראשי הערים והמועצות המקומיות, את נציגי ההסתדרות והמפלגות, את נציגי העיתונות.

ברכות לנציגי של הרשות הפלסטינית ושל הכוחות הפטריוטיים ואנשי הציבור הפלסטיניים. הוועידה מבקשת להעביר באמצעותכם את תמיכתנו הנחרצת בזכותו של העם הפלסטיני למדינה משלו ואת הסולידריות שלנו עם מאבקו לעצמאות. ועידתנו מתכנסת בצל עננה כבדה של מתיחות, העלולה לסחוף את שני עמינו לאסון. גוברת המתיחות בלבנון עקב המשך שליטתה של ישראל בדרום-לבנון ובגולן ומידרדר המצב בשטחים הכבושים כתוצאה מהקיפאון המדיני.

מפלגת השלום

בהסכמי אוסלו היה קיים סיכוי לפריצת דרך במאמץ להיחלץ ממעגל הדמים. זה היה צעד במסגרת ההבנה הבסיסית, כי שלום לא יושג על-ידי עליונות צבאית והטלת אימה באמצעות פצצות, טנקים ומטוסים. ב-1993 היה נראה, שקובעי המדיניות הכירו סוף-סוף בצידקת עמדתנו, לפיה חגורת הביטחון של ישראל אינה הרחבת השטח בעוד כמה קמ"ר, אלא בהקמת מדינה פלסטינית עצמאית, החיה בשלום ובשכנות טובה עם מדינת ישראל.

המדיניות של ממשלת נתניהו, שעלתה לשלטון במאי 1996, היא נסיגה הרת אסון לעבר רווי סיכסוכי דמים ולדרך ללא מוצא. נשמעים כיום קולות רבים בקרב האופוזיציה והציבור הרחב, החוששים כמונו, כי הפסקת תהליך השלום תוביל למלחמה חדשה. ניאבק בכל כוחנו להפלת ממשלת הקיפאון המדיני, ונפעל יחד עם שוחרי שלום אחרים, כדי להוביל את העם אל דרך השלום.

שלום, שוויון, דמוקרטיה, זכויות עובדים וסוציאליזם - זו תמצית המסר של המפלגה הקומוניסטית הישראלית לאזרחי ישראל. השלום יבטיח חיים, שלווה וביטחון ליהודים וערבים. לכן אנו נאבקים למען שתי מדינות לשני העמים, וכדי שירושלים תהיה עיר שלום, שחלקה המזרחי הוא בירת המדינה הפלסטינית, וחלקה המערבי - בירת ישראל. אנו אומרים זאת כבר שנים; היום מבינים זאת רבים. מק"י היא מפלגת השלום.

מפלגת הדמוקרטיה והשוויון

ללא שלום - גם לא תתקיים התפתחות דמוקרטית של מדינת ישראל. על החירויות הדמוקרטיות הקיימות מאיימת ממשלת הימין הקיצוני בראשות נתניהו. מרצח ראש הממשלה יצחק רבין ועד לפרשת בר-און אנחנו נוכחים שוב ושוב לדעת, עד כמה גדולה הסכנה לחירויות הדמוקרטיות. אל נהיה שאננים, ויחד עם חוגים אחרים ניאבק נגד סכנה זו.

מק"י היא מפלגת ההגנה על הדמוקרטיה.

אך לא מספיק להגן על מה שקיים; נחוץ לפתח את יסודות הדמוקרטיה בכיוון השוויון. אנו נאבקים למען שוויון האוכלוסיה הערבית, למען שוויון האשה, למען שוויון המזרחיים. מק"י היא מפלגת השוויון. מק"י משוכנעת, רעיונית ומעשית, כי בלי שוויון הדמוקרטיה נותרת מצומקת ומוגבלת; כי בלי דמוקרטיה בכלכלה ובחברה - נותרת הדמוקרטיה הפוליטית, במידה רבה, פורמלית. לכן מק"י היא מפלגת הרחבת הדמוקרטיה.

מפלגת הסוציאליזם

דמוקרטיה אמיתית בכלכלה ובחברה אינה מתיישבת עם קפיטליזם. סדר חברתי המפקיר מיליונים רבים לזרועות האבטלה כדי לאפשר את התחזקות הדולר; המדרדר מיליונים לרעבים ללחם ולמוות ממחלות כדי להבטיח "כלכלה חופשית"; ההורס את הסביבה למען רווחי חברות הון - סדר חברתי כזה הפך הבעיה מספר 1 של המין האנושי. ההתפתחות תובעת בניית חלופה כוללת לקפיטליזם, למשטר המבוסס על ניצול, אפליה ומלחמות; למשטר שהוא אבי אבות הטומאה הפשיסטית-נאצית והשיעבוד הקולוניאלי; למשטר המבוסס על דיכוי עמים שלמים באסיה ובאפריקה.

אסור לשכוח, כי הסוציאליזם לחם בכל הגילויים הקטלניים של הקפיטליזם. על הסוציאליזם נשענו התנועות לשחרור לאומי באסיה ובאפריקה, ובעזרתו נהרסו האימפריות הקולוניאליות.

החלופה הסוציאליסטית שלנו היא חזון של חברה עתידית, אשר ממנו נגזרים יעדים עכשוויים מוגדרים, המבטאים את האינטרסים של הרוב המכריע בחברה. החלופה הסוציאליסטית היא הבסיס למאבק שלנו לשינויים חברתיים מתקדמים:

- * להבטחת תנאים הולמים וזכויות יסוד לכל אזרחי המדינה, יהודים וערבים, נשים וגברים בתחומי החינוך, הבריאות, הדיור, הפנסיה ותרבות הפנאי.

- * לביטול האפליה הלאומית.

- * לביטול הכפיה הדתית.

- * לחלוקה צודקת יותר של ההכנסה הלאומית, כאשר לפי הנתונים הרשמיים, העשירון העליון מקבל 33% מכלל ההכנסה הכלכלית, לעומת 15% מהכנסה זו שעלו בחלקה של מחצית האוכלוסיה שהיא מעוטת אמצעים; כאשר למנהלי בנקים משולמת משכורת חודשית העולה על 200 אלף ש"ח, ואילו מקבלי שכר מינימום נאלצים להסתפק במעט למעלה מ-2,000 ש"ח בחודש.

- * להגנת שירותי הבריאות הציבוריים.
- * להגנת שירותי החינוך והרווחה.
- * להגנת זכויות הנשים, הגימלאים, הסטודנטים, הזוגות הצעירים, הילדים.

כתובת לכל עובד

עובדים, מפורטים, זוגות צעירים, סטודנטים, נשים וגימלאים מנהלים מאבקים חשובים להגנת זכויותיהם. אזכיר את המאבק הקשה והממושך של עובדי "חיפה כימיקלים" על הזכות לעבוד בהסכם קיבוצי ועל שמירת השגים סוציאליים; את מאבקן של עובדות המתפרות בגליל, בדיר חנא ובשפרעם, לשמירה על מקום עבודתן ופת לחמן; את מאבק עובדי הסגל הזוטר באוניברסיטאות ומאבקים חברתיים רבים אחרים.

אנו, הקומוניסטים, חלק בלתי נפרד מציבור העובדים וכתובת לכל מי שלוחם נגד הפרטה, פיטורים ואבטלה, נגד קיצוץ בזכויות הפנסיונרים, למען שוויון האשה, למען דיור זול לזוגות צעירים.

שביתות גדולות שנערכו בשנה האחרונה נתמכו על-ידי ההסתדרות. ברובן היינו מעורבים. השביתות הוכיחו, שבקרב העובדים מפעמת רוח קרב. הופרכו הציפיות של המעסיקים והממשלה, שהעובדים יספגו מהלומות ולא יחזירו מלחמה שעה.

אנו, הקומוניסטים, מציעים סדר חברתי חדש, שבמרכזו האדם, על מגוון צרכיו החומריים והרוחניים, ולא הסגידה לרווח; האינטרסים של האנשים העובדים, ולא אינטרס צר של בעלי הון.

שותפות יהודית-ערבית

מק"י היא המפלגה היחידה בישראל המאגדת בתוכה ישראלים על בסיס שוויון מלא בין ערבים ויהודים. השותפות היהודית-ערבית, המבטאת את השקפת עולמנו, באה לידי ביטוי בדרכנו המדינית ובהרכבנו. שותפות זו עמדה במבחן כבר 80 שנה, מאז יסוד מפלגתנו ב-1919.

אנו דוחים את הגישה המובילה להקמת מפלגות חד-לאומיות או חד-עדתיות, או על בסיס של מין או דת. נמשיך לאחד בשורותינו ישראלים בעלי תודעה חברתית מתקדמת, שוחרי שלום ושוויון, יהודים וערבים, וללכד את המנוצלים, המקופחים והמופלים לרעה במערכה למען חברה צודקת יותר.

חופש הוויכוח וביצוע ההחלטות

ההכנות לוועידה זו היו מלווים בוויכוחים ובדיונים. זו תופעה חיובית. מוזר היה, אילו לאחר המאורעות הדרמטיים שהתרחשו בעולם ולאחר קריסת המדינות הסוציאל-ליסטיות, לא היה מתנהל בקרבנו ויכוח לגבי ניתוח התופעות והסיבות.

אך מקומנו איננו מתחת להריסות. הוכחנו את יכולתנו לנתח את המציאות המשתנה. נסיון העבר העשיר של מפלגתנו, הרעיונות והפתרונות שהצענו ועמדו במבחן

- צריכים להצמיד אותנו לשנות האלפיים ללא מורא ובלי חשש מביקורת על חולשות ושגיאות. דיון יכול רק להפרות.

אך בעבר, כמו גם היום, מק"י איננה מועדון ויכוחים. המבחן שלנו הוא בהחלטות, פרי דיון קולקטיבי, המובילות לעשייה, בקשר עם העם ובפעולה למימוש הרעיונות שלנו. לכן אנו מגבשים בריתות עם כוחות פוליטיים, עם אישים ועם ציבורים שונים. הדרך שעשינו מאז הוועידה ה-22 עמדה בסימן פעילות ציבורית עניפה של חברי מק"י בכנסת, בהסתדרות, בעיריות, בשכונות, במקומות עבודה ובאוניברסיטאות. חברים וחברות רבים השתתפו בפעולות לקידום השלום, הדמוקרטיה וזכויות העובדים.

מאז הוועידה ה-22 הלכו מאיתנו חברים יקרים ומסורים. נעקר משורותינו בנסיבות טרגיות החבר תופיק זיאד, שהקדיש את מיטב שנותיו למפלגה והיה בהנהגתה. זכרם של אלה שאינם עוד איתנו שמור בדברי ימיה המפוארים של המפלגה הקומוניסטית, בהיסטוריה של העושים למען עמם ולמען האנושות. נכבד את זכרם בקימה.

אסיים את דברי הפתיחה במלים הקולעות של המשורר האנטי-פשיסטי הנודע ברטולד ברכט בשירו: "אבל מי היא המפלגה":

אבל מי היא המפלגה?

האם היא יושבת בבית עם טלפון?

האם מחשבותיה סודיות והחלטותיה אינן ידועות?

מי היא?

אנחנו היא!

אתה, אני ואתם - כולנו!

ברוח לוחמת ומגייסת זו, אנו קוראים לכל החברות והחברים להגביר פעילות, לחזק את האחדות ולפעול לצירוף עוד פעילים למפלגה. אנו קוראים לאלה שנחלשו או נואשו - לחזור ולתת כתף לקידום מאבקנו. נחזור ונדגיש: המפלגה היא את ואתה, כולנו יחד.

תחי הוועידה ה-23 של המפלגה הקומוניסטית הישראלית!

המפלגה שלנו ושלכם

נאום מזכ"ל מק"י, מוחמד נפאע, בפתיחת הוועידה

צירים, אורחים ומשתתפי הוועידה ה-23 של מפלגתנו הקומוניסטית הישראלית, קהל נכבד,

ברוכים הבאים לוועידת מק"י, המפלגה הוותיקה שהיתה ותישאר מפלגה קומוניסטית יהודית-ערבית, אינטרנציונליסטית, מרקסיסטית-לנינית, העומדת איתנה ובעקביות בפני כל הקשיים והאתגרים.

הדין-וחשבון לוועידה, המוצע על-ידי הוועד המרכזי, הוגש לחברים. החומר בידיכם: קיראו אותו, לימדו אותו, נהלו ויכוח בנושאים רעיוניים; פוליטיים, אירגוניים, מעמדיים וחברתיים. בדו"ח אין ריח של רביזיוניזם ואופורטוניזם. הסיבה לכך היא - שאנחנו קומוניסטים אמיתיים וכאלה נשאר. הדגל האדום הוא דגלנו; הפטיש והמגל - הסמל שלנו; האינטרנציונל - ההימנון שלנו; הקומוניזם - היסוד והעקרון שלנו; הסוציאליזם - מטרתנו.

אנו מקיימים את ועידתנו בצל ממשלת הימין וראש הממשלה בנימין נתניהו. זו ממשלה מהגרועות ביותר שהיו לישראל. היא לקחה על עצמה את המשימה של פיצוץ תהליך השלום, אשר החל בצורה חיובית והעניק תקווה גדולה ששפיכות הדמים, שנמשכה שנים כה רבות, תיפסק. מאז 1948 עברו כ-18 אלף ימים. ממוצע ההרוגים, הפצועים והפליטים במשך תקופה זו מגיע לעשרות ביום אחד: ישראלים, פלסטינים, לבנונים, סורים, מצרים, ירדנים; ציבור גדול של יתומים ושל משפחות שכולות; הרס של ערים, כפרים ושכונות שלמות. כזאת התרומה של המדיניות הישראלית הרשמית לתרבות העולמית.

מדיניות הפוגרומים, ההרס, ההתנחלויות, הגירוש, הרחבת השטחים שמחירה - עוד בתי קברות, התבצעה ומתבצעת בתמיכתו המלאה של האדון הגדול - האימפריאליזם האמריקאי, שהוא מורה מנוסה בפשע, בניצול זיעה ודם של העמים וברמיסת זכויות האדם, אשר ללא בושה מעלה את הסיסמא של 'הגנת זכויות האדם'. ארצות-הברית פעילה ביצירת "סדר עולמי חדש", אשר יקל על הניצול והדיכוי המעמדי והחברתי, ובמיוחד במזרח-התיכון, באפריקה, בבלקן.

לכן השאלה העיקרית בפנינו היא - הגברת המאבק למען שלום צודק, כולל ויציב. אנו מצביעים על הגורם העלול לדרדר אותנו למלחמה והמעכב את כינון השלום: המדיניות הרשמית של ישראל. והרי הדרך לשלום יציב ידועה וברורה:

נסיגת ישראל מכל השטחים הכבושים: לרבות מהגדה ומהרצועה שהן שטח פלסטיני ב-100%. נסיגה מלבנון ומהגולן; הכרה בזכות ההגדרה העצמית של העם הערבי הפלסטיני להקמת מדינתו העצמאית בצד ישראל, ובירתה - ירושלים המזרחית; זכות הפליטים הפלסטינים לשוב או לקבל פיצויים.

ממשלת נתניהו נעה במהירות לעבר בידודה של ישראל בזירה הבינלאומית, כולל באו"ם. וזכורה ההצבעה, בה תמכו בישראל רק ארה"ב ו...מיקרונזיה, המדינה הקטנטנה עם השם הארוך. וזכורים המקרים שארה"ב הטילה וטו במועצת הביטחון על הצעות החלטה שנועדו לקדם את השלום.

לכן תרומה חשובה לקידום השלום תהיה - סילוקה והפלתה של ממשלת נתניהו. זו ממשלה הנעדרת הצדקה פוליטית, חברתית, מעמדית ומוסרית. זו ממשלה שפגעה בציבור הרחב: בפועלים, בתלמידים, בסטודנטים, במורים, במערכת החינוך, בפנסיונרים, בחסרי הדיור; זו ממשלה שהדיחה את השר מרדור אחרי פרשת בר-און. מאבק האוכלוסיה הערבית לשוויון הוא מאבק קשה וממושך. זו מערכה של יהודים וערבים יחד, כי מדובר במיעוט לאומי במדינת ישראל, באזרחי המדינה. מפלגתנו תמשיך להיאבק למען שוויון זכויות מלא לאוכלוסיה הערבית, לשוויון לאומי ואזרחי. חובתנו להשקיע יותר מאמץ, במיוחד בקרב הדור הצעיר, נגד כל הסתגרות לאומית, נגד כל הסתגרות עדתית וחמולתית בקרב האוכלוסיה הערבית. זהו פתח מסוכן, ממנו עלול לחדור החץ המורעל של המדיניות הרשמית, מדיניות האפליה, הדיכוי והפקעת האדמות. ההסתגרות היא סכנה, משום שהיא מנוגדת למיקומה ולמעמדה של האוכלוסיה הערבית ככוח שלום הפעיל למען שוויון ודמוקרטיה.

ישנם מתחרים ויריבים שלנו, המכינים עצמם להיות אלטרנטיבה למק"י ולחד"ש. זה פשוט מאוד להכריז "אני אלטרנטיבה". נסיונות כאלה נעשו בעבר, ואנו התמודדנו איתם: היריבים לוקחים קטעים מהעמדות שלנו, מעמדות שאנו היינו הראשונים להגדירן ולהיאבק למען, ועושים מהן 'מצע חדש'. כמובן, הם מציגים את מצעם עם לא מעט זיופים, סילופים, הסתה והאשמות. אנו אומרים ליריבים אלה: נגבור בהתמודדות עמכם ואתם תיכשלו כשלון חרוץ בנסיון לתפוס את מקומנו בתחום הרעיוני-פוליטי ובתחום המעשי, בניהול המאבק הציבורי. אין בארץ מפלגה עמוקה יותר בניתוחיה, גבוהה יותר ברמתה המוסרית, רחבה יותר במיגוון האוכלוסיות שהיא מייצגת מאשר המפלגה הקומוניסטית הישראלית. אנו מכריזים בוועידתנו ה-23: יש לנו היסטוריה מפוארת ומצפה לנו עתיד מזהיר.

המצב הפוליטי והכלכלי-חברתי מחייב שיתוף פעולה רחב, ער ופעיל של כל המפלגות, של כל הכוחות, של כל היהודים והערבים שאיכפת להם עניין השלום הצודק ועניין השוויון; הנאבקים נגד כפייה דתית, למען שוויון האשה ונגד סכנת הפשיזם.

אנו פונים לכל הכוחות האלה בקריאה: הבה ננהל יחד, בשיתוף פעולה, את המאבק הפוליטי, הציבורי והפרלמנטרי, כדי לאלץ את ממשלת נתניהו לממש את כל ההסכמים שחתמה עם הפלסטינים, ואם לא תעשה כך - להפיל אותה, לסלק אותה. אנו באים לוועידתנו זו בהיותנו מודעים היטב לבעיות ולקשיים, האובייקטיביים והסובייקטיביים, שעמם מתמודדת המפלגה. אך למרות כל הקשיים, אנו באים לוועידה עם ביטחון עצמי, עם אחריות מקסימלית, עם רצון להתגבר על הבעיות. יש לנו ביטחון גדול בצידקת דרכנו, בנסיונו העשיר ובאפשרויות הלא-מעטות שנפתחו בפנינו. יצאנו עם השגים והצלחות משורה של מערכות בחירות, שנערכו בין שתי הוועידות: הבחירות לכנסת ה-14, להסתדרות, להסתדרות מורים, לוועדי הסטודנטים

באוניברסיטאות. תרמנו תרומה חשובה למאבק לשלום צודק ויציב בהפגנות רבות שאירגנו מק"י וחד"ש, ובמיוחד בהפגנות ובפעולות המחאה האחרות נגד ההתנחלויות בכלל, ונגד ההתנחלות "הר חומה" בפרט.

המלים שחזרו ושיננו יריבינו רק אתמול: "הקומוניזם מת!" - הן שאיבדו את משמעותן; ההכרזה הזאת מתה, ולא הקומוניסטים והרעיונות שלהם. כל מי שצפה שמפלגתנו תיעלם מהמפה הפוליטית-מפלגתית - נכשל כשלון חרוץ. נמשיך בדרכנו, נתגבר על הקשיים, נתחזק ופנינו קדימה.

אנו מברכים את החברים החדשים שהצטרפו לשורות מק"י, ובמיוחד בתקופה האחרונה, לרגל הוועידה: אנו מברכים את חברינו החדשים היהודים והערבים, הגברים והנשים, וכן מקרב העולים. אנו מברכים במיוחד את בנק"י, שהיתה ותישאר מקור בלתי-נידלה להרחבת שורות המפלגה. ברכה מיוחדת לכל החברים הוותיקים במפלגה.

נכון, יש בקרבנו חברים שנחלשו, חברים ממורמרים, רדומים מבחינת פעילותם, ואולי מיאשים. להם נאמר: הפנו עורף ליאוש ולמרירות שלכם והצטרפו לפעילות של המפלגה, המפלגה שלנו ושלכם. אין עתיד לעולם המושתת על ניצול, פשע, דיכוי לאומי, כיבוש, מלחמות ודיכוי האשה. העתיד שייך לנאבקים נגד עולם אפל כזה. החיים האמיתיים הם המאבק, המיתקפה של שוחרי השלום והשוויון.

טעם הנצחון במבחן קשה, במערכה למען נושא צודק - הוא הרגש הנעלה, הוא האושר האמיתי, אלה החיים האמיתיים. שאלו את העם הוויטנאמי על טעם הנצחון אחרי ההקרבה העצומה במלחמת השיחרור שלו נגד המעצמה האימפריאליסטית החזקה; שאלו את העם הקובני, העומד איתן, למרות כל הקשיים, נגד המצור המתמשך - ואלה רק כמה דוגמאות.

על כל אחד מאיתנו, הקומוניסטים, לתרום יותר בפעילות היומיומית של המפלגה. זו חובתנו להגן על המפלגה, להעמיק את ידיעותינו הרעיוניות, לגלות יושר, אומץ, עקרוניות באמירת האמת ולהיות רחוקים מצביעות ומאופורטוניזם. הוויכוח חייב להתנהל באווירה אובייקטיבית, חברית, ללא פגיעות והאשמות אישיות, כדי למנוע מאחרים לדוג במים עכורים. התנהגות כזאת תהיה תרומה חיובית מאוד לבריאות המפלגה ולקידום עבודתה. המפלגה זה הבית של כולנו. בית עם ותק של כ-80 שנה, איתן ומנוסה, רחב דיו להכיל את כל אלה הרוצים להיות איתנו. יחד נשמור על ביתנו, שאינו בית בן חלוף, אלא בית שיהיה קיים לעד.

אנו קוראים לכל אלה שעזבו את שורות המפלגה ולא רואים עצמם כאוייביה: חיזרו לבית שלכם דרך הסניפים שלכם, קחו חלק פעיל במאבק. אנו מברכים את אלה שכבר חזרו. הדלת פתוחה, אנו מחכים לכם, ויחד נחזק את ביתנו המשותף.

אנחנו יודעים שניצבים בפנינו משימות כבדות וקשיים לא-מעטים. ישנם חברים המתווכחים מנקודות מוצא שונות, עם מטרות שונות, ולפעמים על דברים משניים. אולם זו חובתנו של כל חבר לתרום בצורה חיובית לקידום המפלגה ולתיפקודה. נבקר את החולשות בעבודתנו, נתארגן טוב יותר לקראת האתגרים הרבים, נשקיע יותר מאמצים במערכות הפוליטיות והחברתיות הצפויות לנו, תוך שידור אחדות אמיתית ולא פורמלית.

נעשה את המוטל עלינו לא בתשלום מס שפתיים, אלא בפועל, בפרקטיקה. זה המבחן וזה המודד.

יד ביד נחזק את התפקיד המנהיג של המפלגה הקומוניסטית הישראלית במאבקי העובדים, במאבק למען השלום והשוויון, בכלל המאבקים החברתיים והציבוריים. שום הנהגה אינה נשארת לנצח. חברי ההנהגה מחויבים למלא את תפקידם על הצד הטוב ביותר כל עוד הם ממלאים תפקיד אחראי. אבל אנו משוכנעים, כי הרעיון שלנו והדרך שלנו יישארו. העקרונות נשארים, ולכן המפלגה תישאר. הכינוי הנעלה "חבר", שהוא סמל לכל הערכים הנעלים של השקפתנו הקומוניסטית, נשאר בתוקף, והגישה של כל אחד מאיתנו לכל חבר במפלגה תהיה במשמעות העמוקה של המושג הזה.

תחי מפלגתנו הקומוניסטית הישראלית!

תחי הוועידה ה- 23 של מק"י!

יחי השלום! יחי הקומוניזם!



מוחמד נפאע, מזכ"ל מק"י,
נואם בפתחת הוועידה

דין וחשבון הוועד המרכזי לוועידה ה-23

תעודת הזיהוי של המפלגה הקומוניסטית הישראלית

המפלגה הקומוניסטית הישראלית היא המפלגה היחידה בישראל המציעה סדר יום לאומי וחברתי חדש, אשר במרכזו האדם על מיגוון צרכיו, החומריים והרוחניים, ולא הסגידה לרווח; האינטרסים של האנשים העובדים ולא האינטרס המעמדי הצר של בעלי ההון; שלום צודק ולא כיבוש ודיכוי של עם אחר המובילים למלחמה; שוויון, סובלנות וחירויות אזרח ולא ניכור, אפליה וגזענות.

מק"י היא העיקרית בניהול המאבק לפתרון של שלום לסיכסוך הישראלי-ערבי, שבמרכזו הסיכסוך הישראלי-פלסטיני, וזאת על-ידי סיום הכיבוש והקמתה של מדינה פלסטינית עצמאית, שבירתה ירושלים המזרחית, בצד ישראל. מק"י היא הנחרצת במאבקים החברתיים למען ענייני העובדים, לשוויון זכויות לאומי ואזרחי למיעוט הערבי בישראל, נגד אפליה עדתית ולשוויון האשה בכל התחומים.

מק"י נאבקת להפלת ממשלת נתניהו הרת האסון לתהליך השלום, לעובדים, לדמוקרטיה ולזכויות המיעוט הערבי. מק"י מגינה על החירויות הדמוקרטיות וסדרי השלטון הדמוקרטיים ופועלת להרחבת הדמוקרטיה המהותית, זו החלה גם על הכלכלה והחברה בכללותן.

מק"י היא המפלגה היחידה בישראל המאגדת בתוכה ישראלים על בסיס של שוויון מלא בין יהודים וערבים-פלסטינים. לאופי היהודי-ערבי של הרכבה, להשקפת עולמה ולדרכה המדינית של מק"י נודעת חשיבות אסטרטגית לגבי מאבקה של המפלגה ולגבי עתידה של ישראל.

מק"י כמפלגה פועלית, מרקסיסטית-לנינית, דוחה עקרונית את הגישה שכבר הובילה להקמת מפלגות חד-לאומיות או חד-עדתיות, או כאלה המאופיינות בסימן הכר של מין או דת. יריבי מק"י, במאמצי הניגוח שלהם, מנסים להצמיד לה תגים כגון "מפלגה ערבית" או "מפלגה יהודית". אך מק"י היתה ותמשיך להיות מפלגה אינטר-נציונליסטית, המאחדת בשורותיה ישראלים שוחרי שלום ושוויון, יהודים וערבים; ללכד מנוצלים, מקופחים ומופלים לרעה ובעלי תודעה חברתית מתקדמת. מק"י מציעה לכל אלה השקפה רעיונית ושותפות במאבק בלתי-נלאה להשגת תמורות פוליטיות וחברתיות מתקדמות, שיעשו את החיים טובים יותר לערבים וליהודים, לנשים ולגברים ולבני כל העדות.

מק"י היא חלק מתנועה עולמית, מתנועת הסוציאליזם המהפכני, אשר עוצבה על יסוד רעיונותיהם של מרקס, אנגלס, לנין ואחרים. על בסיס הרעיונות האלה ותפיסתה המעמדית, ובהתחשב בהתפתחויות ההיסטוריות, מגבשת ומעדכנת מק"י את הצעתה לחלופה כוללת, כלכלית-חברתית, מדינית ורעיונית, למציאות החברתית, המדינית והרעיונית הקפיטליסטית.

מנקודת ראותה של מק"י, המציעה את החלופה הסוציאליסטית, ההתמוטטות

אילצה את הממשלה להתקפל - היתה השפעה רבה.

(ג) לראשונה התקיימו בחירות לפי החוק החדש לבחירה ישירה של ראש הממשלה. בשיטה החדשה, הדגש הועבר מהבחירה בין הרשימות המתמודדות למירוץ האישי בין המועמדים לראש הממשלה.

(ד) הבחירות הוקדמו בעיקבות הרצח הנפשע של ראש הממשלה, שהיה הרצח הפוליטי החמור ביותר מאז קום המדינה ופרי הסתה שוביניסטית-גזענית, ואשר קורבנו המיועד היה לא רק יצחק רבין, אלא תהליך השלום כולו.

(ה) הבחירות נערכו על רקע העמקתו חסרת התקדים של הקיטוב הכלכלי-חברתי, שהוא בעל מאפיינים לאומיים ועדתיים. לראשונה בהיסטוריה נערכו הבחירות כשנציגינו שותפים בהנהגת ההסתדרות.

התנגדנו להצעה להקדים את הבחירות ולא לקיימן במועדן (בסוף אוקטובר 1996). הדגשנו באוזני הנהגת מפלגת העבודה בראשות פרס, שיש לה רוב יציב ומנדט להמשיך בתהליך המדיני במטרה לקדם את השלום עם הפלסטינים ועם הסורים והלבנונים. הדגשנו, כי ממשלת העבודה יכולה לסמוך על הגוש החוסם, וכי עליה להדוף את הטענה הגזענית האומרת שהחלטותיה פסולות משום שהיא נשענת גם על ח"כים ערביים. הזכרנו, כי רבין דחה טענה זו מכל וכל וכינה אותה גזענות יהודית. תוצאות הבחירות הוכיחו, שצדקנו בהתנגדותנו להקדמת הבחירות.

אחד הלקחים החשובים ממערכת הבחירות הוא, שחיוני שהחברים האחראים במרכז, בעתונות המפלגה, באירגונים המחוזיים והסניפיים יבטאו במהלך עבודת הבחירות את הסיכומים של המוסדות, המבוססים על חשיבה קולקטיבית.

המהפך שבעליית נתניהו לשלטון

המהפך שאירע בבחירות אלה אינו מהפך שלטוני בלבד - כשלון העבודה ועליית הליכוד לשלטון.

ממשלת נתניהו, הנשענת על הליכוד, מפלגות ימניות-סיפוחיסטיות, מפלגות חרדיות ומפלגת העולים, קמה על בסיס קווי יסוד המונעים הסדר שלום עם הפלסטינים, ועם סוריה ולבנון. נתניהו ממשיך בתשלום מס שפתיים לכמיהת העם בישראל לשלום, אך בפועל מבסס ומרחיב את ההתנחלויות ויוצר ביניהן רצף טריטוריאלי. בדרכו זו הוא יוצר עובדות מוגמרות, המקשות עוד יותר על השגת הפתרון שבכוחו להביא שלום צודק ויציב, ומאיימות בהתלקחות מלחמה.

ממשלת נתניהו הכריזה במפורש על התנגדותה להקמת מדינה פלסטינית עצמאית, לפתרון שיבטיח ריבונות ישראלית ופלסטינית בירושלים, ואפילו לדיון בשאלת הפליטים הפלסטיניים.

לכן, גם לאחר שאולץ לבצע את ההסכם לגבי חברון, נתניהו פועל בשיטתיות להנצחת השליטה הישראלית בשטחים הפלסטיניים ולהשארת הרשות הפלסטינית במעמד קבע של בת חסות של ישראל. מדיניות זו טומנת בחובה את זרעי הפורענות המלחמתית הבאה, וכפי שהזהרנו בעבר - היא לא תוביל את ישראל לשלום יציב וכולל, שבו הערובה לבטחון.

אשר לתחום הכלכלי-חברתי, מדיניות נתניהו היא מהדורה קיצונית עוד יותר של מדיניות הליכוד בכל הנוגע להפרטת חברות ממשלתיות וציבוריות, לקיצוץ בשירותים החברתיים ולהעמקת הפערים בחברה הישראלית.

כבר בתחילת שלטונו, נתניהו דיבר לא על "ערבים אזרחי ישראל" אלא השתמש במושג "לא יהודים" ו"בני מיעוטים", תוך הצדקה משתמעת של אפלייתם של האזרחים הערבים בטענה הגזענית הישנה, שאינם ראויים לשוויון משום שאינם משרתים בצבא.

ההרכב של ממשלת נתניהו והמשקל הניכר של המפלגות הדתיות מעורר דאגה רבה לגבי פגיעות בזכויות האדם בכלל, ובזכויות הנשים בפרט, לרבות בתחום הכפייה הדתית והחדרת ההשקפות הדתיות לחינוך הממלכתי.

תוצאות הבחירות

רשימת ו' קיבלה בבחירות לכנסת ה-14 מיספר כולל של 129,455 קולות, וזאת לעומת 62,546 קולות שקיבלה רשימה זו בבחירות שנערכו ב-92'. במלים אחרות - במאי 1996 יותר מאשר הכפלו את מיספר הקולות שקיבלנו בבחירות הקודמות. מיספר המנדטים של רשימת ו' גדל, בהתאמה, מ-3 ל-5. תוצאה זו היא הצלחה גדולה, בולטת וחשובה.

עם כל החשיבות שנודעת לתנאים האובייקטיביים, ההצלחה בבחירות לא היתה אפשרית לולא הפעילות המסורה וההתגייסות למערכה מצד כלל חברי המפלגה והאוהדים, לולא התרומה המיוחדת של חברי בנק"י, פעילי חד"ש, הנשים, הסטודנטים והצעירים. אלפים שינסו את מותניהם ופעלו באחריות, במסירות ובהתלהבות. סיכום פעילות סיעת חד"ש בכנסת תרם אף הוא למאמץ זה תרומה חשובה.

כמסגרת פוליטית-חברתית יהודית-ערבית, חד"ש ושותפיה יצאו מהבחירות לכנסת ככוח המוביל בקרב האוכלוסיה הערבית בישראל: לרשימת ו' ניתנו 37% מהקולות הערביים, וזאת לעומת 22% מהקולות שקיבלה הרשימה ב-92'. בבחירות '96 נרשמה נסיגה משמעותית במשקלן של מפלגות הממסד (עבודה, ליכוד, ש"ס, מפד"ל ואחרות) בקרב הציבור הערבי.

הכפלו את מיספר הקולות שקיבלנו גם בקרב המצביעים היהודים, וזאת לראשונה מאז 1965. זוהי תוצאה חשובה מאוד, שכן היא מעידה על שינוי המגמה ועל חיזוק השפעתנו בקרב הציבור היהודי. העלייה הגדולה, יחסית, והתגברות התמיכה שקיבלנו משוחרי שלום ומבעלי מודעות חברתית היא פיקדון חשוב מאוד, שעלינו לקלוט בצורה טובה. מק"י ושותפיה בחד"ש יצאו מהבחירות לכנסת ככוח השלום העיקבי, כשמאל המגובש, ככוח יהודי-ערבי מיליטנטי.

ההחלטה לחתום על הסכם עודפים עם מד"ע היתה החלטה נכונה, למרות חילוקי הדעות הברורים בינינו לבינם. הודות להסכם זה, רשימת מד"ע קיבלה את המנדט הרביעי, וזאת על חשבון המנדט השלישי שנלקח מרשימת הטרנספר של זאבי. השותפות עם בל"ד, במיסגרת הרשימה לבחירות לכנסת, ביטאה הסכמה

בנושאים הפוליטיים והחברתיים, והתאפשרה לאחר שהוסכם על מצע בחירות משותף. הוויכוח שהתנהל במפלגה בנושא השותפות עם בל"ד סבב סביב השאלה, איך עושים שותפות עם גוף פוליטי שאיתו ישנם חילוקי דעות כבדי משקל, כמו בנושא הערכת הסכמי אוסלו והתהליך המדיני הקיים או בשאלת הדרישה ל"אוטונומיה תרבותית" לאוכלוסיה הערבית. בסופו של דבר גיבשנו מצע משותף לחד"ש ולבל"ד, שהתבסס על מצע חד"ש לבחירות, אך לא ויתרנו על מצע נפרד ומפורט של חד"ש.

במקביל לשותפות בסיעה בכנסת, נמשיך לנהל עם בל"ד ויכוח בנושאים פוליטיים ורעיוניים, שלגביהם יש בינינו חילוקי דעות. אנו מוכנים לשותפות עם בל"ד גם ברשימות לבחירות במיסגרות אחרות, אך בכל מקום שבל"ד תעדיף להתמודד מולנו (כמו בבחירות לוועדי הסטודנטים הערביים), נשתדל לצאת מהמערכה כשידנו על העליונה.

הבחירה הישירה של ראש הממשלה

בימי המלחמה נגד לבנון ("ענבי זעם") שהיתה מלחמה תוקפנית נפשית, שלא פתרה דבר, ואשר במסגרתה בוצע הטבח בכפר כנא - פעלנו בצדק נגד המלחמה ונגד עושיה, שמעון פרס וממשלת העבודה. הוקענו את הנסיון של פרס להשיג באמצעות המלחמה הזאת את תמיכתם של חוגים ימניים בקרב הציבור היהודי. זה היה חישוב פוליטי ציני, שבמהרה התגלה בהכשלה עצמית של מפלגת העבודה. שוב חזרה מפלגת העבודה על הנסיון האווילי והמסוכן להיראות ימנית וניצית יותר מאשר הליכוד, ושוב סטרה המציאות על פניה.

לאחר שנסתיימה המלחמה, כאשר מערכת הבחירות נכנסה להילוך גבוה, בחנו בקפידה את שאלת ההצבעה לראש הממשלה. נקודת המוצא שלנו היתה, שבהחלטתנו להיות בגוש החוסס מול הימין, כמו גם בעבר, בעת בחירתם של נשיא המדינה ויו"ר הכנסת, עמדנו מול ונגד הליכוד והימין. יחד עם זאת לא התעלמנו מכך, שמפלגת העבודה סוחבת על גבה קופה של שרצים. זכרנו גם, שמפלגת העבודה היא היריבה העיקרית שלנו בקרב הבוחרים הערביים.

אף שכמה חברים הציעו לקרוא בגלוי להצביע עבור פרס, קבענו את העקרונות הבאים בגישתנו לבחירות: להמשיך להשקיע כל מאמץ להגברת כוחה של חד"ש ושל רשימת ו'; לעשות הכל למניעת בחירתו של נתניהו, מועמד הליכוד והימין הגזעני כולו; להתריע מפני הימנעות ומפני הטלת פתק לבן בבחירות לראש הממשלה. במזכירות חד"ש, שנתכנסה כשבוע לפני הבחירות, נתקבלה החלטה ברוח החלטות לשכת מק"י, חוץ מעניין ההתרעה מפני פתק לבן.

ביום הבחירות עצמו, חברי מק"י ופעילי חד"ש לא רק הצביעו בעד פרס, אלא גם שיכנעו מצביעים רבים לנהוג כך, הרוב המכריע של תומכינו, לרבות בקרב האוכלוסיה הערבית, הצביע עבור פרס. שיעור התמיכה של הבוחרים הערביים בפרס הגיע ל-95% מכלל הקולות, ורק 5% תמכו בנתניהו. זה היה גילוי של אחריות ציבורית דמוקרטית. אנו רשאים לסכם, כי עמדתנו בנושא מורכב וחשוב זה של בחירת ראש הממשלה היתה נכונה: עשינו כל שביכולתנו כדי למנוע את בחירת נתניהו.

העובדה שנתניהו עלה לשלטון בהפרש קולות קטן, תוך שהוא מנצל לתועלתו את חוק הבחירה הישירה, אינה סיבה להאשים את העם בישראל, כי הוא לא רוצה בשלום. בוחרים רבים, שאיבדו אמון בממשלת העבודה, הלכו שולל אחר הבטחת נתניהו להשיג "שלום בטוח" ולשפר את מצבם הכלכלי. נוסף לכך, מה שהושג במיסגרת התהליך המדיני לא היה מספיק כדי שגם הפלסטינים וגם הישראלים יחוו ביתרונותיו: עדיין נמשכו הכיבוש, הסגר, ההרעבה וההשפלה של הפלסטינים, עדיין בוצעו פיגועים.

השינויים במפה הפוליטית

בבחירות לכנסת ה-14 באו לידי ביטוי שינויים של ממש במפה הפוליטית. שתי הסיעות הגדולות, העבודה והליכוד, איבדו כשליש מכוחן בכנסת, ולעומתן התחזקו הסיעות הדתיות והחרדיות ונכנסו לכנסת שתי סיעות חדשות: "ישראל בעליה" (מפלגת העולים מחבר המדינות) ו"הדרך השלישית" (ברובם - פורשי העבודה).

סיעת הליכוד עצמה מורכבת כעת משלושה גופים: מפלגת הליכוד, מפלגת צומת (בראשות רפאל איתן) ומפלגת גשר (בראשות דוד לוי). אך בעוד שצומת נבלעה בליכוד לגמרי, מפלגת גשר, שהיא בעצם מפלגה עדתית (יהודים מזרחיים), מנסה ליצור לעצמה דימוי של מפלגה חברתית, ובכמה נושאים חברתיים התייצבו חבריה בכנסת מול עמדות האוצר.

ש"ס, שהיא מפלגה עדתית-חרדית, הגדילה את ייצוגה בכנסת ה-14 ל-10 מנדטים. בנושאים מדיניים וחברתיים, ש"ס משדרת בכמה קולות: היא תומכת במדיניות ההתנחלויות של נתניהו, אך טוענת שהיא בעד התהליך המדיני; היא תומכת בדרך כלל במדיניות הכלכלית של האוצר, אך ח"כים שלה נותנים יד לקידום נושאים חברתיים, ובעיקר בתחום הדאגה למעוטי האמצעים. ש"ס, כמו גם הסיעה החרדית השנייה "יהדות התורה", מופיעות בעמדות קיצוניות בכל הנוגע להחרפת הכפיה הדתית (כביש בר-אילן) והרחבת החקיקה הדתית, וראשיהן מצהירים שהם חותרים להפיכת ישראל למדינת הלכה.

המפד"ל, שאף היא הגדילה את ייצוגה בכנסת, ממשיכה להיות מפלגת "גוש אמונים" וסמן ימני בכל הנוגע להתנחלויות ולהכשלת התהליך המדיני. מפלגת העבודה, שהפסידה את ראשות הממשלה בשל 30 אלף קולות, יצאה מהבחירות במצב פנימי קשה. היא אינה שמה את משקלה כמפלגה הגדולה באופוזיציה למען הבסת נתניהו, וכמה מראשיה משתעשעים ברעיון המסוכן של ממשלת "אחדות לאומית". גם באופוזיציה ממשיכה מפלגת העבודה לגלות נאמנות רבה לאינטרסים של ההון וקהות רבה כלפי המצוקות של שכבות חברתיות רבות. לקראת ועידתה, דנה העבודה בהצעה למחוק מהמצע את הסעיף המתנגד להקמת מדינה פלסטינית. יחד עם זאת, נציגים בכירים שלה שבים ומכריזים, כי ירושלים תישאר "מאוחדת", כי ההתנחלויות ברובן יישארו במקומן וצבא ישראלי יישאר בבקעת הירדן.

מרצ, שירדה בבחירות מ-12 ל-9 מנדטים, החליטה להכריז על עצמה כמפלגה. על רקע זה החליטה מפס, שהיתה שותפה במרצ, להכריז, בוועידה מיוחדת שכוונה לשם כך, על התפרקותה. הקמת מרצ הובילה לפילוג בתנועת שינוי: הרוב בראשות אברהם פורז החליט להמשיך כמפלגה עצמאית והמיעוט בראשות אמנון רובינשטיין הצטרף למרצ.

העלמות מפס מהמפה הפוליטית פירושה - העלמות המפלגה הסוציאל-דמוקרטית היחידה שהיתה בישראל בשנים האחרונות. ההתחסלות העצמית של מפס היא תוצאה של אימוץ ההשקפות הניאו-ליברליות ושל הפניית עורף מלאה למסורת הסוציאליסטית.

חברי מפס לא-מעטים חשים עצמם מרומים ומאוכזבים והם מחפשים כתובת פוליטית. זה תפקידנו להגיע אליהם ולשכנעם, כי מק"י כמפלגה הדוגלת בסוציאליזם וחד"ש כמיסגרת יהודית-ערבית שוחרת שלום ושוויון הן כתובות ראויות לאלה שהיו במפס, המחפשים מיסגרת חברתית מתקדמת ואינם מוכנים להיגרר את אופנות רעיוניות בורגניות.

השינויים שחלו בזירה המפלגתית-פוליטית, לרבות העלמות מפס והייצוג הניכר של מפלגות סקטוריאליות, וקווי הדמיון הברורים בין העמדות של מרבית הסיעות בכנסת בשאלות כמו הפתרון של שאלת ירושלים ועתיד ההתנחלויות, ההפרטה והתמיכה בהן - מטילים אחריות רבה על מק"י כמפלגת השלום הצודק, כמפלגה החברתית העיקרית, כמפלגה היהודית-ערבית.

הנסיון המר של שלטון נתניהו

ממשלת נתניהו, הנשענת על הליכוד ומפלגות ימניות-סיפוחיסטיות ודתיות ועל מפלגת העולים, מסכנת בצורה מוחשית את עצם קיומו של תהליך השלום. סכנה זו באה לידי ביטוי בצעדים המסוכנים כמו פתיחת המינהרה בירושלים המזרחית, הקמת ההתנחלות "הר חומה" בירושלים המזרחית (בג'בל אבו-גנייס) ובפרובוקציות של המתנחלים בלב חברון ובאזורים אחרים. ממשלת נתניהו אישרה תוכנית לבניית אלפי יחידות דיור בהתנחלויות, וזאת במטרה לפצל את הרצף הטריטוריאלי של הישובים הפלסטיניים בגדה וברצועה ולמנוע מהעם הפלסטיני כל אפשרות להקמת מדינה עצמאית.

הרחבת ההתנחלויות, סלילת הכבישים העוקפים, הריסת הבתים בירושלים ובאזורים אחרים, גירוש פלסטינים מאזורי מגוריהם (כמו במקרה של שבט ג'הלין), ביטול תושבות של פלסטינים בירושלים - כל אלה הם צעדים הורסים אמון, העלולים למוטט את התהליך המדיני. הסגר הממושך, שיעור האבטלה האיום (למעלה מ-60% מכוח העבודה בעזה ולמעלה מ-40% בגדה), שהוא ככל הנראה הגבוה ביותר בעולם, המצוקה והרעב, ההשפלה השיטתית של הפלסטינים, וההתנכרות להסכמים שחתמה הממשלה הקודמת - כל אלה מולידים אכזבה וייאוש.

נתניהו יוצר במודע אווירה של עימות עם הפלסטינים, והתוצאה: קורבנות רבים, פלסטינים וישראלים.

ממשלת נתניהו גרמה למתיחות גוברת ביחסים עם סוריה. הממשלה מעמידה פנים שהיא מעוניינת במו"מ עם סוריה. אך במקום להכריז על הסכמה עקרונית לעקרון של שטחים תמורת שלום, מציע נתניהו נוסחאות מדיניות בלתי-קבילות לגמרי כמו הנוסחה "לבנון תחילה". ממשלת נתניהו היא הנושאת באחריות להפסקת המו"מ עם סוריה.

עמדתנו היא, שכל עוד נמשך הכיבוש של השטחים הפלסטיניים, הסוריים והלבנוניים - קיימת סכנת מלחמה. כל עוד לא נחתם הסכם בדבר שלום אמת-יש למעשה מצב מלחמה. לכך יש להוסיף, שמאז שהליכוד חזר ועלה לשלטון - סכנת המלחמה גברה, וזאת בגלל המדיניות ההרפתקנית שמנהל נתניהו כלפי הפלסטינים והסורים.

מאחר שהתהליך המדיני כולו נקלע לסכנה, חיוני מאבק יהודי-ערבי רחב ככל האפשר למען המשך ביצוע הסכמי אוסלו ולמשא-ומתן על שלום צודק וכולל, ובאותו זמן - להפלת ממשלת נתניהו, שמדיניותה עלולה לגרור את עמי האזור למלחמה. אין הכרח שתפרוץ מלחמה. אפשר למנוע סכנה זו ע"י לחץ ציבורי רחב ככל האפשר להמשך תהליך השלום.

המעורבות של ארצות-הברית

מדיניות נתניהו המאיימת בחיסול התהליך המדיני מעוררת זעם וביקורת באזור ובעולם. אך מימשל קלינטון ממשיך לתת גיבוי למדיניות הישראלית הרשמית. תמיכה זו באה לידי ביטוי בהתייצבות לצד ישראל בהצבעות בעצרת האו"ם ובמועצת הביטחון, שם הידרדרה ישראל, בשל מדיניות נתניהו, למצב חמור של בידוד בינלאומי. המימשל של ארצות הברית היה מעורב בכל הפרטים של הסכם אוסלו והוא (פורמלית, יחד עם רוסיה) ערב לביצועו. אולם אין פירוש הדבר, שהמימשל האמריקאי ויתר על האינטרסים האימפריאליסטיים האנוכיים של ארה"ב במזרח התיכון, או על מאמציו לנצח בתחרות הכלכלית עם מערב אירופה ויפן.

ארה"ב ממשיכה לראות בישראל משענת אסטרטגית אזורית, ואילו הממשלות בישראל, על הרכביהן השונים, משלמות עבור מעמד אזורי זה בתמיכה עיוורת במדיניות האמריקאית (כמו, למשל, בנושא המצור על קובה). לכן לא קיימים ניגודים של ממש בין האסטרטגיה של ארה"ב לבין זו של ישראל, גם אם נחשפים לפעמים חילוקי דעות ביניהן בשאלות טקטיות.

ממשלת נתניהו חתמה עם ממשלת תורכיה על הסכמים בנושאים צבאיים ובנושא המים, אשר פוגעים באינטרסים של סוריה, וגם של עירק ואירן. אנו מתריעים מפני ציר צבאי-אסטרטגי אמריקאי-תורכי-ישראלי, שיפעל להגנת האינטרסים של ארה"ב ויסקן את עתיד העמים באזור.

מנקודת ראותה של ארה"ב, התהליך המדיני נועד ליצור "מזרח תיכון חדש" שיתפקד בחסות אמריקאית. הפסקת התהליך המדיני והידרדרות לעימות צבאי מסכנות את המהלך הזה. מכאן שלמרות שנתניהו והליכוד יכולים להקשות על התהליך ולגרור לסחבת בביצועו - הם אינם כל-יכולים. התהליך המדיני במזרח-

התיכון הוא נחלת העולם כולו. האיחוד האירופי העלה הצעות משלו, המבוססות על החלטות האו"ם, המשך תהליך אוסלו והקפאת ההתנחלויות. חל שיפור זעיר במשקלו של העולם הערבי במאבק על המשך התהליך המדיני באזור. חולשת תפקיד המוני העמים הערביים במדינות ערב, ובמיוחד העדר חירויות דמוקרטיות - הם מכשול עיקרי במאבק העולם הערבי נגד מדיניות הכיבוש שמנהלת ממשלת נתניהו.

התוכנית להסדר הקבע

הנושא העיקרי של המאבק לשלום הוא - עיצובו של הסדר הקבע הישראלי-פלסטיני. נתניהו ומפלגות הקואליציה בראשותו (וגם חלק ממפלגת העבודה) סבורים שדי לתת לפלסטינים כאילו-מדינה, שתותיר את מרבית ההתנחלויות במקומן ותפקיע מידי הפלסטינים את ניהול מדיניות החוץ והבטחון. אנו שוללים גישה זו מכל וכל. מק"י מציעה ללכד את שוחרי השלום, יהודים וערבים, סביב התביעות היסודיות הבאות:

- * ביצוע מלא של הסכם הביניים כלשונו וכרוחו.
 - * פינוי כל ההתנחלויות, וקודם כל - פינוי המתנחלים מחברון, שעצם הימצאותם שם הוא איום מתמיד על קיום הסכם חברון ועל סיכויי התהליך כולו.
 - * הקמת מדינה פלסטינית בצד מדינת ישראל.
 - * פתרון צודק ומוסכם לגבי ירושלים, גבולות הקבע ובעיית הפליטים.
- ומה שחשוב לא פחות - להתמיד במערכה להפלת נתניהו וממשלתו ונגד ממשלת "אחדות לאומית", וזאת כדי למנוע משני העמים, הישראלי והפלסטיני, מלחמות, קורבנות שווא, שכול ויתמות.
- מק"י סבורה, שבתנאים הקיימים חיוני להשלים את יישומו של הסכם הביניים, על כל סעיפיו וללא דיחוי, ולפתוח מייד במשא-ומתן על הסדר הקבע. אנו שבים ומאשרים את **תוכנית השלום של מק"י**, הכוללת את היסודות הבאים של הסדר הקבע:

1. נסיגת ישראל מכל השטחים הערביים, שכבשה מאז פתחה במלחמה התוקפנית ביוני 1967.
2. תכובד זכותו של העם הערבי הפלסטיני להגדרה עצמית ולמדינתו העצמאית בגדה המערבית, ברצועת עזה ובירושלים המזרחית-הערבית.
3. רמת הגולן תוחזר לסוריה.
4. ישראל תיסוג לגבול הבינלאומי עם לבנון.
5. יובטח פתרון צודק לבעיית הפליטים הפלסטיניים, בהתאם להחלטות האו"ם (המכירות בזכותם לבחור בין שיבה למולדתם לבין קבלת פיצויים), ובמסגרת המשא-ומתן לשלום.
6. תכובד הזכות של מדינת ישראל, של המדינה הפלסטינית ושל המדינות הערביות לקיום ריבונות ולהתפתחות בתנאי שלום ובטחון.
7. כל הצדדים יבטלו כל טענה של מצב לוחמה ויכבדו את הריבונות ואת השלמות הטריטוריאלית של כל המדינות באזור, לרבות מדינת ישראל והמדינה

הפלסטינית העצמאית, ואת זכותן לחיות בגבולות מוכרים ובטוחים, חופשיים מאיום ומשימוש בכוח.

8. הסדרי השלום יעוגנו בחוזים בין מדינות, אשר יהוו את הבסיס החוקי לדו-קיום בשלום ביניהן ולאי-התערבות של מדינה אחת בעניינים הפנימיים של מדינה אחרת.

9. יבוטל הסיפוח של ירושלים המזרחית, הכבושה בידי ישראל. בירושלים המזרחית תחול הריבונות של המדינה הפלסטינית העצמאית. ירושלים המערבית תוכר כבירתה של מדינת ישראל; ירושלים המזרחית תוכר כבירתה של המדינה הפלסטינית העצמאית, בהתאם לרצונו של כל עם במדינתו. במסגרת הסדר השלום יש מקום להסדרים מוסכמים לגבי העיר ירושלים כולה, שיבטיחו שיתוף פעולה בין שני חלקיה בתחום המוניציפלי, וכן גישה חופשית למקומות הקדושים לדתות השונות, מעבר חופשי בין שני חלקי העיר, וכיו"ב.

10. הסדר שלום מחייב את פירוק כל ההתנחלויות בשטחים הכבושים.

11. פירוז האיזור מנשק גרעיני ומכל סוגי הנשק להשמדה המונית - כימי וביולוגי. ישראל תצטרף לאמנה הבינלאומית למניעת הפצתו של הנשק הגרעיני.

שלום ישראלי-ערבי כולל יפתח את הדרך להסכמים נוספים, מתוך רצון חופשי, בין מדינת ישראל לבין המדינה הפלסטינית העצמאית ומדינות ערביות אחרות בנושאים שונים, לרבות כלכליים, שיש בהם אינטרס משותף.

נוכח המשקע רב-השנים של מלחמות ואי-אמון, יהיו מועילות ערבויות של האו"ם להסכמים ולהסדרים שיושגו.

מק"י רואה כיעד אסטרטגי את השגת השלום הישראלי-ערבי הכולל, הצודק והיציב, שבמרכזו השלום הישראלי-פלסטיני.

ב. ההתפתחויות הפוליטיות בעולם

בשנות ה-90 המצב בעולם החמיר. הקפיטליזם בן זמננו, שהיה ונותר אימפריאליסטי באופיו ובמדיניותו, שולט למעשה בעולם ומשליט בו "סדרעולמי חדש" בשירות האינטרסים שלו.

במיסגרת אותו "סדר חדש", שקם על רקע קריסת המשטרים הסוציאליסטיים והעדר הדוגמא של ההשגים החברתיים שהושגו במסגרתם, מעמיק הניצול הכלכלי-חברתי של העובדים ושל עמים רבים, הסובלים מהתרוששות; מחריפה המיתקפה על האיגודים המקצועיים; הממשלות נוגסות עוד ועוד בשירותים החברתיים ובהשגים הסוציאליים; מתבצעת הפרטה מואצת של חברות ממשלתיות, הגוררת בעיקבותיה אבטלה. (בנושא "הסדר העולמי החדש" - ר' בפרק הרעיוני.)

שליטת המשטר הקפיטליסטי אינה מבטלת את התחרות במיסגרתו. מעמיקים הניגודים והתחרות הכלכלית על שווקים ותחומי השקעה בין הגושים הכלכליים הראשיים: ארצות-הברית, יפן, הקהילה האירופית. אך כאשר העניין הוא הגדלת הרווחים של ההון או מניעת תמורות חברתיות מתקדמות - הגושים השונים מתאמים ביניהם ומנהלים מדיניות דומה. החברות הרבלאומיות מנציבות במישור הכלכלי וגם

הפוליטי באמצעות הסכמים כמו הסכם מאסטריכט באירופה והסכם נפט"א - באמריקה.

במזרח-התיכון, בבלקנים ובאזורים אחרים בעולם פועלת ההתערבות של המדינות העשירות כדי להשליט בהם סדר ההולם את האינטרסים של ההון והמנוגד לאינטרסים של העובדים והמוני העם. מלחמות המכונות "מקומיות", התערבות צבאית במדינות ריבוניות ושפיכות דמים במיסגרת סיכסוכים לאומיים ואתניים הפכו תופעה נפוצה, המפילה קורבנות רבים.

"העולם החופשי"

ארצות-הברית נותרה מעצמה אימפריאליסטית, המנהלת מדיניות הרת-אסון לשלום, לדמוקרטיה, לזכויות העובדים ולזכויות העמים. ביטוי בוטה למדיניות זו - הטלת מצור כלכלי וצבאי, ובמיוחד על קובה.

נאמן לעויינות הבלתי-מתפשרת שלו לסוציאליזם ולכל עם המציג את בניית הסוציאליזם כיעד שלו, המימשל האמריקאי מנסה בכל דרך לערער את המשטרים בקובה ובצפון-קוריאה, מתערב בענייניה הפנימיים של סין ומפעיל לחצים כבדים על וייטנאם.

לאחר קריסת ברית-המועצות והמשטרים במזרח-אירופה. מתרכזת האסטרטגיה של ארה"ב בפירוק המדינות שהיו בעבר סוציאליסטיות. במסגרת מדיניות זו עודדו האמריקאים את פירוק המיסגרת הפדרטיבית הסובייטית, את פירוק צ'כוסלובקיה ויוגוסלביה, וכעת הם פועלים לפירוקה של רוסיה למיספר גדול של מדינות לפי סימן הכר לאומי.

מועדון המדינות העשירות, המכנה עצמו "העולם החופשי", היה ונותר אויב החופש, הדמוקרטיה וזכויות העובדים. "העולם החופשי" ממשיך להגן על קיומם של משטרים מושחתים, הרומסים את זכויות האדם, באפריקה, באזור המפרץ, באמריקה הלטינית ובאזורים אחרים.

בשל המדיניות החמסנית שמנהל האימפריאליזם, באפריקה ובאסיה התהווה "עולם רביעי": עמים בעלי הכנסה אפסית לנפש, הסובלים מהתפרצויות של רעב ומגיפות, ואשר חובות החוץ שלהם תופחים ללא הרף. מקור לסכנות חמורות לגורל האנושות הוא מה שמכונה "האינטרנציונל השחור" - שיתוף הפעולה הקיים בין מפלגות פשיסטיות וגזעניות, הפועלות, בדרך כלל במיסגרת החוק, בארצות רבות, תוך ניצול הייאוש, התיסכול והאבטלה. מקור סכנה אחר הוא קרטל הפשע המאורגן העולמי, אשר מייצר ומשווק סמים וחומרים ממכרים אחרים וחודר למערכות הכלכליות והפוליטיות באמצעות "הלבנת" רווחיו ושיחוד פוליטיקאים.

אולם האימפריאליזם אינו כל-יכול. ההתערבות הצבאית של ארה"ב בכמה מדינות באפריקה נחלה כשלון חרוץ. ארה"ב גם מתקשה יותר ויותר בכפיית החרם הכלכלי על קובה ומיספר גדל של ארצות מקיימות קשרי מיסחר וכלכלה עם קובה. בהצבעה בעצרת האו"ם בנושא קובה, נותרה ישראל, לבושתנו, המדינה היחידה התומכת בעמדת ארה"ב ובהמשך המצור הנפשע על קובה.

במדינות הסוציאליסטיות לשעבר

המדינות שהיו בעבר סוציאליסטיות הידרדרו להתמוטטות כלכלית וחברתית, המבטאת בירידה בייצור, בהרס של כל רשתות ההגנה הסוציאלית, באבטלה המונית, במצוקה של רוב האוכלוסיה, החסרה את המינימום הדרוש לקיום בכבוד, בגל של פשיעה ובהתפוררות של מוסדות התרבות.

בהנהגת המשטרים החדשים המכונים "דמוקרטיים", ניצבים נציגי הבורגנות החדשה והפקידות המושחתת, אשר שדדו את אוצרות המדינה והעם. המנהיגים החדשים התיימרו לתקן את השגיאות שהיו בניהול המשק והחברה בתקופת המשטרים הסוציאליסטיים. בפועל הם גרפו לעצמם רווחים אדירים על חשבון תנאי קיום עלובים למרבית האוכלוסיה ובאמצעות מיבנה שלטוני רקוב מיסודו.

המוני העם בארצות הסוציאליסטיות לשעבר מאבדים את האמון במשטרים החדשים וזוכרים לטובה את ההשגים הסוציאליים שהיו להם בעבר. על כך מעידות תוצאות הבחירות בכמה מהמדינות האלה.

למרות שברית וארשה אינה קיימת יותר, ברית נאט"ו ממשיכה במירוץ החימוש ובמדיניותה התוקפנית, ופועלת לצירוף מדינות נוספות אליה.

התאוששות מפלגות קומוניסטיות

הנסיון של המאבקים החברתיים ולשיחרור לאומי, המתנהלים בעולם, והתהפוכות שהתרחשו במישור הבינלאומי בשנות ה-90 - כל אלה מחייבים אותנו להיות זהירים בהערכותינו, לא להגזים, לא להגיע למסקנות ללא יסוד עובדתי ברור, לא להעלות סיסמאות שאינן משקפות את המציאות ולא להכריז הכרזות סתמיות. נביע את עמדתנו כלפי האירועים בעולם באמצעות ניתוח אובייקטיבי מאוזן.

זו חובתנו ללמוד ולהבין את ההשלכות הקשות והמורכבות של הקריסה של ברה"מ ומשטרים סוציאליסטיים אחרים במזרח-אירופה. קריסה זו של דגם שלם של משטר סוציאליסטי התרחשה בניגוד לציפיותינו ולתיקוותינו, וגם בניגוד להערכתנו.

צינו כבר בוועידותינו הקודמות, כי לקריסה היו סיבות פנימיות וחיצוניות. ברור, שהאימפריאליזם שאף תמיד למוטט את ברה"מ ובעלות בריתה והקדיש לכך מאמצים רבים. אך במשך עשרות שנים האימפריאליזם לא יכול היה למוטט מעצמה עולמית כמו ברה"מ. לכן הדגשנו בניתוח הגורמים לקריסה את המשקל הרב שנודע לסיבות הפנימיות, כולל להתערערות המצב בתוך המפלגה הקומוניסטית של ברה"מ ובקרב הנהגתה, שהיפנתה עורף לסוציאליזם.

הקומוניסטים וכוחות מתקדמים נוספים בארצות שהיו בעבר סוציאליסטיות מנהלים, בתנאים קשים, מאבקים להצלת עמיהם מהאסון החברתי שנחת עליהם ומהתפוררות מדינית. המפלגה הקומוניסטית של הפדרציה הרוסית, שהיא המפלגה המאורגנת הגדולה ביותר ברוסיה, השיגה, יחד עם שותפיה, רוב בדומה (בפרלמנט), וחבריה נבחרו ליו"ר הדומה ולסגנו. מזכ"ל המפלגה, גינאדי זיוגנוב, זכה ב-40% ויותר מהקולות בעת שהתמודד על כהונת נשיא רוסיה.

המאבקים העממים הרבים המתנהלים בעולם שבים ומוכיחים, כי גם בעולם בן ימינו, המאבק המעמדי-חברתי אינו מושג שאבד עליו הכלח. מכאן גם הצורך האובייקטיבי בתורה חברתית המגינה על זכויות העובדים והעמים ומציגה את החלופה הכוללת למשטר הקפיטליסטי. הצורך הזה בא לידי ביטוי בהתאוששות של מפלגות קומוניסטיות ופועליות רבות, אשר השיגו השגים חשובים בבחירות שנערכו בשנים האחרונות, וביניהן - המפלגות הקומוניסטיות בספרד, בצרפת, באיטליה, בפורטוגל, בקפריסין, בהודו ועוד.

בדרום-אפריקה שותפים הקומוניסטים בממשלה הדמוקרטית בראשות נלסון מנדלה, שבמרכזה - הקונגרס הלאומי האפריקאי. בנפאל זכתה המפלגה הקומוניסטית המאוחדת בכמחצית הקולות והקימה ממשלה, אך זו הודחה על ידי המלך. בהודו הוקמה ממשלת שמאל-מרכז, הנתמכת על-ידי הקומוניסטים.

המפלגות הקומוניסטיות מרחיבות את השפעתן באיגודים המקצועיים, בקרב הסטודנטים והנשים ובקרב קבוצות חברתיות נוספות. הקומוניסטים נוטלים חלק פעיל, ולעיתים גם מנהיג, במאבקים הדמוקרטיים נגד הימין הגזעני, להגנת זכויות האדם, נגד אפליה מכל סוג שהוא.

על רקע הניצול המחרף, האבטלה המתרחבת, התרוששות האיכרים והגידול המהיר באוכלוסיית שכונות העוני סביב הערים בגדולות, משבר שירותי הבריאות והחינוך, התפשטות תופעות הפשע וההתמכרות לסמים, ההידרדרות באיכות הסביבה (המים, האוויר, החי והצומח) - נערכים מאבקים מעמדיים וחברתיים רבים בארצות שונות בעולם. הד רחב היה להתפתחויות הדמוקרטיות בדרום-אפריקה, לשביתות העובדים הממושכות בצרפת וביוון, לשביתות בדרום-קוריאה ועוד.

ההתפתחויות המורכבות בעולם מחייבות, אפילו יותר מאשר בעבר, שיתוף פעולה בין הכוחות הנאבקים מול החברות הרב-לאומיות ולהגנת זכויות העובדים והעמים. שיתוף פעולה דו-צדדי ואזורי בין מפלגות קומוניסטיות, ושיתוף פעולה בין מפלגות קומוניסטיות לבין כוחות שמאליים ודמוקרטיים אחרים תורמים תרומה חשובה לתיאום ולסולידריות במישור הבינלאומי.

המפלגות הקומוניסטיות בארצות השונות, ובכלל זו מק"י, משקיעות מאמצים רבים בלימוד המציאות המשתנה ובשיכלול דרכי פעולתן על יסוד יישום עקרונות החשיבה והמאבק המעמדיים והאידיאליים של הסוציאליזם.

פרק 3. העמקת המשבר הכלכלי-חברתי

1. ההון בעידן המיזוגים וההפרטה

בשנות ה-90 התחזקו קבוצות ההון העיקריות בישראל באמצעות מיזוגים והשתלטויות. החברות הגדילו את ריווחיהן באמצעות שחיקת השכר והעסקת עובדים לא מאורגנים ועובדים זרים, חסרי זכויות, ונהנו מהמדיניות הכלכלית הניאו-שמרנית של ממשלות העבודה והליכוד, שבמרכזה - האצת ההפרטה.

חמשת הקונצרנים הבנקאיים, השולטים זה מכבר במשק הישראלי (לאומי, דיסקונט, הפועלים, הבינלאומי הראשון, המזרחי) וכן חברות האחזקות הגדולות (כלל, החברה לישראל, כור, אפריקה-ישראל), שמרו על מעמדם. בצידם התחזקו חברות פרטיות, כמו אלה שבראשותן של איל ההון איזנברג (החברה לישראל, כימיקלים לישראל), קונצרנים תעשייתיים כמו כור וטבע, וכן רשתות שיווק גדולות.

בעיקבות גל ההשתלטויות ואיחודים, ותוך ניצול התנאים הכלכליים הנוחים, הסיוע הממשלתי הנדיב והשלכות התהליך המדיני - הגדילו החברות הגדולות את ריווחיהן ואת הון וחיזקו עוד יותר את שליטתן במשק הישראלי.

לפי נתוני המפקח על הבנקים, סך הרווח של חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות גדל (במחירי דצמבר 1995) מ-402 מיליון שקל ב-1991 ל-1,660 מיליון שקל ב-1995. בשנת 1995, במהלך שנה אחת בלבד, גדל ערכן של החברות המוחזקות על-ידי חמש הקבוצות הבנקאיות במיליארד שקל והגיע ל-21 מיליארד שקל.

במסגרת יישום מדיניות **ההפרטה**, נמכרו לבעלי הון פרטיים, זרים ומקומיים, בנק המזרחי, כימיקלים לישראל, חברת הדלק פז, חברת הספנות צים, חברת הבנייה שיכון ופיתוח ורשת השקם. על סדר היום - המכירה של הבנקים לאומי, הפועלים ודיסקונט; של חברת התעופה אל על, בזק, מקורות, רשות הנמלים, ועוד.

ממשלת נתניהו הציבה את נושא ההפרטה במרכז מדיניותה הכלכלית והיא הכינה רשימה של מאות חברות ממשלתיות, המוצעות למכירה, אפילו במחירים נמוכים משוויין.

הנסיון בארץ ובעולם הוכיח, כי הפרטה של חברות ממשלתיות היא בעצם מסירת המפעל או החברה לבעל ההון הפרטי בחינם או בחצי-חינם. במפעלים מופרטים מתחילים בתהליך של פיטורים וקיצוץ בזכויות העובדים עוד לפני המכירה, ואילו לאחריה מואצת עוד יותר הפגיעה בשכר ובתנאי העבודה. הבעלים החדשים מנסים לבטל את ההסכם הקיבוצי ולהעביר את העובדים למעמד של עובדים בחוזה אישי, וכן להחליף עובדים ותיקים בעובדים צעירים וחסרי זכויות ומסורת פועלית. למשקיע הפרטי, ובעיקר אם הוא אזרח זר, אין שום מחויבות להמשיך ולהעסיק עובדים או להמשיך להפעיל את המפעל דווקא בישראל.

במסגרת **התלות הכלכלית-מדינית בארצות-הברית** ממלאות ממשלות ישראל בקפדנות את הנחיות קרן המטבע, הבנק העולמי והבית הלבן בכל הנוגע בהסרת חומות המגן מהתוצרת הישראלית, בעידוד השקעות זרות, בשחיקת השכר הריאלי ובצמצום השירותים הציבוריים.

גם בשנים האחרונות משמש הסיוע הצבאי הניתן לישראל בסכום המתקרב ל-2 מיליארד דולר בשנה, בעיקר לסיבסוד התעשייה של ארה"ב, ממנה נרכשים מטוסי הקרב ויותר הציוד הצבאי שישראל מחוייבת לקנות בארצות הברית.

ההוצאות הצבאיות והחזר החובות ממשיכים להעיק על תקציב המדינה. בתקציב לשנת 1997 מהוות ההוצאות הצבאיות הגלויות 18% מהתקציב והחזר החובות (קרן וריבית) - 32%. מכאן ששני סעיפים אלה בולעים מחצית מתקציב המדינה.

גם בתקציב לשנת 1997 כלול סיבסוד ישיר של התעבידים באמצעות הפטור שניתן להם מתשלום המס המקביל (6.5 מיליארד שקל) ובאמצעות ביטול חלק מהתשלום שהם חייבים בו לביטוח הלאומי (עוד כ-3 מיליארד שקל). בסך הכל, במשך השנים 1985 - 1996 נהנו המעבידים מסובסידיה ישירה בסכום כולל של 60 מיליארד שקל (במחירים של 1996) - סכום השווה כמעט לשליש מכלל תקציב המדינה לשנת 1997.

המדיניות המונטרסטית של בנק ישראל, המנוהלת בהשראה ישירה של הממשל של ארה"ב, מתבטאת בשמירה על רמות ריבית גבוהות במיוחד ועל שער נמוך לדולר. מדיניות זו מקטינה את כדאיות ההשקעות, מעודדת יבוא לישראל ומקשה על היצוא ממנה, וגורמת לזרם של הון ספסרי מחו"ל, הנהנה מן הריבית הגבוהה, אותה הוא מוציא לחו"ל.

מדיניות שערי הריבית הגבוהים הגדילה עוד יותר את חלקם של הבנקים ברווחים של כלל בעלי ההון. הבנקים מכרסמים גם חלק ניכר משכר השכירים באמצעות הריבית הגבוהה במיוחד על משיכות הייתר שלהם. לפי נתוני המפקח על הבנקים, הרווח של הבנקים גדל ריאלית פי 4 (!) תוך ארבע שנים בלבד: מ-400 מיליון שקל ב-1991 ל-1.6 מיליארד שקל ב-1995 (במחירי דצמבר 1995). שיעור הרווחיות הכוללת של הבנקים גדל בשנים אלה מ-2.4% מההון עד ל-8.4% מההון.

הנסיון לימד, כי מדיניות זו של בנק ישראל, שהיעד הרשמי שלה - הורדת שיעור האינפלציה לרמה של 4 - 5 אחוזים בשנה, בלמה את הצמיחה הכלכלית, שאיפיינה את ישראל במחצית הראשונה של שנות ה-90 והעמיקה את הפערים בחלוקת ההכנסות.

גם כאשר במחצית השניה של 1996 ובחודשים הראשונים של 1997 התרבו הסימנים למיתון כלכלי, בנק ישראל המשיך להכתיב מדיניות מונטרסטית, המאיצה את ההידרדרות למשבר כלכלי ולאבטלה רחבת הקף.

התהליך המדיני, למרות כל קשייו, החל להניב **פירות כלכליים**. מיספר המובטלים (בלתי-מועסקים) ירד מ-208 אלף ב-1992 ל-159 אלף ב-1994. מיספר כניסות התיירים לישראל גדל ממיליון ב-1990 ל-1.7 מיליון ב-1993 ול-1.8 מיליון ב-1994. יחד עם זאת, יותר מהאחרים הרוויחו מהשלכות התהליך המדיני בעלי חברות ישראליות בתחומים שונים, שפיתחו עסקים, השקעות וקשרי סחר עם מצרים, ירדן וארצות ערביות נוספות; וכן חברות רב-לאומיות, שהיה נוח להן יותר לפתוח עסקים בישראל.

עירעור התהליך המדיני לאחר עליית נתניהו לשלטון התבטא באופן שלילי על הקשרים הכלכליים ועל הקף התיירות לישראל.

2. החרפת הבעיות החברתיות

המדיניות הכלכלית-חברתית של ממשלות העבודה והליכוד העמיקה ומעמיקה את הפערים החברתיים. היא מעצימה את ההון ומחזקת את המעבידים, בעיקר הגדולים, ודוחקת כמיליון אזרחים לחיים מתחת לקו העוני או רק מעט מעליו. הן ממשלת העבודה והן ממשלת הליכוד חותרות לקיצוץ השירותים הציבוריים ולהפרטתם, ולחיסול השגי העובדים השכירים, וקודם-כל - הזכות לעבודה בחוזה קיבוצי (עבודה מאורגנת).

ממשלת העבודה-מרצ (92-96) הכריזה אומנם על שינוי בסדרי העדיפויות, אך גישתה הבסיסית לגבי הנושאים החברתיים לא היתה שונה מגישתן של ממשלות הליכוד, וכמוהן היא שירתה קודם-כל את האינטרסים של ההון הזר והמקומי. יחד עם זאת, בלחץ המאבקים האיגוד-מקצועיים והחברתיים ובלחצה של חד"ש, במיסגרת הגוש החוסם, תיקנה ממשלת העבודה כמה מן העוולות, כמו בהחלטה להשוות את קיצבות הילדים הערביים לקיצבות הילדים היהודיים.

אבטלה

שיעור המובטלים המלאים (לפי הנתונים הרשמיים) בשנים 1990 - 1993, שנע בין 10 ל-11 אחוז מכוח העבודה, לא היה כמותו בישראל מאז 1967. בשנים 1994 - 1996 ירד שיעור המובטלים ל-7-8 אחוזים מכוח העבודה - כמו השיעור במחצית השנייה של שנות ה-80. בסוף 1996 וב-1997 נרשמה מגמה של גידול במיספר המובטלים, וזאת על רקע סימני הידרדרות למיתון כלכלי.

אבטלה של 150 - 250 אלף איש, ההופכת להיות תופעה ארוכת טווח, מבטאת משבר כלכלי-חברתי מיבני (סטרוקטורלי), ולא רק משבר מחזורי חולף. בין המובטלים גדל מיספרם של בעלי תארים אקדמיים, של בני 40 ויותר ושל מפורסמים. הקבוצות הנפגעות ביותר מהאבטלה היו ונותרו: הערבים, הנשים והעולים. במחצית הראשונה של שנות ה-90, שיעור האבטלה בקרב הערבים היה גבוה בשליש משיעור האבטלה הכללי. באותה תקופה, שיעור האבטלה בקרב גברים היה כ-7 אחוזים, בעוד ששיעור האבטלה בקרב נשים היה 12 אחוז.

בערי פיתוח ובישובים ערביים רבים, שיעור המובטלים הוא בסביבות 20% מכוח העבודה והסיכויים של המובטלים שם למצוא עבודה הם אפסיים. כתוצאה מכך רבבות משפחות ערביות ויהודיות הפכו נתמכות סעד (זכאיות לקיצבת "הבטחת הכנסה").

השכר

לפי נתונים רשמיים, המתייחסים למישרת שכיר, השכר הריאלי ירד בשנים 1989 - 1991 והירידה המצטברת שלו היתה 5.3%. בשנים 1992-1996 נרשם שיפור קל של כ-1% לשנה בשכר הריאלי הממוצע. כתוצאה מכך, רק בסוף 1996 עלה השכר הריאלי הממוצע על רמתו ב-1988.

השיפור התרחש לא בכל הענפים ולא באותה מידה. במחצית הראשונה של שנות

ה-90, כתוצאה ממאבקים איגוד-מקצועיים ממושכים ולאחר שנים של שחיקת שכר, השיגו קבוצות עובדים בשירות הציבורי שיפור ריאלי בשכרם. בין הקבוצות האלה - מורים, רופאים, אחיות, עובדים סוציאליים, עובדים במקצועות פרא-רפואיים. לעומת זאת, בענפים שבהם שיעור העובדים הזרים גבוה במיוחד, וכן בענפים המעסיקים מיספר ניכר של עולים ונשים, השכר הריאלי המשיך לרדת.

המעבידים מנהלים מערכה בלתי-פוסקת לשחיקת השכר ולהרעת תנאיי העבודה, וזאת גם במפעלים ותיקים ובחברות מבוססות, כפי שאירע במפעל חיפה כימיקלים. לכך יש להוסיף, כי הסכמי תוספת היוקר מפצים את השכירים בקושי על מחצית עליית המחירים בפועל, ובאותה עת לא נחתמים הסכמי שכר ארציים וענפיים.

מעבידים מנצלים את המחסור במקומות עבודה כדי ללחוץ על עובדים להסכים לקיצוץ בשכר ובתנאים נילווים וכדי להכניס למקומות העבודה עובדים של חברות כוח אדם, שתנאיי העסקתם גרועים. מתפשט הנוהג, שמעבידים מפטרים עובדים ותיקים ובעלי שכר גבוה יחסית, ומקבלים לעבודה במקומם עובדים צעירים או עולים, הנאלצים להסתפק בשכר נמוך יותר.

הן ממשלת הליכוד והן ממשלת העבודה, בסיוע אנשי אקדמיה ובנק ישראל, מנהלים מערכה נגד כל שיפור בשכר המינימום ומצדיקים את שחיקת השכר בטענה, שבדרך זו הם תורמים כביכול להגדלת התעסוקה. אך טענה שיקרית זו הופרכה גם במציאות הישראלית: שחיקת שכר וגידול בהקף האבטלה הם תופעות תאומות, ודווקא העלאת השכר הריאלי מגדילה את הביקוש למוצרים ולשירותים ותורמת לגידול בתעסוקה.

הרס מערכות הבריאות, הרווחה והבטחון הסוציאלי

החל ממחצית שנות השמונים, במסווה של דאגה ל"הבראה כלכלית", פעלו ממשלות הליכוד והעבודה במישנה מרץ להגדלת הכנסותיהם והונם של המעבידים ובעלי הרכוש ולצמצום השתתפות המדינה במימון שירותי הבריאות, החינוך והרווחה לאוכלוסיה, וגרמו בכך להעמקת העוני והמצוקה.

הוועידה ה-22 הצביעה על ההבטים העיקריים של חיסול תשתית "מדינת הרווחה", וניתוח זה נותר בתוקפו.

בינואר 1995 נכנס לתוקפו חוק ביטוח בריאות ממלכתי, אשר מבטיח שירותי בריאות בסיסיים לכל התושבים ומחייב כל תושב לשלם מס בריאות. חוק ביטוח בריאות שם קץ למצב שבו לחלק מהתושבים לא היה ביטוח רפואי, אך הוא לא פתר את הבעיות הקשות של המימון החסר למערכת הבריאות, של הירידה במיספר המיטות לנפש, של התורים של החולים הסיעודיים ועוד. כתוצאה מאי-מילוי חובתה, הממשלה דירדרה את קופות החולים לגרעון מצטבר של כ-2 מיליארד שקל.

על הפרק עומדת הפרטה גם של בתי החולים (תיאגוד) ושל שירותי הבריאות הציבוריים. ההפרטה בתחום זה, כמו בתחומים אחרים, תוביל להגברת הניצול של עובדי מערכת הבריאות הציבורית.

מק"י מתנגדת לכל ניסיון להגדיל את תשלומי התושבים עבור מס הבריאות ועבור

שירותי בריאות הניתנים לחולים. דרך המלך לשיפור בריאות האוכלוסיה היא בפיתוח נמרץ של שירותי הרפואה המונעת והרפואה הקהילתית ובחינוך לבריאות.

החרפת בעיית הדיור

העלייה התלולה במחירי הדיור (אשר גדלו ריאלית פי 2 בין השנים 1992 ו-1996), הפסקת בניית דירות על-ידי הממשלה, ההפרטה של חברות הבנייה הממשלתיות, התוכנית המתגשמת להפרטת חברות הדיור הציבורי (עמידר ודומותיה), הקפאת גובה המשכנתאות לדיור מאז 1992 - כל אלה החרפו את בעיית הדיור. הממשלה מאפשרת לחברות הבנייה הפרטיות להכתיב מחירים גבוהים, המאמירים ללא הרף. הסובלים העיקריים מהעלייה הפרועה במחירי הדיור (רכישה ושכר דירה) הם זוגות צעירים מעוטי אמצעים, ובעיקר זוגות צעירים ערביים, משפחות הגרות בצפיפות וחלק מהעולים. רכישת דירה הפכה משימה בלתי-אפשרית אפילו לגבי משפחות שבהן שני בני הזוג עובדים. העליה התלולה בשכר הדירה גרמה לכך, שסעיף זה בולע אצל משפחות רבות רבע עד שליש מהכנסת המשפחה.

תוכנית מק"י להוזלת הדיור כוללת בנייה ציבורית-ממשלתית עבור זוגות צעירים וחסרי דיור; הכפלה של המשכנתאות לדיור; ביטול המע"מ המוטל על דירה ראשונה שאינה דירת פאר; ביטול התוכנית להפרטת עמידר; הרחבת שטחי המיתאר של הרשויות המקומיות הערביות; ביטול אפליית הזוגות הצעירים הערביים בגובה המשכנתאות; הכללת שכר הדירה במסגרת המוצרים והשירותים שיש עליהם פיקוח ממשלתי.

הסטודנטים והמוסדות להשכלה גבוהה

בעידן הגלובליזציה, ההפרטה וההתפתחות המהירה של התעשיות המבוססות על מדע ומידע - חל מהפך במערכת ההשכלה הגבוהה בישראל. קמה רשת של מוסדות פרטיים (מיכללות), ששכר הלימוד בהם גבוה, ואשר מתמחים בתחומים שבהם יש ביקוש לעובדים בעלי השכלה אקדמית.

המחסומים בכניסה למוסדות להשכלה גבוהה נותרו גבוהים. כרטיס הכניסה לאוניברסיטה מותנה בתעודת בגרות, שהיא נחלתם רק של כמחצית הצעירים בכל שנתון; ואילו איכות תעודת הבגרות מותנית ברמת בית-הספר התיכון. הלימודים הגבוהים מותנים בתשלום שכר לימוד גבוה ובמציאת מקורות מחיה.

הפערים החברתיים באים לידי ביטוי בולט בשיעור הנמוך (יחסית למשקלם באוכלוסיית השנתונים הצעירים) של הסטודנטים המזרחיים והערביים. למרות שהסטודנטיות מהוות למעלה ממחצית התלמידים, משקלן נמוך במקצועות טכנולוגיים ופיננסיים וכן בסגל הבכיר של המוסדות להשכלה גבוהה. הסגל הזוטא במוסדות להשכלה גבוהה, המועסק בתנאים ירודים, מנהל מאבקים קשים לשיפור מצבו. הרחבת הנגישות להשכלה גבוהה מחייבת מערכה להקטנת שכר הלימוד ועד לביטולו, להגדלת מיספר המקומות במעונות הסטודנטים, ולהגנה על חופש הביטוי, ההתארגנות והפעילות בקמפוסים.

המצוקה בקרב הנשים

אבטלה מיבנית, משבר שירותי הרווחה והבריאות והתרחבות העוני והמצוקה פוגעים במיוחד בנשים.

כפי שצויין בהחלטות הוועידה ה-22, נשים סובלות הרבה יותר מגברים מאבטלה ומשכר נמוך ומתקשות להשיג קידום ועבודה המבטיחה גם תנאים סוציאליים. בקרב מקבלי שכר מינימום ופחות ממנו, שיעור הנשים מגיע ל-70%. נשים רבות נאלצות לעבוד בשכר הנופל משכר המינימום, שכן ההגנה הניתנת להן על-ידי המדינה וההסתדרות היא אפסית. נשים מובטלות או נשים שבעליהן מובטלים נאלצות להוציא את ילדיהן ממעונות היום.

החמרת הבעיות החברתיות גורמת להתגברות מעשי אלימות כלפי נשים ובמשפחה. למרות שבשנות ה-90, גדל מיספר המקלטים לנשים מוכות, עדיין נאלצים המקלטים לדחות נשים מוכות רבות המבקשות לברוח אליהם.

חברות מק"י הפעילות בקרב ארגוני נשים ובחד"ש משפיעות על כיוון ההתפתחות שלהם ונותנות דוגמא אישית במסירותן. יש לבקר את חוסר ההתעניינות של אירגוני המפלגה ומעט הסיוע הניתן על-ידיהם לחברות מק"י בעבודתן הציבורית החשובה בקרב נשים.

העוני, אפליית המזרחים ובעיות העולים

העמקת הקיטוב הכלכלי-חברתי בשנים האחרונות החמירה את בעיות האבטלה והמצוקה בשכונות העוני, בערי הפיתוח וביושבים הערביים. גל סגירת המפעלים בערי הפיתוח וביושבים הערביים הותיר רבים מהם ללא מקורות תעסוקה ועם אבטלה גדלה ומצוקה גוברת.

שלוש הקבוצות החברתיות שבהן ישנו שיעור גבוה במיוחד של עניים הם: הערבים, החרדים והמזרחים. לפי הדו"ח על ממדי העוני, שפירסם הביטוח הלאומי, ב-1995 חיו 208 אלף משפחות מתחת לקו העוני. במשפחות אלה היו כ-750 אלף נפש, שמהם - כ-300 אלף ילדים. 40% מהמשפחות מרובות הילדים חיו מתחת לקו העוני, ובמצב זה היו 31% מכלל המשפחות הערביות. הערבים, שהם 17% מאוכלוסיית ישראל, מהווים מחצית מכלל החיים מתחת לקו העוני.

הגידול במיספרם של האזרחים החיים מתחת לקו העוני הוא תוצאה מובהקת של מדיניות שחיקת השכר הריאלי, של ההתייקרויות התכופות של מוצרי היסוד, ושל הרחבת הקיטוב בהכנסות. נשים ופועלים ערביים מרוכזים בענפים שבהם השכר נמוך במיוחד ותחלופת העובדים גדולה.

בשל מצבם הכלכלי הקשה, רבים מהעולים רכשו או שכרו דירות בערי פיתוח ובשכונות מצוקה. ומאחר שהממשלה לא הקציבה את התקציבים הדרושים לשיפור שירותי החינוך, הבריאות והרווחה באותם אזורים, דווקא בשכונות היותר עניות גדלה הצפיפות בכיתות והתארכו התורים במרפאות.

בשכבות שלמות בחברה הישראלית, ילדים אינם זוכים לחינוך ההולם את הדרישות של שוק העבודה על סף המאה ה-21. שיעור הנשירה מלימודים גבוה

במשפחות עניות, ובמיוחד במשפחות ערביות. מערכת החינוך הממלכתית נעשית פחות ופחות שוויונית, כאשר על ההורים מוטל עול גדל והולם של תשלומים עבור שירותי חינוך.

במערכת החינוך הערבית עדיין חסרים מאות כיתות לימוד, תוכניות לימודים מעודכנות, פסיכולוגים ויועצים. ל-300 אלף הילדים החיים מתחת לקו העוני חסרים דברים בסיסיים כמו מיטה לישון בה או ספר לקרוא בו, שלא לדבר על מחשב. רבע מכל הקשישים בישראל חיים מתחת לקו העוני. למחצית מהקשישים אין פנסיה ממקום העבודה והם נאלצים להתקיים על קיצבת הביטוח הלאומי, הנמוכה מקו העוני.

מסקנות הוועידות הקודמות בנושא מעמדם המקופח של המזרחים ובנושא מקומם של העולים בחברה - מן הראוי שיהפכו מדריך לפעולת הסניפים והחברים בקרב תושבי השכונות וערי הפיתוח, שם המזרחים והעולים הם רוב התושבים.

העובדים הזרים

בשנות ה-90 גדל במהירות מיספרם של העובדים הזרים, אשר תפסו את מקומם של הפועלים הפלסטיניים, שמדיניות הסגר מונעת מהם לעבוד בישראל. נוסף ל-100 אלף עובדים זרים ברשיון, מעריכים שישנם בישראל לפחות עוד 100 אלף עובדים זרים ללא רשיון.

העובדים הזרים, שרובם מועסקים בבנייה, בחקלאות ובסיעוד, מנוצלים ללא-רחם: הם מועסקים בשכר נחות ביותר, אינם זוכים בתנאים סוציאליים מינימליים, מתגוררים בתנאים ירודים, משוללים זכויות אדם (הם נחשבים "רכוש" של חברת כוח האדם ושל הקבלן), ובדרך כלל אינם זוכים בהגנה איגוד-מקצועית. מק"י נאבקת לביטול השיטה הקיימת של "סחר עבדים" ושל גירוש עובדים "בלתי חוקיים" ולהמרתה בשיטה של הענקת רשיון עבודה אישי לאזרחים זרים, וזאת לפי צורכי המשק, תוך הבטחת תנאי עבודה ושכר הזהים לאלה של עובדים ישראלים באותו ענף. על ההסתדרות להגן על העובדים הזרים ולאפשר להם להיות חברים באיגודים המקצועיים. זו הדרך להבטיח שעובדים זרים לא ינוצלו על-ידי המעבידים ככוח עבודה זול, המתחרה בעובדים הישראלים.

3. המאבקים המעמדיים-חברתיים, האיגודים המקצועיים וההסתדרות

מאז עליית ממשלת נתניהו לשלטון, גברו המאבקים המעמדיים, ובעיקר מאבקי העובדים נגד פיטורים, הפרטה וסגירת מפעלים. לקריאת ההסתדרות נערכה שביתה כללית נגד הגזירות הכלכליות בתקציב המדינה לשנת 1997. לפי הנתונים הרשמיים, מיספר השביתות הנערכות מדי שנה נע בשנות ה-90 בין 70 ל-120 כאשר מיספר השובתים נע בין 40 אלף לחצי מיליון איש ומיספר ימי השביתה נע בין 100 אלף ל-1.6 מיליון.

בשנים 1992-1995 מחצית השביתות וכ-90% מימי השביתה נפלו בחלקם של

השירותים הציבוריים. באותן שנים שבתו המורים, האחיות, עובדי המינהל, העובדים הסוציאליים ועוד. במקום השני מבחינת הקף השביתות עומד ענף התעשייה. במהלך השנים 1994 ו-1995 נערכו 70 שביתות במיגזר הציבורי ו-67 שביתות במיגזר הפרטי. ב-1995 שבתו 36 אלף עובדים במיגזר הפרטי ו-40 אלף - במיגזר הציבורי, אולם השביתות במיגזר הציבורי היו ממושכות יותר ומיספר ימי השביתה התקרב בשנתיים אלה למיליון.

שביתת עובדי המפעל המופרט חיפה כימיקלים, אשר נמשכה ארבעה חודשים והסתיימה בתחילת מרס 97, רשמה דף מאבק חשוב בתולדות מעמד הפועלים הישראלי. עובדי חיפה כימיקלים שבתו נגד נסיון ההנהלה לבטל את הסכם העבודה הקיבוצי ולהעביר עובדים לחוזים אישיים ולהעסקה באמצעות חברות כוח אדם, ונגד פיטורים שרירותיים. המערכה הלוחמת של עובדי חיפה כימיקלים זכתה בסולידריות מצד קבוצות עובדים רבות וגם בסולידריות בינלאומית. נציגי מק"י בהסתדרות ובכנסת ליוו את המאבק החשוב הזה ותרמו לו מנסיונם. מאבקים חשובים וקשים נגד פיטורים ניהלו פועלות ופועלים, יהודים וערבים, במפעלי טקסטיל שנסגרו בדימונה, בבית שאן, בדיר חנא ובשפרעם.

ההסתדרות והפעילות האיגוד-מקצועית

מק"י רואה בקיומם של איגודים מקצועיים בעלי השפעה ובעצם קיומה של ההסתדרות הכללית - השג של הפועלים ושל כלל השכירים בישראל. למרות חולשותיה הרבות של הנהגת ההסתדרות - כניעתה לתכתיבים של הממשלות והמעבידים, האפליה רבת השנים של הפועל הערבי ועוד - מק"י נאבקה להמשך קיום ההסתדרות ונגד כל נסיון לחסלה.

הבחירות לוועידת ההסתדרות (1993) נערכו על רקע פשיטת הרגל של הקואליציה ששלטה בה עשרות שנים - הקואליציה של מפלגת העבודה ומפם.

הקואליציה בראשות העבודה הסתאבה, כאשר הפעילה מנגנון הסתדרותי, שהיה בעצם מנגנון מפלגתי מנופח. הנהגה זו היתה אחראית למחדליה של ההסתדרות במישור האיגוד-מקצועי והחברתי-מדיני, להינתקות גוברת מציבור העובדים ולתופעות של שחיתות. בשנים האחרונות לשלטונה, הנהגה זו הובילה את חברת העובדים לפשיטת רגל כלכלית, שבעיקבותיה הופרטו חברות גדולות כמו סולל בונה וכור. קופת חולים של ההסתדרות, שלא קיבלה סיוע ממשלתי הולם, נקלעה למשבר קשה.

על רקע החשש, כי הקואליציה ההיסטורית לא תוכל לנצח בבחירות, התארגנה ערב הבחירות להסתדרות מסגרת חדשה בשם "רם", שבראשה התייצב ח"כ חיים רמון, ולה היו שותפים מפם ורצ ואישים ממפלגת העבודה. הרשימה החדשה השיגה כמעט מחצית הקולות בבחירות לוועידת ההסתדרות, שהיו במידה רבה בחירות אישיות: הבחירה היתה בין חיים רמון לחיים הברפלד.

לאחר הבחירות, פנו ראשי רם לסיעת הרשימה המשותפת היהודית-ערבית בהצעה להצטרף לקואליציה ההסתדרותית. היתה זו הפעם הראשונה שסיעה, אשר

במסגרתה פועלים הקומוניסטים בהסתדרות, הוזמנה ליטול חלק בהנהגתה. במסגרת המשא-ומתן הבהירו נציגי הרשימה המשותפת, כי בפעילותם בהנהגה בכוונתם להגן על ענייני העובדים, ובעיקר מקבלי השכר הנמוך, לדאוג לשוויוניות במסגרת ההסתדרות ולעמוד על טיפוחם של הערכים הפועליים. נציגי רם התחייבו להפנות את מירב המאמצים להגנת זכויות העובדים וכן לארגן בחירות למועצות פועלים בישובים הערביים.

ההחלטה לקבל את ההצעה ולהצטרף לקואליציה של הסתדרות החדשה נתקבלה ברוב מוחלט במוסדות מק"י וחד"ש.

ההנהגה החדשה התמודדה עם בעיות קשות, שחלקן פרי הסתבכויות ההנהגה הקודמת. לאחר חקיקת חוק ביטוח בריאות ממלכתי (שנכנס לתוקפו בינואר 1995), בוטלה הזהות בין החברות בהסתדרות והחברות בקופת חולים כללית. כתוצאה מכך נוצרה בעיה חדשה של חברי קופ"ח כללית שחדלו לשלם את מס החבר בהסתדרות.

כחלוף שלוש שנים ומעלה מאז הוקמה הקואליציה בהסתדרות החדשה ניתן לסכם, כי הקומוניסטים ושותפיהם בחד"ש הוכיחו בפעילותם במסגרת זו, כי הם מנהיגים של ציבור העובדים, הזוכים להערכה רבה יותר על יוזמתם, אחריותם ונכונותם לתרום מנסיונם בהדרכת מאבקים ושבתות. בשנים אלה לא היה אפילו מאבק עובדים אחד, שחברינו לא היו מעורבים בו.

במסגרת הקואליציה בהסתדרות, מק"י וחד"ש שומרות על זהותן החברתית, והן נאבקות ללא לאות למילוי דרישות חשובות כמו תשלום תוספת יוקר מלאה, שיפור שכר המינימום, עבודה למובטלים, הגנה על הסדרי הפנסיה, הגנת שירותי הבריאות והחינוך הציבוריים. הסיעה המשותפת נאבקת להמשך ציון ה-1 במאי על-ידי ההסתדרות. היא התנגדה להעברת מוסדות ההסתדרות לירושלים ועמדה על משמר ביצוע ההתחייבות בדבר הקמת מועצות פועלים נבחרות בישובים הערביים. הסיעה בהסתדרות יזמה מערכה ציבורית נגד תוכניות ההפרטה, הפוגעות קשות בזכויות העובדים וכרוכות בפיטורים. יחד עם זאת, קיימות חולשות בפעילות הסיעה בהסתדרות ובנעמת, חסרים משאבים הכרחיים לקידום הפעילות ואין כמעט פעילות של דוברות והסברה לעובדים מטעם מק"י וחד"ש.

החברות בקואליציה, בחירתו של חבר מק"י לראשות מועצת פועלי סחנין ובחירתם של חברים נוספים למועצות פועלים - יצרו אפשרויות פעולה חדשות, שהמפלגה לא השכילה לנצל אותן כראוי לחיזוק השפעתה הפוליטית. ביכולתנו להפוך מוקד פעילות חברתי-פוליטי, ולזכות בתמיכתם של ועדי עובדים וכן של חוגים בעבודה, במפס לשעבר וברצ, המחפשים עשייה חברתית ואיגוד-מקצועית רדיקלית-שמאלית. אפשרויות אלה לא מומשו בשל סיבות סובייקטיביות, הנובעות ממינוס ההתעניינות של מוסדות המפלגה וחבריה בנושאים חברתיים ואיגוד-מקצועיים ואי-טיפוח קשרים רצופים עם מקומות עבודה ונציגי עובדים.

נוכח המשך המתקפה החזיתית של המעבידים ושל הממשלות (של הליכוד וגם של העבודה) על השכר וזכויות העובדים, על האיגודים המקצועיים ועל קרנות הפנסיה - חיוני ארגון מערכה לוחמת של חברי ההסתדרות וכלל השכירים למען מטרות איגוד-מקצועיות קרובות ודחופות:

- למען עבודה למובטלים;
- להגנה על הסכמי תוספת היוקר ולמען תוספת יוקר מלאה;
- להגנת חוקי העבודה וליישומם: חוק שכר מינימום, חוק פיצויי פיטורים, חוק ביטוח מפני אבטלה, חוק שעות עבודה ומנוחה;
- נגד המזימה לבטל את התשלום הנוסף עבור עבודה במשמרות ובשעות נוספות;
- להגנת מעמדם של ועדי העובדים;
- להגנת החוזים הקיבוציים ולבלימת המעבר לחוזים אישיים;
- להגנת קופות הגמל והסדרי הפנסיה הקיימים;
- נגד חיסול השגים ענפיים ומפעליים של עובדים.

4. תוכנית מק"י להבראה כלכלית-חברתית

המפלגה הקומוניסטית הישראלית, המייצגת נאמנה את עניינם של הפועלים וכלל העובדים היהודים והערבים, של הנשים, של תושבי השכונות ושל הנוער והצעירים, מציעה תוכנית להבראה כלכלית-חברתית אמיתית. בכוחה של תוכנית זו לחלץ את ישראל מהמשבר הכרוני אליו נקלעה בגלל חתירתם של החברות והגופים הפיננסיים להגדלת רווחיהם, בגלל התלות הכלכלית פוליטית בארצות-הברית, בגלל המשך הכיבוש בשטחים ומירוץ החימוש, ובגלל המדיניות המונטריסטית ההרסנית. עיקרי התוכנית הם:

1. קיצוץ מהותי בהוצאות הצבאיות והעברת הסכומים הנחסכים להשקעות יצרניות אזרחיות ולפיתוח השירותים הציבוריים.
2. פיתוח המגזר האזרחי בענפים יצרניים - תעשייה, חקלאות, תיירות, תחבורה - על בסיס השקעות ממלכתיות ועידוד השקעות פרטיות בהתאם לאינטרסים של העובדים בהגדלת מספר מקומות העבודה ובפיתוח כלכלי; פיתוח משק יעיל ובר-תחרות בשוק העולמי על-ידי הורדת שיעורי הריבית והעמלות הבנקאיות לרמה המקובלת בארצות המתועשות ועל-ידי עידוד ממשלתי למחקר ולפיתוח.
3. המרת הסדרי החובות הקיימים והצלת המשק היצרני שנקלע למשבר על ידי חישוב מחדש של החובות לבנקים, כך שישאר בתוקף רק החוב המבוסס על ריבית שנתית ריאלית של 3% ותתבטל יתרת החוב.
4. אי מכירת מניות הבנקים שבידי הממשלה והלאמת הבנקים שאינם בהסדר; ביטול התוכניות להפרטת חברות ממשלתיות ושירותים ציבוריים ועירוניים.
5. פיתוח קשרי מסחר וקשרים כלכליים אחרים עם המדינות השכנות, לרבות עם המדינה הפלסטינית שתקום, על בסיס של הסכמי שלום, תועלת הדדית, שוויון ושיתוף פעולה אזרחי; שמירה על האינטרסים של המשק הישראלי מפני תכתיביהם של המונופולים הזרים והחברות הרב-לאומיות; הגנה על הייצור המקומי מפני יבוא בתנאים של היצף.
6. הבטחת תעסוקה מלאה והכשרה מקצועית לכל דורש, ללא אפליה.
7. הגנת השכר הריאלי והעלאתו השיטתית; הגנה על חוק שכר מינימום והעלאת שכר המינימום ל-60% מהשכר הממוצע במשק; ביעור התופעה של תשלום שכר הנופל משכר המינימום.

8. הבטחת חינוך חינוך חינוך מגיל 3 ועד לאוניברסיטה; פיתוח השירותים הציבוריים - בריאות, רווחה, תרבות, ספורט - ומימוןם בעיקר מתקציב המדינה ומתשלומי המעבידים; הנהגתו מחדש של המס המקביל שהיה מוטל על המעבידים.
9. הבטחת דיור ברכישה או בשכירות לכל הזקוקים לו, ללא אפליה; החזרי ההלוואה או גובה שכר הדירה לא יעלו על 20% מההכנסה נטו של המשפחה או האזרח; עידכון שוטר של ההלוואות לדיור; בניה ציבורית באמצעות חברות שיכון ציבוריות ובמחירים זולים.
10. הגדלה משמעותית של ההקצבות הממשלתיות לרשויות המקומיות והרחבה מהותית של סמכויותיהן; קביעת תוכנית חומש, המגובה בתקציב ממשלתי מתאים, שבסיומה יגיעו הישובים הערביים לרמת השירותים והפיתוח הקיימת בישובים היהודיים.
11. עידוד הקמתם של מפעלי תעשייה ותיירות בישובים הערביים באמצעות הכרזה עליהם כעל אזרחי פיתוח והקמת קרנות לעידוד השקעות באזורים אלה.
12. מניעת מחירים מונופוליים גבוהים ופערי תיווך מוגזמים באמצעות פיקוח ממשלתי יעיל; המשך מתן סובסידיות למוצרים ולשירותים חיוניים.
13. רפורמה במיסוי, שמרכיביה העיקריים הם: שיעור מס ההכנסה המירבי על רווחים ועל הכנסות גבוהות יועלה ל-60%; בעלי שכר הנמוך מהשכר הממוצע במשק יהיו משוחררים ממס הכנסה; הטלת מס על רווחים בבורסה; ביטול מס ערך מוסף; פטור מארנונה לאלה המתקיימים רק על קיצבה מהביטוח הלאומי.
14. הגנת עצמאותו של המוסד לביטוח הלאומי; ביטול כל ההקלות בתשלומים לביטוח הלאומי הניתנות למעבידים; הגדלת הקיצבה הבסיסית שמשלם המוסד לביטוח לאומי עד ל-20% מהשכר הממוצע במשק.

מסקנות לפעולה

הוועידה ה-23 שבה ומדגישה, כי ההצעות שסוכמו בוועידות קודמות לגבי שיפור פעילות המפלגה בקרב העובדים, בשכונות, בערי הפיתוח ובקרב הנשים - מומשו במידה מועטה בלבד, ובעיקר הן מומשו ברמה הארצית (הפעילות בכנסת ובהסתדרות). לכן גם לא חל מיפנה בפעילות היומיומית של חברי המפלגה ואירגוניה בתחומים אלה.

אי-אפשר להתחמק מהמסקנה הכואבת, כי מרבית הסניפים והחברים, וגם חברים בהנהגת המפלגה, מסתפקים בתשלום מס שפתיים לחשיבות המאבק המעמדי והחברתי, ואילו ביומיום פועלים בתחום זה חברות וחברים מעטים בלבד. הנסיון בארץ ובעולם הוכיח, כי עובדים, נשים, צעירים ובני נוער מוכנים לגלות מעורבות פוליטית-חברתית, כאשר הם משתכנעים שהעשייה הפוליטית תסייע להם לפתור בעיות מעיקות. נסיון זה חייב להיות המדריך באירגון הפעילות של המפלגה בקרב העובדים ותושבי השכונות, בקרב הסטודנטים והנשים, בקרב האוכלוסיה הערבית ובקרב קבוצות חברתיות אחרות. נושאים כמו הזכות לעבודה, לדיור זול, לקיום בכבוד בכל גיל, לסיכוי שווה במיצוי הכישורים והיידע, לחינוך ברמה טובה,

לשירותי בריאות מפותחים, לסביבה ללא זיהום, לנגישות למוסדות תרבות - כל הנושאים האלה ורבים אחרים הם הבטים שונים של המערכה לחברה טובה יותר ולקידמה חברתית.

דין-וחשבון ועדת המנדטים

474 צירי הוועידה ה-23 של מק"י מילאו שאלוני ציר. הרכבם היה כדלקמן:

* **משקל הנשים:** נשים היו 16% מהצירים.

* **גיל הצירים:**

6% מהצירים - עד גיל 25,

59% מהצירים - בגיל 26-50,

35% מהצירים - בגיל 51 ומעלה.

* **השכלה:**

עממית -24% מהצירים,

תיכונית - 33% מהצירים,

על-תיכונית - 43% מהצירים.

* **ותק במפלגה:**

עד 5 שנים -8% מהצירים,

בין 6 ל 10 שנים -12% מהצירים,

בין 11 ל-20 שנה -30.5% מהצירים,

מעל 21 שנה -47.5% מהצירים.

* **מעמד בעבודה:**

שכירים -75%.

עצמאיים, סטודנטים, מובטלים, עקרות בית -25%.

63% מצירי הוועידה דיווחו שהם חברים בהסתדרות הכללית.

פרק 4. הכירסום בדמוקרטיה הישראלית וסכנת הפשיזם

ישראל היא מדינה בעלת משטר בורגני-דמוקרטי. ההשגים הדמוקרטיים, חירויות האזרח והזכויות הדמוקרטיות הקיימים בישראל הם פרי מאבקים ממושכים על אופי המשטר הפוליטי שניהלו קבוצות, אירגונים ואזרחים, ובכלל זאת עובדים. מנקודת ראות זו, מק"י התייחסה תמיד במלוא הרצינות והאחריות לנושא החירויות והזכויות הדמוקרטיות ומגינה בכל כוחה על שיטת הבחירות היחסיות-רובניות, על חופש הביטוי וההתארגנות, על זכות השביתה, על חופש היצירה ועל עקרון השוויון בפני החוק.

מק"י מותחת על הדמוקרטיה הבורגנית הקיימת בישראל ביקורת עקרונית וביקורת על הפרת זכויות האדם במסגרתה ומתריעה מפני סכנת הפשיזם. מוגבלותה המעמדית של הדמוקרטיה הבורגנית מתמצית בכך, שהיא מקדשת את היחסים החברתיים המבוססים על ניצול קפיטליסטי. אנו ערים לכך, שהדמוקרטיה הבורגנית נעצרת בעקרון של שוויון בפני החוק ודוחה את העקרון של השוויון החברתי; שהיא בעד שוויון הזדמנויות אך מתנגדת לצדק חברתי. בשל גישה זו, השוללת את החלת עקרון השוויון והגישה הדמוקרטית באמת גם בתחומי הכלכלה והחברה - הזכויות הפוליטיות בישראל נותרות, במידה רבה, זכויות פורמליות בלבד. חרף הקיום הסדיר של בחירות כלליות לכנסת ומערכת של חוקי יסוד וחוקים המבטיחים את הזכות לחינוך (בגיל 5-17) ואת הזכות לשירות רפואי (באמצעות חוק ביטוח בריאות ממלכתי), קיימת הפרה שיטתית של זכויות האדם והאזרח. לקפיטליזם בן-זמננו בכלל, ובישראל בפרט, אופייניות שחיקה של החירויות הדמוקרטיות, תופעות של שחיתות וסיאוב פוליטי, והתחזקות של כוחות פשיסטיים. בישראל קיימים חוקים לשעת חירום וחוקים המכונים "ביטחוניים" שהם אנטי-דמוקרטיים במהותם.

רצח ראש הממשלה יצחק רבין (בנובמבר 1995) על-ידי סטודנט ימני קיצוני חשף את עומק ההשפעה המשחיתה של הכיבוש הנמשך כבר 30 שנה. הרצח היה פרי הבאושים של ההסתה הלאומנית-דתית הנפוצה בקרב המתנחלים ובקרב הימין הקיצוני, ושל מדיניות רבת-שנים, אשר שללה מהפלסטינים זכויות אדם ואזרח וזכויות לאומיות כלשהן. בראש המסיתים נגד הלגיטימיות של ממשלת רבין עמדו בנימין נתניהו וחבריו בהנהגת הליכוד, ראשי המתנחלים וחוגים חרדיים מסויימים (חב"ד, למשל).

השילוב של לאומנות קיצונית וקנאות דתית, המתרחש על רקע של קיטוב כלכלי-חברתי מעמיק והולך ודמגוגיה חברתית, מניב קנאות ואלימות, שתוצאתן המיידית היתה רצח יצחק רבין, אך תוצאתן מרחיקת הלכת - **סכנת פשיזם**.

רצח רבין הוכיח, כי הדמוקרטיה הישראלית חולה מאוד, וכי ללא פעולות התגוננות - הימין הגזעני והפשיסטי עלול לחזק את אחיזתו בציבור היהודי ואת השפעתו הפוליטית ולהמשיך בשיטותיו האלימות. מאז ימי הגזען כהנא ועד למפיצי הסיסמא "ביבי טוב ליהודים", וגם לאחר מכן, התרענו שוב ושוב, כי הסתה ואלימות

נגד ערבים על רקע גזעני יגיעו להסטה ואלימות נגד שוחרי שלום, אישי שמאל ואנשי תיקשורת, ויסכנו את עצם קיומה של הדמוקרטיה הישראלית.

במאבקנו נגד הימין הלאומני, לביעור הגזענות ולבלימת סכנת הפשיזם, עלינו להביא בחשבון, כי ההידרדרות הכלכלית של קבוצות חברתיות אתניות מסוימות ותחושת הקיפוח הגוברת בקרבן - מנוצלות על-ידי הימין הסיפוחיסטי, המעוניין לרתום אותן לעגלתו הגזענית. מול הימין הגזעני והפשיסטי ומול הקנאות הדתית, עלינו להגביר את המערכה נגד הקיפוח החברתי והעדתי, ובאותה עת - להישען על התמיכה הציבורית הרחבה בעצם קיומו של תהליך השלום עם הפלסטינים.

סכנת הפשיזם בישראל היא גם מחירו של הכיבוש הממושך. במשך 30 שנות השלטון הצבאי בשטחים שנכבשו מאז יוני 1967, ניהלה ישראל משטר של דיכוי אכזרי, נישול מהקרקע, הריסת בתים, חנק כלכלי, סגירת מוסדות חינוך ותרבות, איסור על התארגנות פוליטית, מעצרים המוניים וגירוש אישים פלסטיניים. הסגר הממושך, הקיים בשינויים קלים מאז מלחמת המפרץ, דירדר את המצב הכלכלי של מרבית הפלסטינים וגרם לתופעות של כמעט רעב ושל ניתוק יזום בין הישובים הפלסטיניים.

שלטונות הכיבוש נוהגים דרך קבע להפעיל שיטות של עינויים בחקירות של פלסטינים. מאז דו"ח ועדת לנדוי (אוקטובר 1987), ישראל היא המדינה היחידה בעולם, שבה שירות הביטחון קיבל הרשאה לענות ("לחץ פיסי מתון"). ישראל היא גם המדינה היחידה שבה בית המשפט העליון מעניק התר לעינויים שיטתיים, ואפילו לעינויים אלימים במיוחד שכבר גרמו למותם של נחקרים (כמו "שיטת הטילטול"), כאשר נציגי המדינה מבקשים זאת.

ממשלות הליכוד והעבודה הכשילו את הנסיון של סיעת חד"ש בכנסת להביא לתיקון החוק הישראלי, כך שהוא יאמץ את הוראות האמנה הבינלאומית לאיסור עינויים, שישראל חתומה עליה.

שוויון: בישראל, שבה עדיין אין חוקה, קיימים חוקי יסוד אחדים. בשנים האחרונות נתקבלו שני חוקי יסוד חשובים - כבוד האדם וחירותו וחופש העיסוק, אך טרם עוגנו בחוק יסוד זכותו של כל אזרח לשוויון בכל תחומי החיים והזכויות החברתיות.

על רקע זה מתקיימת **האפליה הלאומית** כלפי הפלסטינים אזרחי ישראל. אפליה זו מקיפה את כל שטחי החיים ובאה לידי ביטוי במערכת החוקים, בתקציבי המדינה, בשירותים הציבוריים, בהזדמנויות התעסוקה ועוד (פירוט - בפרק על האוכלוסיה הערבית).

על רקע זה מתקיימת **אפליית האשה** בכל התחומים, לרבות בעבודה, בחברה, בייצוג הפוליטי, במשפחה. נמשכת האפליה של אנשים בעלי מוגבלויות ובשל מצב משפחתי או נטיה מינית.

מיספר הנשים שנבחרו לכנסת ירד מ-11 ב-1992 ל-9 ב-1996. כמו בכנסת, גם ברשויות המקומיות שיעור הנשים הוא 7.5% בלבד מהנבחרים. נוכח השיעור הנמוך של ייצוג נשים במשך עשרות שנים, חיוני להאבק להסדרת הייצוג ההולם לנשים באמצעות חקיקה ובאמצעות החלטות מתאימות במפלגות עצמן. (ועדת האו"ם

קבעה, כי ייצוג הולם נחשב שיעור של 30% מהנבחרים).

חופש הביטוי: במיספר פסקי דין של בית המשפט העליון נקבע, כי חופש הביטוי הוא חלק בלתי-נפרד מכבוד האדם. אך קביעות אלה אינן יכולות לבוא במקום חוק יסוד שיבטיח את חופש הדיבור כזכות יסוד של האזרח. גם חופש העיתונות אינו מעוגן בחוק, והעיתונות נשלטת עד היום על-ידי פקודת העיתונות המנדטורית (1933). ישראל היא המדינה הדמוקרטית היחידה שבה הוצאת עיתון מותנית באישור ממשלתי, הניתן על-ידי הממונה על המחוז במשרד הפנים.

הנסיון של ראש הממשלה, נתניהו, חוגים ימניים וקנאים דתיים לסתום את פיה של התיקשורת, האיום על עיתונאים וההסתה לסגירת כלי תיקשורת - כל אלה הם איום חמור על חופש הפעולה של התיקשורת ועל חופש הביטוי.

אי-ההפרדה בין דת ומדינה מונעת קיום נישואים וגירושים אזרחיים ומכפיפה את כל נושא המעמד האישי לדין הדתי, הנקבע בהתאם להשתייכות העדתית-דתית של כל אזרח. הכפייה הדתית בתחום המעמד האישי פוגעת קודם-כל בנשים ובזכויותיהן האזרחיות.

מפלגות וחוגים דתיים פועלים בשיטתיות להרחבת הכפייה הדתית בתחום הפולחן הדתי ("חוק ההמרה") ובחיי היומיום, לרבות בסגירת רחובות בשבתות ובחגים ובהפעלת חוקי כשרות לגבי עסקים.

סיעת חד"ש בכנסת שבה ומנסה, בינתיים ללא הצלחה, לקדם בכנסת את חקיקתו של חוק בדבר נישואים וגירושים אזרחיים, בצד הנישואים הדתיים הקיימים. מק"י תמשיך לפעול לקידומה של הצעת חוק חשובה זו. מק"י נאבקת למתן גישה חופשית לבתי הדין למשפחה ולבתי המשפט האזרחיים בנושאי מעמד אישי גם למוסלמים ולנוצרים.

חוק הבחירה הישירה של ראש הממשלה פגע בסדרי השלטון הדמוקרטיים בישראל. הוא יצר שיטת מימשל נטולת איזונים דרושים בין הממשלה ושאר הרשויות והחליש את מעמדה של הכנסת.

בחירתו של בנימין נתניהו, תוך ניצול החוק לבחירה ישירה, הביאה להקמת ממשלה עוינת לשלום, לענייני העובדים, לשוויון ולדמוקרטיה. פרשת מינוי היועץ המשפטי בר-און התבררה כקנוניה פוליטית-פלילית מסוכנת, אשר נחשפה הודות לערנותה ולאומץ לבה של התיקשורת (הערוץ הראשון). הקנוניה הזאת מלמדת שנתניהו ואישים אחרים בימין, במטרה להנציח את שלטונם, מוכנים להרחיק לכת עד עירעור מערכת המשפט ואכיפת החוק.

ההגנה על החירויות הדמוקרטיות מחייבת ניהול מערכה ציבורית רחבה ושיטתית, על בסיס של שיתוף פעולה יהודי-ערבי, לביעור הגזענות, הלאומנות, הפשיזם והקנאות הדתית.

המאבקים הדמוקרטיים שמנהלים קבוצות חברתיות ואירגונים ציבוריים נגד סכנת הפשיזם, להגנת זכויות האדם והאזרח, למען זכויות חברתיות, להגנת הסביבה, לשוויון לאומי ולשוויון האשה, למען זכויות הילדים והנוער ובנושאים רבים אחרים מופנים בעצם נגד מאפיינים מרכזיים של הקפיטליזם המאוחר, כמו אבטלה כרונית, קיטוב חברתי חסר-תקדים, אפליה, דיכוי לאומי, משבר מדינת הרווחה, התחזקות

קבוצות פונדמנטליסטיות וגזעניות ועוד. מציאות זו מאשרת מחדש את המסקנה, שהיא בסיס עבודתנו הציבורית, שהמערכות הדמוקרטיות הן חלק בלתי-נפרד מן המאבק ארוך-הטווח לתמורות חברתיות מתקדמות ולסוציאליזם. בהתבסס על ההשגים הדמוקרטיים שכבר הושגו, הסוציאליזם ירחיב את הדמוקרטיה באופן מהפכני אל מעבר לזכויות הפורמליות ויעניק אופי דמוקרטי באמת למיבנה החברתי ולחיי החברה בכללותה.



ברית הנוער הקומוניסטי הישראלי מברכת את צירי הוועידה ואורחיה. על הדוכן - עומר חמדי, מזכ"ל בנק"י.

פרק 5. שיתוף הפעולה במסגרת חד"ש

השנה ציינו מלאות 20 שנה להקמת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון - חד"ש. 20 שנות קיום חד"ש היו רצופות השגים אלקטורליים, פוליטיים וחברתיים. אולם היו גם נסיגות בתחומים שונים.

חד"ש הוקמה ב-7 במרס 1977 ביוזמת מק"י, שהתגייסה להקמת מיסגרת ציבורית שתהיה כתובת לכל שוחרי השלום, השוויון והדמוקרטיה, וחלופה פוליטית אמיתית, המבטיחה את עתידם של שני עמי הארץ.

במהלך 20 השנים שחלפו הוכיחה חד"ש, בצורה חדה, כי מצעה יכול וצריך להיות מצע הפעילות המשותפת של הכוחות הדמוקרטיים בישראל, יהודים וערבים, ללא הבדל השקפה, גישה רעיונית או אמונה.

כיום, אפילו יותר מבעבר, אנו רואים זאת מחובתנו להשקיע בחיזוקה של חד"ש. אנו פועלים להרחבת שורותיה, על מנת שחד"ש תוכל למלא את המשימות החשובות והגורליות המוטלות עליה במערכות לשלום, לשוויון ולהגנת החירויות הדמוקרטיות, ובמיוחד מול ממשלת ימין מסואבת, העויינת את השלום. חד"ש מציבה דרך פוליטית שעמדה במבחן ומיסגרת פוליטית אמינה, המתמודדת גם מול מפלגת העבודה, המוכנה להגיע להסכמה עם הליכוד והימין ("מיסמך ביילין-איתן"), ומול חוסר העיקביות של מרצ (במיוחד בעמדותיה בעד "ירושלים המאוחדת" ובנושא ההתנחלויות והפליטים הפלסטיניים). חד"ש מתמודדת גם מול המפלגות הפעילות בקרב הציבור הערבי, החותרות לנתק את האוכלוסיה הערבית מקשרי הגומלין עם כלל החברה הישראלית ולכפות על אוכלוסיה זו מעין בידוד פוליטי.

אנו פועלים לחיזוק חד"ש, אשר הפכה, הלכה למעשה, כתובת לאנשים בעלי השקפה שמאלית. חד"ש גאה על היותה כוח חברתי שמאלי, הפועל לקידום נושאים חברתיים בתחום השוויון ולהגנת זכויות העובדים, הנשים, הסטודנטים והנוער.

אנו מודעים לעובדה, שרבים בקרב היהודים והערבים בישראל דוגלים בעמדות המדיניות והחברתיות שמציגה חד"ש, אך לנו אין קשר ישיר איתם. לכן אנו רואים כמשימתנו היסודית לפעול עם בעלי בריתנו בחד"ש כך, שהמסכימים לעמדות חד"ש ישתכנעו ליטול על עצמם גם מחויבות פוליטית: להצביע בבחירות, ליטול חלק במאבקים הציבוריים שאנו מנהלים, להצטרף לשורות חד"ש.

בהקשר זה, וכדי לחזק את עבודתנו בכלל, נפעל יחד עם שותפינו בחד"ש להמשך חיזוק הדמוקרטיה הפנימית בחד"ש. בתחום זה עברה חד"ש כיברת דרך מרשימה מאז ועידתה השלישית (נובמבר 1991). אנו שבים ומאשרים את ההערכה להתפתחות זו שבוטאה בהחלטות הוועידה ה-22 של מק"י.

בעידן ה"פריימריס" ויישום החוק לבחירה ישירה של ראש הממשלה, אשר מרוקנים את תהליך הבחירות ממהותו הדמוקרטית, הדמוקרטיה הפנימית בחד"ש הפכה מודל ייחודי במפה הפוליטית בישראל. חד"ש לא נגררה אחר אופנות ומניפולציות, אך גם לא נתקעה בשיטה של "ועדה מסדרת", ויצרה מודל של תהליך בחירה חופשי ודמוקרטי באמת. יחד עם בעלי בריתנו, נמשיך לראות בחיזוק

הדמוקרטיה הפנימית וההכרעה הדמוקרטית בחד"ש נושא בעל ערך פוליטי וציבורי וקוד של התנהגות אישית, ולא רק כלי להכרעה ביחסים האירגוניים בתוך כל מיסגרת של חד"ש.

כתנועה ציבורית, חד"ש יכולה וצריכה לשמור על אופייה כחזית פתוחה, לא נוקשה, המקיימת בתוכה שיתוף פעולה בין אנשים שונים, התומכים במצעה ובדרכה. אנו שבים ומאשרים את עמדתנו, שנוסחה בוועידה ה-22, לפיה "אנו שוללים את הפיכת החזית למפלגה". אנו סבורים, כי חשוב שחד"ש תשמור על יכולתה לקלוט ולתרגם לפעולה ולצורות אירגוניות שינויים החלים בהרכבה ובתמיכה בה.

הנסיון לימד אותנו, כי חיזוק חד"ש מסייע למק"י, ובמידה שווה - גם חיזוק מק"י מסייע לחד"ש. אופי הדדי זה של קשרי הגומלין בין מק"י וחד"ש בא לידי ביטוי בהחלטה של הוועידה ה-22, בה נאמר: "את התפקיד המרכזי של המפלגה בחד"ש יש לממש בדרך של מתן דוגמא אישית בעבודה היומיומית וביוזמה, בגילוי ההבנה ההדדית, בפעילות מתמדת להרחבת חד"ש. עלינו להימנע באופן מוחלט ממימוש התפקיד הנ"ל באמצעים ובשיטות אדמיניסטרטיביים ולכבד את עצמאותה של חד"ש".

אמונים על גישה זו, אנו סבורים שהקולות המעטים, המערערים על זכותה של מק"י לקבל החלטות ולערוך דיונים הנוגעים לעבודת חד"ש אינם תורמים לחיזוקה של חד"ש. אנו גם סבורים, כי הקולות המעטים, המנסים להתייחס לחד"ש כאל סניף של מק"י ואינם מתייחסים לחברי חד"ש כאל שותפים מלאים - אינם תורמים לחיזוקה של מק"י.

הוועידה ה-22 קבעה, כמו-כן, כי "אחת הצורות החשובות של פיתוח עבודת חד"ש היא פיתוח החזיתות המקומיות מבחינה אירגונית ומבחינת הפעילות בנושאים מקומיים קונקרטיים".

לקראת ועידתה ה-5 של חד"ש, תדון מק"י יחד עם שותפיה בפיתוח המיבנה האירגוני של חד"ש. הבסיס לדיונים אלה הוא הבנת מהותה של חד"ש כחזית והצורך האובייקטיבי בהגדלת ייצוג הנשים במוסדות חד"ש ובשמירת אופייה היהודי-ערבי. שיפור האירגון של חד"ש מחייב, ולא במקום שולי, את חיזוק מנגנון העבודה של חד"ש, את קידום נושא ההסברה והקשר עם כלי התיקשורת ואת פתרון בעיית הדוברות.

בפני חד"ש יעמדו בעתיד הקרוב משימות רבות: המאבק להפלת ממשלת נתניהו, הבחירות לרשויות המקומיות והבחירות להסתדרות (שתי מערכות בחירות אלה ייערכו ב-1998, וניהול המאבקים היומיומיים להצלת תהליך השלום ולקידום הנושאים החברתיים ונושא השוויון של האוכלוסיה הערבית, כמו גם לבלימת המגמות האנטי-דמוקרטיות בשלטון ובחיים הציבוריים בישראל.

כפי שצינו בוועידה ה-22, אנו פועלים יחד עם שותפינו בחזית, כדי שמוסדות חד"ש וסניפיה, וסיעותיה בכנסת ובהסתדרות, באיגודים המקצועיים ובמועצות הפועלים ישתחררו מעונתיות וספונטניות בעבודה, וזאת באמצעות תיכנון משופר ועיקביות בביצוע ההחלטות.

אנו מציינים את ההתקדמות והשיפור שחלו במישור זה בעבודת סיעתנו בכנסת

במיסגרת בית המחוקקים ובפעילותה הציבורית. סיעתנו, כסיעה באופוזיציה לממשלת הימין, הגישה הצעות אי-אמון, עסקה בפעילות חקיקה עניפה והעלתה על סדר היום את הבעיות הפוליטיות והחברתיות הבוערות ואת מצוקות הציבור הערבי. אנו מציינים את השיפור בעבודת סיעתנו בהסתדרות, אשר מאז הבחירות (1993), פועלת כחלק מהקואליציה בהסתדרות. הסיעה בהסתדרות לוחמת להגנת זכויות העובדים ונגד מגמות אנטי-פועליות בהסתדרות עצמה והיתה מעורבת בכל מאבקי העובדים.

אנו מציינים את השיפור בעבודתה של המחלקה המוניציפלית של חד"ש ואת התיאום הרצוף בין ראשי המועצות המקומיות שהם חברי חד"ש. אנו גאים בהצלחות שהשיגה החזית בבחירות לוועדי הסטודנטים הערביים, שנערכו במהלך 1997 במוסדות להשכלה גבוהה.

מק"י שבה ומדגישה, כי השותפות שלה עם חוגים ואישים במיסגרת חד"ש היא עניין אסטרטגי חשוב. לכן קוראת הוועידה ה-23 לכל חברי מק"י ואוהדיה לתרום לפיתוחה של חד"ש ולהרחבת השפעתה הציבורית בקרב תושבי ישראל היהודים והערבים. נעשה הכל להצלחת חד"ש במיבחנים שעוד יעמדו בפניה.



צירים ואורחים בערב פתיחת הוועידה: (מימין) ניקולאי בינדיוקוב, נציג המפלגה הקומוניסטית של רוסיה; תופיק טובי, מזכ"ל מק"י לשעבר; עבדאללה חורני, חבר הוועד הפועל של אש"ף.

פרק 6. האוכלוסיה הערבית בישראל

מספר האזרחים הערביים בישראל הוא כ-900 אלף, ומשקלם בכלל האוכלוסייה הוא 17%. כ-100 אלף מהם חיים בערים מעורבות והיתר - בערים ובכפרים ערביים. מבחינת הפיזור הגיאוגרפי, כ-800 אלף מתגוררים במשולש ובגליל וכ-100 אלף - בנגב.

הנישול מהקרקע

כתוצאה ממדיניות ממשלות ישראל השונות, הצטמצם שטח הקרקע השייך לאזרחים הערבים עד ל-770 אלף דונם. (נתון זה אינו כולל את 800 אלף הדונם בנגב, שלגבי הבעלות עליהם קיים סיכסוך בין המדינה לבין ערביי הנגב, שהם הבעלים החוקיים).

אבל אפילו לגבי השטח המצומצם הזה, שנותר לאחר ההפקעות הגדולות, אין ביטחון שהוא ישמש את צורכי האוכלוסיה הערבית. רק 53 אלף מתוך 770 אלף הדונמים האלה מצויים בתחום שטח שיפוטן של רשויות מקומיות ערביות, ואילו מרבית הקרקע סופחה לשטח השיפוט של מועצות אזוריות יהודיות או שאינה כלולה כלל בשטח שיפוט כלשהו. מכאן המסקנה, שסכנת הנישול וההפקעה עדיין מאיימת על השטח שנותר בבעלותם של ערבים.

מצוקת הרשויות המקומיות הערביות

בישראל ישנן 63 רשויות מקומיות ערביות נבחרות (מהן 8 עיריות) ו-9 מועצות מקומיות ממונות, וכל אלה משרתות כ-690 אלף אזרחים. מכאן של -110 אלף אזרחים ערביים אין רשויות מקומיות, שיטפלו בענייניהם. כ-80 אלף מהם מתגוררים בכפרים שמספר התושבים בכל אחד מהם נע בין 300 ל-3000 נפש. ההחלטה לא להקים בישובים אלה מועצות מקומיות היא אחד מביטויי האפליה: משרד הפנים הקים רשויות מקומיות עצמאיות ב-19 כפרים והתנחלויות של יהודים, שמספר התושבים בכל אחד מהם נע בין 300 ל-900 נפש.

הסירוב של הממשלות להכיר בכ-200 כפרים או נקודות ישוב ערביות, בהם חיים למעלה מ-80 אלף איש, פירושו: שמרבבות תושבים ערביים נשללים שירותים בסיסיים כמו כבישים, רשתות מים, בתי-ספר, מרפאות ועוד. אי-ההכרה בכפרים ובנקודות ישוב אלה פירושה גם, שלפי תוכניות הממשלה הם מועמדים לנישול.

הרשויות המקומיות הערביות מופלות לרעה בתקציבים הממשלתיים למימון שירותים ציבוריים ופיתוח. די להזכיר, שממוצע ההוצאה לנפש ברשויות הערביות אינו עולה על 55% מהממוצע המקביל ברשויות המקומיות היהודיות. מכאן שכדי להגיע לשוויון נחוצה הכפלה של התקציבים המוקדשים לשירותים החברתיים בישובים הערביים. הרשויות המקומיות הערביות אינן מצליחות להשיג את המשאבים הדרושים להתקנת רשתות ביוב וניקוז, למתקנים לטיהור שפכים ולטיפול במפגעים סביבתיים. בכל שנים שעברו לא נעשה כמעט דבר לתיעוש הישובים הערביים, הסובלים מאבטלה.

בתחום **החינוך** הערבי נמשכות אפלייה והזנחה מודעת, המתבטאות במחסור בלתי-נסבל בחדרי לימוד, באולמות, במעבדות, בציוד מודרני (בעיקר מחשבים) בתוכניות לימוד, בשירות פסיכולוגי, בכיתות לחינוך מיוחד, בייעוץ פדגוגי. בנוסף, ספרי הלימוד במערכת החינוך הערבית מתעלמים מהספרות ומההיסטוריה הפלסטינית והערבית, או מאירים אותן באופן לא אובייקטיבי.

אחת התוצאות הקשות של מדיניות הדיכוי והאפלייה הלאומית היא העובדה המחרידה, ש-42% מהמשפחות הערביות חיות מתחת לקו העוני, בעוד ששיעור המשפחות העניות בכלל בארץ הוא 18% (בנושא זה - ר' בפרק על המשבר הכלכלי-חברתי).

הריסת בתים היא מדיניות רשמית של כל הממשלות. לפי נתוני היחידה לפיקוח על הבניה במשרד הפנים, בין השנים 1993 - 1996 הרסו השלטונות 1,440 בתים. מיספרם של **העקורים-הפליטים** במולדתם מוערך בכ-200 אלף איש. מתושבים אלה נשללת הזכות לחזור לכפריהם. הדוגמא הקלסית הם עקורי איקרית, בירעם, אל-גאבסיה ואל-גנאמה, שמהם נמנעת השיבה למרות החלטות של בתי המשפט ושל מוסדות בינלאומיים, המחייבים את החזרתם לכפריהם.

אחד הכלים לדחיקת רגליה של האוכלוסיה הערבית הוא מס הרכוש בגובה של 2.5% מערך הקרקע, הניגבה מבעלי קרקע המתגוררים באזורים שבהם מותרת הבניה וקיימות תוכניות מיתאר.

החקלאים הערביים סובלים מחוסר אפשרות לשווק את יבול שמן זית והזיתים וזאת מאחר שהממשלה מתירה לייבא אותם מחו"ל. משרד החקלאות כופה בכפרים הערביים גידולים הזקוקים לידיים עובדות רבות (ירקות ותות שדה). לעומת זאת, נאסר על החקלאי הערבי לעבוד בענפים רווחים, כמו עופות, בקר, אבוקדו ועוד. החקלאים הערביים מופלים באופן בולט בתחום המים להשקיה: מי ההשקיה העומדים לרשותם מהווים רק 2% מכלל כמות המים המוקדשת לחקלאות בישראל. ממצוקה קשה במיוחד, הנובעת ממדינות הממשלה, סובלים האזרחים הערביים המתגוררים **בערים המעורבות**.

הממשלות מסרבות להחזיר לאוכלוסיה המוסלמית את הנכסים הרבים שהופקעו מידי הוואקף (ההקדש) המוסלמי. שוב ושוב פוגעים במקומות מקודשים ובבתי הקברות של מוסלמים ונוצרים בכפרים ובערים של העקורים. גיוס החובה של בני העדה הערבית הדרוזית נמשך למרות התנגדות של רבים מבני העדה.

המאבק לשוויון

מזה עשרות שנים ממלאת מק"י תפקיד אוונגרדי במאבק האוכלוסיה הערבית נגד הנישול מהקרקע ולמען שוויון זכויות והזדמנויות בכל המישורים. מק"י היתוותה את המדיניות של מאבק יומיומי נגד כל גילוי של גזענות, אפליה וקיפוח, נגד הסתגרות לאומית ולמען השלום והשוויון. מק"י יזמה את הקמתן של מסגרות ארציות של האוכלוסיה הערבית וממשיכה למלא תפקיד חשוב בהפעלתן.

עם המסגרות האלה נימנים: ועדת המעקב העליונה של האוכלוסיה הערבית, הוועד הארצי של ראשי הרשויות המקומיות הערביות, הוועד הארצי של הסטודנטים הערבים, ועד היוזמה הדרוזי, ועדת המעקב לעניינים חברתיים, התאחדות הסופרים הערביים ומסגרות אחרות.

ועדת המעקב לענייני האוכלוסיה הערבית, ועד ראשי הרשויות המקומיות הערביות וועדות מעקב לתחומים שונים ממלאות תפקיד ייצוגי ומקבלות החלטות הנוגעות לאירגון מחאה נגד הקיפוח הנמשך של האזרחים הערבים.

הוועידה הכללית של האוכלוסיה הערבית - ועידת השוויון, שנערכה בדצמבר 1996 בנצרת, היתה אירוע פוליטי-ציבורי חשוב במערכה הצודקת שמנהלת האוכלוסיה הערבית למען שוויון בכל המישורים, ועלינו לפעול ליישום המלצותיה.

מבלי להפחית מחשיבותן של המסגרות השונות, מק"י הדגישה ומדגישה היום עוד יותר, שתנאי אובייקטיבי להצלחת המערכה למען שלום, שוויון ודמוקרטיה הוא - מאבק משותף יהודי-ערבי.

בתוכנית המאבק העקרוני והיומיומי נגד מדיניות האפליה כלפי האוכלוסיה הערבית בישראל, אנו מדגישים את היעדים הבאים:

- * הפסקת הפקעת האדמות הערביות באמצעות תוכניות שונות ("איזון דמוגרפי" בגליל, ריכוז ערביי הנגב בעיירות); הפסקת הריסת הבתים; הכרה בזכויות ערביי הנגב להמשיך לחיות במקומות מגוריהם; מתן מעמד מוכר לכפרים הלא-מוכרים בצפון ובנגב והקמת רשויות מקומיות בהם.
- * הכנת תוכניות לפיתוח ותיעוש הערים והכפרים הערביים.
- * מציאת פתרון צודק לפליטים הערבים-פלסטינים החיים בתחומי ישראל על בסיס ההכרה בזכויותיהם בכפרים שנהרסו ב-1948. הכרה בזכות של תושבי איקריה, בירעם וכפרים אחרים לשוב לבתיהם, מהם גורשו לאחר הקמת המדינה.
- * שוויון למועצות המקומיות הערביות בתקציבים ובכל התחומים המוניציפליים האחרים; הרחבת תחומי השיפוט של המועצות המקומיות הערביות.
- * מדיניות של העדפה מתקנת, שתביא לפתרון המשבר במערכת החינוך הערבי בכל הרמות ולשיפור שירותי הבריאות והרווחה.
- * קליטת אקדמאים ערביים ופתרון בעיית הרופאים שלמדו בחו"ל.
- * העברת נכסי הוואקף המוסלמי לידי מוסדות נבחרים מקרב המוסלמים והגנה על זכויות המוסדות הדתיים של האוכלוסיה הערבית.
- * ביטול גיוס חובה המוטל על בני העדה הערבית-דרוזית.
- * שוויון האשה הערבית בכל התחומים.

תמורות במיבנה החברתי

בשנות ה-90 התחזק האופי הפועלי של המיבנה המעמדי-חברתי של האוכלוסיה הערבית בישראל.

במחצית שנות ה-90 היו בישראל כ-250 אלף מועסקים ערבים, ומשקל השכירים בקרבם היה 86% (לעומת 83% בכלל המועסקים בישראל). כמחציתם - פועלים מקצועיים בתעשייה ובבניה. בשירותים ציבוריים מועסקים 20% ואילו בחקלאות

עובדים רק 5% מהמועסקים. מחצית מכלל המועסקים הערבים עובדים מחוץ למקום מגוריהם.

התגבשה בורגנות בינונית ערבית, הכוללת בעלי מפעלים, בעלי חברות קבלניות, חקלאים אמידים, בעלי עסקים בתחום המסחר והתיווך ובעלי משרדים בתחום המקצועות החופשיים. למרות הגידול במיספר הערבים שהם בעלי מקצועות חופשיים, טכניים ואקדמיים, הרי משקלם בקרב המועסקים הערבים עדיין רחוק מהמשקל של בעלי מקצועות אלה בכלל המועסקים - 15% לעומת 26%. בתחום התעסוקה בולטת אפליית הנשים הערביות: בעוד שבקרב הנשים היהודיות (בנות 15 ויותר) משתייכות לכוח העבודה למעלה מ-50%, הרי השיעור בקרב הנשים הערביות הוא רק 17%. המשבר בתעשיית הטקסטיל פגע במיוחד בנשים הערביות, שרבות מהן פוטרו לאחרונה.

שינויים במפה הפוליטית-מפלגתית

על רקע השינויים במיבנה החברתי וההתפתחויות באזור ובעולם, חלו שינויים גם במפה הפוליטית בקרב האוכלוסיה הערבית.

בבחירות לכנסת ב-1992 ניכרה השפעתה של גישת "השוק החופשי", שטענה כי נוצרו תנאים חדשים להשתלבות הערבים במדינה, לרבות במפלגות המימסד. אחד הביטויים לכך - הצלחתן של המפלגות הציוניות לקבל בבחירות ההן 54% מקולות הערבים.

הנסיון העצמי לימד את האוכלוסיה הערבית, כי גם בשלוט ממשלת העבודה-מרצ נמשכה מדיניות האפליה הלאומית ותהליך השילוב בחיי החברה והמדינה היה איטי ביותר. אך על רקע תהליך אוסלו, הסכם השלום עם ירדן והחיפזון של כמה משטרים ערביים לנרמל את היחסים עם ישראל - היו מי שהמשיכו במאמץ ההתמסדות. כך, למשל, לקראת הפריימריס התפקדו במפלגת העבודה למעלה מ-60 אלף אזרחים ערבים, ואחרים התפקדו במרצ.

בניגוד למגמה זו, בבחירות לכנסת ב-1996 באו לידי ביטוי דווקא מגמות של התפכחות, וזאת בתגובה לקשיים בתהליך המדיני ולטבח בכפר כנא (במיסגרת "מבצע ענבי זעם"). לכך סייעו גם החוק לבחירה ישירה של ראש הממשלה והמאמצים של מק"י וחד"ש להקים מערך פוליטי מתקדם. בתוצאות הבחירות ב-1996, לראשונה מאז יום האדמה (1976), ירד שיעור המצביעים שנתנו קולם למפלגות ציוניות לפחות מ-40% מכלל הקולות הערביים. לעומת זאת התחזקה בצורה משמעותית התמיכה בחד"ש.

הליכוד ומפלגות הימין, שעלו לשלטון בעיקבות הבחירות של 1996, מנהלים מדיניות עויינת כלפי האוכלוסיה הערבית ואינם מכירים בזכותה לשוויון בכל התחומים. מדיניות הפרטה ועידוד ההון על חשבון קיצוץ התקציבים החברתיים פוגעת קשות דווקא באוכלוסיה הערבית.

בשנים האחרונות נחלשו כמה מפלגות ואירגונים, הפועלים בקרב הציבור הערבי. התנועה המתקדמת לשלום התפוררה, ואחד מפלגיה השתלב בבלי"ד. לאחר חתימת

הסכמי אוסלו, תנועת בני הכפר נאלצה להודות בפשיטת הרגל של עמדותיה המסורתיות. אף שהיא ממשיכה להתנגד להסכמי אוסלו, היא תומכת כעת בהקמת מדינה פלסטינית בגדה וברצועה. לאחר שתנועת בני הכפר נטלה חלק בהקמת בל"ד, התגלעו בקרבה חילוקי דעות עמוקים. גם במפלגה הדמוקרטית הערבית (בראשות דראושה) חלו פילוגים, ולקראת הבחירות לכנסת היא הקימה רשימה משותפת עם פלג אחד בתנועה האיסלמית.

ב-1996, לקראת הבחירות לכנסת, הוקמה מפלגה חדשה בשם הברית הלאומית הדמוקרטית (בל"ד), המורכבת משלושה אירגונים: תנועת בני הכפר, פלג של התנועה המתקדמת וקבוצת ה-30 במרס (ברית השוויון). המצע הרעיוני של מפלגה זו אינו מגובש, וקיימים בה זרמים שונים. כללית ניתן לומר, כי מנהיגי מפלגה זו שוללים את ראיית המאבק המעמדי כבסיס ההתפתחות החברתית ודוגלים בהסתגרות של האוכלוסיה הערבית ("אוטונומיה תרבותית"). (על הקמת הרשימה המשותפת לחד"ש ולבל"ד לבחירות - ר' בסיכום מערכת הבחירות בעמוד 29). היחלשות התנועות לשיחרור לאומי הערביות, העמקת המצוקה החברתית והתחזקות הפונדמנטליזם האיסלמי בעולם הערבי נוצלו על-ידי התנועה האיסלמית בישראל לחיזוק כוחה. תנועה זו השיגה השגים מסויימים בבחירות המוניציפליות (1993). יחד עם זאת, גם בתנועה זו חל פילוג בין הזרם השולל כל השתלבות בבחירות לכנסת ודבק בסיסמא "האיסלם הוא הפיתרון", לבין הזרם הפרגמטי יותר, שכרת ברית פוליטית עם מד"ע ומיוצג כעת בכנסת.

התנועה האיסלמית מנהלת מערכה רעיונית-פוליטית חריפה נגד מק"י וחד"ש ומנסה להציג את עצמה כחלופה למצען ולדרך. ההתמודדות עם התנועה הזאת מחייבת את מק"י ושותפיה בחד"ש להקדיש מאמצים להסברת הנזק שמסבים לאוכלוסיה הערבית כל הסתגרות דתית-עדתית, כל נסיון לנתקה מהכוחות הדמוקרטיים היהודיים וכל פגיעה במעמד האשה ובזכויותיה. יחד עם זאת מדגישה מק"י, כי היא מתייחסת בכבוד למאמינים ותמשיך לפעול יחד עם אנשים דתיים שוחרי שלום, שוויון וצדק חברתי.

השינויים במפה הפוליטית וחידוד הוויכוחים הרעיוניים בין הכוחות הפוליטיים במגזר הערבי מחייבים את מק"י ובעלי בריתה ללימוד קפדני של עמדות יריביה. בדרך זו יעלה בידה להתמודד עמן ולשמור על תפקידה המנהיג ככוח השמאלי, הדמוקרטי והלאומי בקרב הציבור הערבי, הנאבק בעיקביות ועל בסיס שיתוף פעולה יהודי-ערבי למען שוויון מלא ושלוש צודק.

מק"י תמשיך להשקיע מאמצים בגיבוש בריתות על נושאים מוסכמים, ויחד עם זאת תדגיש את המסר הרעיוני והגישה החברתית-מעמדית הייחודיים שלה. משימה גורלית מבחינת עתידה של מק"י היא - יכולתה לקלוט בשורותיה צעירים וסטודנטים, נשים, פועלים ואקדמאים, מאוכזבים ממפלגות יריבות, ובדרך זו להרחיב את השפעתה בקרב ההמונים הערביים.

לקראת הבחירות לרשויות המקומיות

הקיפאון והנסיגות בתהליך המדיני שבו והבליטו את תפקיד האוכלוסיה הערבית ככוח דמוקרטי במאבק המשותף היהודי-ערבי למען שלום כולל, צודק ויציב, שבמרכזו - הפסקת הכיבוש והקמת מדינה פלסטינית, שבירתה ירושלים המזרחית, בגבולות ה-4 ביוני 1967, בצד מדינת ישראל.

הבחירות לרשויות המקומיות, שייערכו בנובמבר 1998, יהיו מבחן פוליטי רציני, המחייב את מק"י ושותפיה בחד"ש להיערכות מיוחדת. הבחירות ייערכו כאשר בשלטון נמצאת ממשלה ימנית-קלריקלית בראשות נתניהו, המנהלת מדיניות של עירעור התהליך המדיני מיסודו, של התנחלויות ועימות עם הרשות הפלסטינית.

הבחירות ייערכו בצל מדיניות האפליה ההתנכרות של ממשלת נתניהו לצורכי האוכלוסיה הערבית ולזכויותיה, ולכן מעניקות מישנה תוקף לצורך בהנהגה מקומית אשר תוכל לגייס את ההמונים הערבים למאבק למען זכויותיהם. הנסיון של שני העשורים האחרונים מצביע על התחזקות מעמדן של הרשויות המקומיות ועל תרומתן החשובה לפיתוח הערים והכפרים.

כדי להצליח בבחירות לרשויות המקומיות, על מק"י להבטיח את אחדות סניף המפלגה וסניף החזית בכל ישוב; ללמוד היטב את הנסיון שנצבר בעבודה המקומית בשנים האחרונות; לעצב טקטיקה של בריתות, המבוססת על עמדותינו הפוליטיות והחברתיות וההולמת את התנאים בכל ישוב; להפעיל מיסגרת ארצית לאירגון הבחירות המקומיות. נשענים על ההצלחה הגדולה בבחירות לכנסת, יפעלו מק"י ושותפיה בבחירות הקרובות כדי שראשות השלטון המקומי תישמר בכל הישובים שבהם ראש הרשות נימנה עם חד"ש, וקודם-כל בעיר נצרת. עלינו להשתדל להחזיר לעצמנו את ראשות הרשות המקומית בישובים שבהם היתה לנו בעבר, וכן לשמור על הייצוג במועצות המקומיות הערביות ובעיריות בערים המעורבות, ואף להגדילו.

עמדת מק"י בשאלה הלאומית

מאז קום המדינה ב-1948, ולאחר שלא יושמה החלטת האו"ם מנובמבר 1947 לגבי העם הפלסטיני וזכותו למדינה משלו בצד מדינת ישראל, דוגלת מק"י בעיקביות בפתרון אשר יכבד את הזכויות והאינטרסים האמיתיים של שני העמים. עמדותיה העקרוניות, האינטרנציונליסטיות והפטריוטיות, של מק"י הפכו נחלתם של הערבים, אזרחי ישראל.

גישת מק"י לפתרון הסכסוך הישראלי-פלסטיני, המתבססת על כיבוד הזכות להגדרה עצמית ועל העקרון של שתי מדינות לשני העמים, הוכיחה את עצמה כגישה הריאליסטית והצודקת היחידה. גישה זו אומצה על-ידי אש"ף, האירגון היציג של העם הפלסטיני (בכנס המועצה הלאומית הפלסטינית ב-1987), וזו גם הגישה הרווחת בקרב עמי העולם.

במשך כל שנות קיומה הגדירה מק"י נכון את מורכבות מצבה של האוכלוסיה הערבית הפלסטינית בישראל: אוכלוסיה זו היא גם חלק מהעם הערבי הפלסטיני וגם אזרחים במדינת ישראל.

האוכלוסיה הערבית-פלסטינית בישראל נטלה חלק פעיל במאבקים להפסקת הכיבוש הישראלי וההתנחלויות ולמען שלום המבוסס על הקמת המדינה הפלסטינית בצד ישראל. אך במקביל נאבקו הערבים, כאזרחי מדינת ישראל, למען זכויותיהם האזרחיות והלאומיות כמיעוט לאומי בתוך ישראל.

למק"י שמורה זכות הראשונים בגיבוש המאבק של האוכלוסיה הערבית, במשך עשרות שנים, תוך שמירת היחס הדיאלקטי בין המאבק למען השלום והמאבק למען שוויון, דמוקרטיה וקידמה חברתית. המאבק הזה גיבש את זהותה של האוכלוסיה הערבית ככוח דמוקרטי הלוחם לשלום, לשוויון זכויות ולחברה דמוקרטית במסגרת שיתוף הפעולה היהודי-ערבי.

גישתנו לנושא השוויון

במאבק לשוויון מתמודדות מק"י והאוכלוסיה הערבית בכללותה עם שתי שאלות עקרוניות:

א. זכויות של מיעוט לאומי וזכויות אזרח

הגישה הרשמית של כל ממשלות ישראל (ושל כלל המפלגות הציוניות) שוללת את ההכרה באוכלוסיה הערבית בישראל כבמיעוט לאומי ומציגה אוכלוסיה זו כאוסף של עדות דתיות נפרדות: "מוסלמים", "נוצרים", "דרוזים", ולפעמים כסתם "לא יהודים".

אי-ההכרה באוכלוסיה הערבית כמיעוט לאומי מבטאת את המדיניות הרשמית המתנכרת לזכות האוכלוסיה הערבית ליטול חלק פעיל בגיבוש המדיניות הישראלית בתחומים השונים: יחסי החוץ, שאלות שלום ומלחמה, השאלות החברתיות והכלכליות, שאלת ציביונה של המדינה, ועוד.

אך גם בתחום שבו ממשלות ישראל מכירות לכאורה - השוויון בתחום האזרחי, כלומר הזכות השווה של האזרחים הערבים לחינוך, בריאות, רווחה, תשתית וכו', ההכרה היא מן השפה ולחוץ. ממשלות ישראל ניהלו ומנהלות מדיניות של נישול האוכלוסיה הערבית מן הקרקע ומסרבות להכיר בישובים ערביים לא-מוכרים. הממשלות מנהלות כלפי האוכלוסיה הערבית מדיניות של אפליה בוטה ברמת השירותים הציבוריים (חינוך, בריאות, רווחה), בתקציבי הרשויות המקומיות, בהקמת אזורי תעשייה, בבניית דיור ציבורי, בפיתוח תשתית הכבישים, בהשקעות בתשתית לפעילות ספורט ותרבות ועוד.

מאז קום המדינה ועד היום, המדיניות הרשמית מתייחסת לאוכלוסיה הערבית כאל תושבי קבע ולא כאל אזרחים שווי זכויות. לכן מנהלות הממשלות מדיניות של "שילוב בלי פיתוח" בכל התחומים. מדיניות מפלה זו חותרת להשאיר את האוכלוסיה הערבית כציבור שולי בהתפתחות החברה הישראלית וכרזרבה של כוח עבודה במשק הישראלי.

ב. מדינת כל האזרחים

מק"י היתה הראשונה שהעלתה את התביעה שישראל תהפוך מדינה של כל האזרחים, יהודים וערבים. מק"י בחנה נושא זה במיסגרת ההתמודדות הרעיונית-פוליטית עם הציונות ומדיניות מפלגות השלטון, והנושא בא לידי ביטוי בולט בסיכומי ועידותיה ה-18 וה-22.

הגישה הרשמית של המפלגות הציוניות ושל הממשלות היא שישראל היא "מדינת היהודים". המשמעות הפוליטית של השימוש בהגדרה זו היא התעלמות מהזכויות האזרחיות של אלה שאינם יהודים, כלומר: של המיעוט הלאומי הערבי-פלסטיני. על בסיס הגדרה זו, הן מצדיקות את ההתייחסות לאזרחים הערבים כאל אזרחים מדרגה שניה ואת מדיניות האפליה הלאומית והפקעת האדמות.

במאבק למען תהיה מדינת ישראל מדינה לכל אזרחיה, מתמודדת מק"י במישור הרעיוני-פוליטי עם העמדה הציונית, אשר באופן דמגוגי מנסה להשחיר את פניה של הדרישה למדינה שבה לכל האזרחים מעמד אזרחי שווה כאילו זו דרישה להיפרדות לאומית ("ניתוק הגליל והמשולש מישראל").

מול ונגד העקרון הדמוקרטי של מדינת כל האזרחים, מיישמות הממשלות מדיניות של דחיקת רגליה של האוכלוסיה הערבית באמצעות "יהוד הגליל והנגב" ופרקטיקה של טריקת דלת בפני האזרחים הערבים (ישובים, מוסדות ושירותים הסגורים בפני ערבים).

במקביל מתמודדת מק"י עם הגישה הדוגלת בהסתגרות לאומית, אשר באה לידי ביטוי בסיסמאות כגון: "אוטונומיה תרבותית", "הסתדרות עובדים ערבית" "מפעל הימורים (טוטו/לוטו) ערבי", וכו'. גישה בדלנית זו מזיקה למאבק הצודק של האוכלוסיה הערבית למען שוויון לאומי ואזרחי ומשחקת לידיהם של הלאומנים ואויבי הדמוקרטיה.

במאבק למען תהיה ישראל מדינה לכל אזרחיה, מדגישה מק"י את הנקודות העיקריות הבאות:

- ישראל צריכה להיות מדינה וחברה דמוקרטיות, המבוססות על שוויון מלא לכל האזרחים, ללא הבדל לאום, גזע, דת או מין.
- האוכלוסיה הערבית, המהווה 17% מאזרחי המדינה (כמיליון איש), תוכר כמיעוט לאומי, הזכאי לפתח את שפתו, תרבותו, מורשתו וחיי הקהילה שלו, וליטול חלק בהחלטות ובהכרעות לגבי החיים בישראל ובשאלות מדיניות.
- כל עוד ישראל מנהלת מדיניות רשמית שיטתית של אפליה לאומית, היא אינה יכולה להיחשב מדינה דמוקרטית מתוקנת.
- המסקנה מכל הנאמר לעיל היא, שהתביעה שישראל תהיה מדינת כל אזרחיה, מדינה דמוקרטית המבוססת על שוויון של האזרחים, היא אינטרס של כל אזרחי המדינה, יהודים וערבים.

תוכנית פעולה בקרב ההמונים הערביים

מק"י תמשיך לרכז את פעילותה הציבורית בקרב האוכלוסיה הערבית בתחומים הבאים:

- (א) התגייסות למאבק הכללי למען יישום הסכם הביניים ולמען השלום הצודק בין ישראל לבין העם הפלסטיני ובין ישראל לסוריה וללבנון.
- (ב) התגייסות למערכה למען שוויון מלא ולחיסול הקיפוח הפוגע באוכלוסיה הערבית בכל התחומים.
- (ג) תמיכה במסגרות הייצוגיות של האוכלוסיה הערבית, העלאת רמת ארגון וכושר ביצוען במאבק נגד מדיניות הכיבוש, הדיכוי, האפלייה והפקעת הקרקעות.
- (ד) קידום ענייניהם של הפועלים, השכירים, הפלאחים, השכבות החלשות והעניות, הנשים, הצעירים, הקשישים וכלל החברה הערבית.
- (ה) הקדשת תשומת-לב מיוחדת לעניין שוויון האשה ולקידום מעמדה בעבודה, בחברה ובמשפחה, למערכה נגד אלימות כלפי נשים ובמיוחד נגד רצח נשים על רקע מה שמכונה "כבוד המשפחה". מאמץ מיוחד לשילוב הנשים, שהן מחצית החברה הערבית, במערכות לשלום צודק, לשוויון, לדמוקרטיה ולקידמה חברתית, ולהבטחת ייצוגן ההולם בכל המוסדות הנבחרים. המפלגה תמשיך להיאבק להסרת המכשולים הקיימים בחברה הערבית, המונעים הגשמת מטרה זו.
- (ו) ניהול הסברה רעיונית-חינוכית, אשר תבהיר את הנזק שברעיונות הבידול העדתי-דתי הריאקציוני ותדגיש את הצורך בשותפות מאבק של בני כל העדות ושל ערבים ויהודים במערכות נגד הגזענות וסכנת הפשיזם, לפיתוח ההשגים הדמוקרטיים ולהשגת השלום, השוויון והקידמה החברתית.

פרק 7. המפלגה הקומוניסטית הישראלית

המפלגה הקומוניסטית הישראלית תציין בעוד שנתיים, ב-1999, מלאות 80 שנה ליסודה. אנו גאים על כך, שאנו המפלגה היחידה בארץ הפועלת ברציפות במשך שמונה עשורים. פרט למק"י, אין בישראל אפילו מפלגה אחת, אשר מתמידה בפעילותה ושומרת על שמה במשך עשרות שנים; אין בישראל מפלגה אחרת, אשר כמו מק"י התמודדה בכבוד עם הסערות והתמורות שהתחוללו במשך השנים האלה; אשר יכולה להצביע בגאווה על נכונות ניתוחיה והערכותיה ועל התגשמות תמורות פוליטיות שלמען נאבקה במשך עשרות שנים.

מק"י לא היתה ואיננה מועדון חברים סגור. דלתות מק"י פתוחות בפני כל מי שמסכים לדרכה הרעיונית והפוליטית ומוכן להיות שותף במאבק למען השינויים הפוליטיים והחברתיים המיוחלים לטובת שני העמים.

קידום מטרותיה של מק"י מחייב יצירת תנאים להפריה הדדית בינה לבין כל אלה המגלים עניין בה, במטרותיה ובמאבקה. לכן מטה מק"י אוזן קשבת לרעיונות ולהצעות הבאים מבעלי-בריתה בחד"ש, משותפים למאבקים, מעובדים, מסטודנטים, מאנשי מחקר ומיוצרים.

מק"י איננה "מפלגת פריימריס", שאופיינית לה חברות פסיבית ואפילו חברות פיקטיביות. החברות במק"י היא חברות מתוך בחירה חופשית; חברות פעילה, בהתאם לכישורים וליכולת של כל חברה וחבר; חברות המבוססת על שוויון בין כלל החברים: נשים וגברים, צעירים וותיקים, יהודים וערבים.

הבדלים המתגלים בגישות של חברי המפלגה אינם בעיה או מיטרד. מגוון הדעות והגישות, ההצעות והיוזמות הוא נכס למפלגה, הרוצה להרחיב את השפעתה. לכן המפלגה מעודדת דיון חופשי ופתוח במסגרותיה השונות. יחסי החברות בתוך המפלגה הם מופת לשני העמים שלנו.

תרומת הקולקטיביות בקבלת ההחלטות

במשך ארבע וחצי השנים שחלפו מאז הוועידה ה-22 של מק"י התמודדה מק"י עם אתגרים ומשימות חשובים: הסכם העקרונות (הסכם אוסלו) והמיכשולים בדרך ליישומם, המיתקפה על זכויות העובדים והעמקת הקיפוח על רקע מעמדי ולאומי, הסכנות לדמוקרטיה, ובמקביל - מערכות הבחירות לכנסת ה-14, לוועידת ההסתדרות, לרשויות המקומיות. היה עלינו לפעול בתנאים משתנים, כמו חוק הבחירה הישירה של ראש ממשלה וחוק המפלגות. בכל הנושאים שצוינו לעיל ובנושאים חשובים נוספים נערכו בוועד המרכזי דיונים מעמיקים וההחלטות נתקבלו באופן קולקטיבי.

חברי המפלגה ואוהדיה ופעילי חד"ש ובנק"י התגייסו ברובם לפעולה במערכות אלה, ובמיוחד במערכת הבחירות לכנסת (מאי 1996), בה השגנו הצלחה חשובה: לעומת הבחירות הקודמות (1992), הכפלנו את מיספר הקולות שניתנו לרשימת ו' בקרב המצביעים הערביים, ולראשונה מזה שנים - גם בקרב המצביעים היהודיים.

גישות אנוכיות והעדפה של האינטרס האישי מזהמים את האווירה החברית - מופיעות תופעות של נתק והחרמה. לכן עלינו להשקיע מאמץ רב יותר במאבק עיקבי נגד התופעות השליליות ונגד התנהגות מזיקה ובטיפוח סביבה בריאה בתוך המפלגה.

החברות במפלגה

אחד המבחנים של קומוניסט אמיתי הוא עמדותיו העיקביות; אבל המבחן המהותי הוא - מה החברה והחבר עושים כדי לקדם את המפלגה ולפתח את רעיונותיה, והדרך בה הם מיישמים את החלטותיה. זו חובתו של כל חבר לתרום לכך, שהמפלגה כולה, על מוסדותיה וחבריה, תהיה מרכז כוח אחד מאוחד, ושבה עצמה לא יהיו מרכזי כוח.

במפלגה קומוניסטית היו, ישנם ויהיו ויכוחים, וזה חלק בלתי-נפרד מההווה שלנו. הבעיה מתחילה, רק כאשר מנצלים ויכוח להחשדה, להפצת רכילות ולהכפשה. זו זכותו וחובתו של כל חבר לנהל ויכוח אמין, פנים אל פנים, במוסדות המפלגה. כל חברה וכל חבר הם בעלי הבית במפלגה. אין ולא צריכים להיות בקרבנו חברים החשים עצמם זרים או פליטים. לכל חבר שמורה הזכות לבקר, ועלינו לעודד התייחסות ביקורתית של החברים לזולת ולעצמם.

אנו מברכים את כל חברות וחברי המפלגה ומעריכים את העובדה, שלמרות כל מה שהתרחש - הם בחרו להישאר במק"י. אנו מברכים את החברות והחברים שהצטרפו למפלגה בשנים שלאחר הקריסה במזרח-אירופה, לרבות את אלה ששבו מלימודים בחו"ל.

החברות במפלגה הקומוניסטית הישראלית, ובמיוחד בתקופה זו, היא מעשה של הקרבה וביטוי לדבקות בהשקפתנו הרעיונית והפוליטית. זוהאחריות של כולנו, ושל כל אחד מאיתנו, שהחברים יישארו במפלגה; זו חובתנו לסייע לחבר שנתקל בקשיים ובשום פנים ואופן לא לדחוף אותו החוצה. עלינו לכבד את דעותיו ולהאזין להן, להתווכח עמו באופן חברי, לנסות לשכנעו, לעזור לו להיחלץ מקשיים על רקע אישי. קומוניסט, לפי השקפתנו, הוא אדם כן, ישר, פעיל, איכפתי, אמיץ, ער למה שמתחדש, אחראי ומסור לדרך ולמפלגה.

הלקח החשוב ביותר שאנו הפקנו ממה שהתרחש בשנים האחרונות בעולם ואצלנו הוא, שמפלגה קומוניסטית יכולה למלא את תפקידה כמפלגה מהפכנית אם היא ציבור מאורגן של אנשים דינמיים, פעילים ומעורבים בחיים הציבוריים; אם היא מעצבת את דרכה על בסיס לימוד קפדני של השינויים בחיי החברה ובמפה הפוליטית; אם היא נחושה בשאיפתה להשיג השגים, והעיקר - לשמור על השגים שכבר הושגו; ואם היא מצליחה להישען במידה גוברת על עבודה התנדבותית.

זו חובתנו להשקיע מאמץ אדיר לצרף חברות וחברים חדשים למפלגה, במיוחד מקרב הפועלים, הנשים והצעירים.

אנו גאים באוהדים הרבים שלנו ובמצביעים עבור רשימותינו, אשר השתכנעו שדרכנו עמדה במבחן, הרואים בנו כתובת והמעריכים את מסירותנו. ידידינו מוקירים אותנו משום שאנו עקרוניים, אמינים ואחראים; משום שאיננו מודרכים על-ידי אינטרסים אנוכיים, איננו צבועים, איננו מסתפקים בהפרחת סיסמאות ובהופעות

בתיקשורת, אלא ניתן למצוא אותנו בפעילות היומיומית לשלום, לזכויות העובדים, לשוויון, לדמוקרטיה.

אך אם יש לנו אוהדים ומצביעים כה רבים, ואם ישנה ופעילה בנק"י - יש לנו מניין להביא את התיגבורת החיונית למפלגתנו. עלינו להפוך כל סניף מפלגה לבית חם, עם חיים תוססים ועם פתיחות מחשבתית. בדרך זו נשים וגברים, יהודים וערבים, יגלו עניין בהצטרפות אלינו.

אנו שבים ומדגישים: זו חובתו של כל חבר מפלגה לקרב ולצרף חברים חדשים. זו משימה עיקרית הניצבת בפני כל חבר מפלגה.

הוועד המרכזי ומוסדותיו

המוסדות המרכזיים של המפלגה הם הוועד המרכזי ולשכת הוועד המרכזי. בוועידה ה-22 נבחרו לוועד המרכזי הנוכחי 39 חברים. במהלך השנים איבדנו חבר יקר, מנהיג ואיש ציבור נודע, משורר ויוצר - תופיק זיאד. חבר אחד עזב את הוועד המרכזי ולאחר מכן את המפלגה ונשאר אוהד.

הוועד המרכזי התכנס ל-30 ישיבות (בממוצע - אחת לשבעה שבועות), אבל פעמיים לפחות היתה הפרה של התקנון מבחינת פרק הזמן שחלף בין ישיבה לישיבה. בתחילת הקדנציה, הנוכחות בישיבות ההוועד המרכזי היתה טובה, ולעיתים השתתפו כל החברים. אך כחלוף הזמן, כמה חברים חדלו להשתתף בישיבות או נעדרו מכמה ישיבות של הוועד המרכזי ללא סיבה מספקת. אחת הסיבות להעדרות - מחויבויות של חברי הוועד המרכזי במקומות עבודתם. עלינו להביא בחשבון, כי יחסית לתקופות קודמות, רבים מחברי הוועד המרכזי אינם עובדי המפלגה. יחד עם זאת, כמה חברים, וביניהם - עובדי המפלגה, נעדרו בשל גישה אישית.

אף שהוועד המרכזי דן בכל השאלות הגורליות ובכל התפניות הפוליטיות שהתרחשו, ניתן לסכם, כי היה עדיף לו הקדיש מקום רב יותר לנושאים רעיוניים ולתחומי פעילות חשובים, שהם מעבר לדיונים פוליטיים ולנושאים אירגוניים. האווירה בכמה ישיבות היתה חריפה, ובמהלכה נשמעו צעקות והוטחו האשמות חסרות בסיס וביטויים פסולים. בישיבות אחרות, עם אותו הרכב של משתתפים, האווירה היתה נורמלית. כנראה, שהמתח בישיבות מסויימות גאה במיוחד בשל נקודות מסויימות בסעיפים אירגוניים.

כל ההחלטות של הוועד המרכזי נתקבלו לאחר דיון ממצה, ולפעמים ארוך באופן מוגזם, בהצבעה וברוב קולות, ולפעמים - פה אחד. בשנתיים האחרונות הכין הוועד המרכזי ושיגר למחוזות ולסניפים חוזרים על ההחלטות שנתקבלו בנושאים שראה לנכון, וזאת נוסף לפירסום הסדיר של המידע על הישיבה ושל החלטותיה בעיתונות. השתתפות חברים מטעם הוועד המרכזי והלשכה, לרבות המזכיר הכללי, בישיבות ועדי המחוזות ובאסיפות סניפים מקובלת ברוב המכריע של המחוזות. ההרצאות, הדיון וההתייחסות של נציג המרכז לדברי החברים תורמים לעבודת המפלגה. אך ניתן לסכם, כי הקשר של הוועד המרכזי עם המחוזות והסניפים צריך להיות הדוק יותר, שכן קשר זה חיוני ותורם באופן הדדי.

כזכור, הוועד המרכזי שנבחר בוועידה ה-22 ראה לנכון, בזמנו, לבחור במוסד אחד - לשכת הוועד המרכזי, שתפס את מקומם של שני מוסדות שפעלו קודם-לכן: לשכה פוליטית ומזכירות הוועד המרכזי. הנסיון שנצבר בשנים שחלפו לא הוכיח את צידקת ההחלטה ואת ההנחה בדבר יעילותו של מוסד אחד ובדבר תרומתו לקידום העבודה. ישיבות הלשכה התקיימו, בדרך כלל, בצורה סדירה. אבל ההכרח לעסוק ולטפל בכל הנושאים - אלה שטופלו בעבר על-ידי הלשכה הפוליטית ואלה שטופלו על-ידי המזכירות, מקשה מאוד על ניהול הישיבות. מה שנאמר לעיל על אופי ישיבות הוועד המרכזי והאווירה שהיתה בהן חל גם על ישיבות לשכת הוועד המרכזי, ומאותן סיבות. דעתנו היא, שהמיזוג של הלשכה הפוליטית והמזכירות לא תרם לקידום העבודה ואפילו היקשה עליה, פגע ביעילותה וביטל חלוקת עבודה יעילה יותר, שהיתה קיימת במיבנה הקודם.

כאשר התברר, כי עבודת לשכת הוועד המרכזי סובלת מעומס יתר, הועלתה הצעה להקים במיסגרת הוועד המרכזי ועדה אירגונית. אבל החברים שהתנגדו לקיומם של שני מוסדות (לשכה ומזכירות) התנגדו גם להקמת הוועדה האירגונית בטענה שזה נסיון לעקוף את ההחלטה ולהקים מזכירות בשם אחר. נוכח התנגדות זו, הוקם צוות אירגוני, שתפקידו היה לסייע למזכ"ל המפלגה בביצוע החלטות הוועד המרכזי והלשכה. הצוות האירגוני תרם לביצוע ההחלטות ולקשר עם המחוזות, אבל הנסיון הוכיח כי הוא אינו תחליף למזכירות.

נערכו כינוסים של מזכירי המחוזות, אך לא בתכיפות שעליה הוחלט (אחת לשניים-שלושה חודשים). הכינוסים האלה, בהם משתתפים מזכירי המחוזות, נציגי בנק"י ומערכות העיתונים ופעילות בקרב נשים - תורמים תרומה חשובה לקידום עבודת המפלגה, לשיפור ביצוע ההחלטות, לקשר ההדדי בין המחוזות והמרכז וללימוד הנסיון שנצבר במחוזות ובתחומי עבודה שונים.

הוועד המרכזי הקים כמה ועדות לטיפול בתחומים שונים. אך המחלקה לחינוך רעיוני התכנסה פעם אחת בלבד, ואילו הוועדה לקשרי חוץ קיימה רק כמה ישיבות. כדי למנוע כפילות, בכמה תחומים פעלו החברים האחראים מטעם הוועד המרכזי לתחומים מסויימים במסגרת ועדות הפועלות באותם תחומים מטעם חד"ש: המחלקה האיגוד-מקצועית, הוועדה המוניציפלית וועדת הסטודנטים. ועדות אלה פעלו בצורה טובה.

אחד הקשיים הרציניים שעמם מתמודדת המפלגה הוא המצב הכספי. הוועדה הכספית-משקית, שהתכנסה באופן סדיר, השקיעה מאמצים רבים, בנסיבות הקשות של מחסור במשאבים, בטיפול בנושא תקציב המפלגה. מדי שנה דן הוועד המרכזי בדו"ח כספי ואישר תקציב לשנה הקרובה. אך דרישות המאבק והפעילות עולות בהרבה על המקורות הכספיים העומדים לרשותנו (מימון המפלגות, ההכנסות ממס חבר וממגביות). הפתרון האפשרי היחיד לשיפור המצב הכספי הוא - הצלחת מגבית המפלגה. הנסיון הוכיח, כי ישנה אפשרות לשכנע רבים לתרום לפעילות המפלגה באמצעות המגבית. הציבור נדיב, והרבה תלוי בגישתנו ובמאמצים שאנו משקיעים גם בתחום זה.

ניתן לסכם, כי החולשה המסורתית בעבודת רוב ועדות הוועד מרכזי נותרה בעינה.

עלינו להביא זאת בחשבון, ובעתיד עלינו להטיל אחריות על ניהול ועדה על חברים היכולים והמוכנים להקדיש בתחום זה זמן, יוזמה ומאמץ. ראוי לביקורת גם היחס הסלחני של הוועד המרכזי לחולשות שנתגלו בעבודת המחלקות והוועדות ואי-התעקשותו על קבלת דיווח שוטף מראשי הוועדות על עבודתן.

מועצת מק"י

בין הוועידות ה-22 וה-23 התכנסה מועצת מק"י פעמיים: באפריל 1994 לקראת הבחירות לוועידות ההסתדרות ונעמת; ובמרס 1996 - לקראת הבחירות לכנסת ה-14.

הלימוד והדיון הפוליטי-רעיוני

מרבית הסניפים הסתפקו בדיונים פוליטיים שוטפים, ובעיקר ערב מערכות בחירות. לימוד רעיוני התקיים בכמה סניפים, ולעתים גם בהקף מחוזי, וזאת לפי יוזמה מקומית.

החולשה הבולטת בתחום הלימוד והדיון בנושאים חברתיים ורעיוניים היא תופעה בלתי-נסבלת, המשפיעה לרעה גם על האירגון המפלגתי. מול הלחץ הבלתי-פוסק שמפעילים היריבים הרעיוניים, כדי שמק"י תשנה את עקרונותיה ואת דרכה, עלינו להדגיש את יכולתנו לטפל בנושאים חדשים ולנתח נכונה את השינויים המתרחשים סביבנו. עלינו לעודד את היצירתיות של החברים את פתיחתם של אפיקי חשיבה חדשים, כדי שהמפלגה תוכל לקיים דיונים פוריים ולסכם על בסיס ניתוח כל-צדדי של התופעות החברתיות והפוליטיות. אנו דוחים את הנסיון להאשים את מק"י בחשיבה אחידה. להיפך: אנו מעודדים פלורליזם של תשובות במסגרת ראייתנו המרקסיסטית-לנינית.

על הוועד המרכזי לגבש תוכנית שנתית ללימוד רעיוני, שתביא בחשבון את המשימות העומדות בפנינו, את תחומי ההתעניינות של החברים ואת האתגרים הרעיוניים שמציבים היריבים. חיוני כמו-כן, שהוועד המרכזי יזום הוצאת חוברות בנושאים רעיוניים, חברתיים ופוליטיים, אשר ישמשו גם לשיכנוע צעירים, פועלים ונשים להצטרף למפלגה.

המחוזות והסניפים

מק"י היא מפלגה מאוחדת, שמוסדותיה וחבריה מנהלים אותה מדיניות ופועלים לפי אותם עקרונות אירגוניים. ביישמה את עקרונות הצנטרליזם הדמוקרטי, דוחה מק"י כל פרקטיקה שמשמעותה, שהיא כאילו "פדרציה של מחוזות". החלטות הוועד המרכזי מחייבות את המחוזות, ובמסגרת המדיניות המפלגתית זו חובתו של כל מחוז לגלות יוזמה ולפעול בהתאם לתנאים המקומיים.

אנו מציינים בחיוב את השיפור שחל בעבודת מחוזות המפלגה ובעבודת הסניפים. בדרך כלל ערכו המחוזות ועידות באופן סדיר. בוועידות המחוז שנערכו בתקופה

האחרונה צוינו התקדמות בעבודה ושיפור באירגון; הצטרפות של חברים חדשים; התארגנות טובה יותר של הסניפים, המקיימים אסיפות וישיבות בנוכחות טובה של החברים. בשנתיים האחרונות חלה התקדמות לא מבוטלת בפעילות הציבורית המקומית, אבל השיפור אינו מספיק. אין כל סיבה, חוץ מהגורם הסובייקטיבי, לעובדה, שישנם מחוזות וסניפים שהם מופת בהצלחתם להביא מנויים לעיתונינו ולהתרים למגבית, בעוד שבמחוזות אחרים רשום מיספר זעום של מנויים והקף תרומתם למגבית ממש קטן.

חשוב מאוד לציין, שגדל מיספר החברים, שקודם בחרו לעמוד מן הצד, ולאחרונה משתלבים באופן פעיל בחיי המחוז והסניף. אך המצב בתחום זה אינו משביע רצון. המשימה המוטלת על ההנהגה של כל סניף ומחוז נותרה בעינה: ליצור תנאים ולהשקיע מאמץ אישי, כדי שכל חברה וחבר במפלגה יטלו חלק פעיל בעבודת המפלגה היומיומית ובפעילות ציבורית. עלינו להשקיע מאמץ שיטתי, כדי לשכנע כל חברה וחבר לתרום יותר מזמנם לעבודה המפלגתית, הפוליטית והאירגונית, לא רק בתקופות של מערכות בחירות, אלא במשך כל השנה. עלינו גם להשתדל להגביל את זמן הישיבות, וזאת במטרה להקל על החברים וליעל את העבודה.

במיסגרת הפעילות השיטתית החיונית, הנתבעת מכל חבר, עלינו לכלול את השגת המנויים ל"אל-אתיחאד" ול"זו הדרך". תפקיד חשוב בנושאים אלה מוטל במיוחד על עובדי המפלגה.

אנו שבים ומדגישים, כי העבודה ההתנדבותית המסורה של ציבור החברות והחברים היא-היא הערובה לקידום המפלגה בכל המישורים.

עיתונות המפלגה

העיתונות של מק"י ממלאת תפקיד פוליטי, חברתי רעיוני ואירגוני חשוב מאוד בהבאת דברה של המפלגה לציבור היהודי והערבי. "אל-אתיחאד" ו"זו הדרך", המבטאים את העמדות של המפלגה והמסבירים אותן, הם היום גם העיתונים היחידים בישראל בעלי אופי שמאלי מובהק ומבטאים נאמנים של העמדות והשאיפות של כלל שוחרי השלום, של ציבור העובדים, של הנאבקים לשוויון ולהגנת זכויות האדם.

הופעה סדירה של "אל-אתיחאד" ו"זו הדרך" תובעת מאמצים גדולים, והמפלגה עושה כל שביכולתה כדי להגדיל את מיספר המנויים ולהתגבר על הקשיים. חשוב להזכיר בהקשר זה, כי בשנים האחרונות נסגרו, בשל גרעונות כבדים, היומונים "דבר" ו"על המשמר" וכתבי עת נוספים.

בשל הקשיים התקציביים הגדלים, נאלצה המפלגה לקבל החלטה על הפסקת הופעתו של הירחון באידיש "דער וועג" בסוף 1996. זו הזדמנות להודות לכל אלה שבמשך שנים ארוכות כתבו ל"דער וועג", ערכו אותו ודאגו להפצתו בארץ ובחו"ל. בשל הקשיים הכספיים הוחלט גם לא להמשיך בהוצאתם הנפרדת של הביטאונים הרעיוניים "ערכים" ו"א-דרב", אלא לצרף את "ערכים" ל"זו הדרך" ואת "א-דרב" ל"אל-אתיחאד", כך שהנושאים הרעיוניים ימצאו מקום הולם הן בשבועון

והן ביומון, המגיעים לציבור קוראים רחב הרבה יותר. בהזדמנות זו אנו מודים לכל החברים שעבדו במשך שנים ארוכות על הוצאתם לאור של שני הביטאונים האלה. למרות כמה יוזמות, לא חודשה הופעתו של כתב העת הספרותי "אלג'יד", וזאת בשל קשיים כספיים ואירגוניים. הוועידה מעריכה, כי כתב עת כזה יכול לשאת את עצמו וכי להופעתו נודעת חשיבות רבה במיוחד לגבי פעילות המפלגה בקרב היוצרים, האקדמאים והסטודנטים.

"זו הדרך", היוצא לאור בסדירות הודות לעבודה המאומצת של צוות קטן, רכש מעמד כעיתון המשקף בנאמנות את עמדות מק"י וחד"ש, את מאבקי העובדים וכלל המאבקים החברתיים, ואת המערכות לשלום ולשוויון. יחד עם זאת, מיספר המנויים והקוראים של השבועון אינו מספק, וחשוב להשקיע מאמצים גם בשיפור חזותו. "אל-אתיחאד" ביסס את מעמדו ככלי תיקשורת יומי, מקובל ואמין, המבטא באופן נאמן את העמדות של מק"י וחד"ש ואת הצרכים והמאווים של האוכלוסיה הערבית בישראל. הוא הפך בימה חשובה ביותר לדו-שיח בין מיגוון של דעות וליצירות ספרות ותרבות. קו הפתיחות והגיוון בחומר ומתן זכות התגובה איפשר ל"אל-אתיחאד" לשמור על אלפי קוראיו, לבלום את המגמה של ירידה במיספר המנויים וגם להוסיף עליהם מנויים חדשים. ואילו המשך ההפצה הרחבה איפשר לעיתון גם להגדיל באופן משמעותי את הקף הפירסום המיסחרי.

למרות שחל שיפור מסויים בניהול המקצועי של "אל-אתיחאד", בהשגת מודעות מיסחריות ובהגדלת מיספר המנויים - עדיין המצב בתחום זה אינו משביע רצון. לכן פונה הוועידה ה-23 למצפונם של חברי המפלגה וידידיה וקוראת להם להכפיל את מאמציהם בהשגת מנויים ל"אל-אתיחאד". הוספת עוד כמה אלפי מנויים היא תנאי בל-יעבור להמשך הופעת היומון, ולכן אנו מתייחסים להשגת המנויים הנוספים כאל חובה מפלגתית וכאל משימה פוליטית ראשונה במעלה.

הנשים במפלגה

מאז הקמתה, פעלה מק"י לשוויון האשה בכל התחומים והקדישה תשומת לב לפעילות בקרב נשים ולמען זכויותיהן. בתחומים רבים, ובעיקר בנושאים של אפליית האשה בחוקי המעמד האישי, ההגנה על הפועלות והמאבק נגד אלימות כלפי נשים ורצח נשים על רקע מה שמכונה "כבוד המשפחה" - היתה מק"י החלוצה. חברות מק"י ממלאות תפקידים חשובים בתנד"י, במיסגרות ציבוריות ובאירגוני נשים. אולם למרות שבמק"י היו תמיד חברות פעילות, שהיו שותפות מלאות בפעילות המפלגה, במוסדותיה ובהכרעותיה, עלינו לבקר את עצמנו על ההתייחסות הבלתי-מספקת לקידום הנשים במפלגה עצמה.

ישנם סניפי מפלגה, שבהם אין כלל נשים הרשומות כחברות המפלגה, וישנם סניפים שבהם רשומות נשים, אך חברותן היא פורמלית בלבד. מיספר הנשים החברות במוסדות המחוזיים והסניפיים הוא נמוך ביותר ואין אשה הממלאה תפקיד של מזכיר סניף או מזכיר מחוז. בוועד המרכזי הנוכחי, בין 39 החברים שנבחרו, ישנן רק שלוש נשים. בין 13 החברים שנבחרו ללשכת הוועד המרכזי ישנה אשה אחת.

הנתונים המדאיגים האלה, המצביעים על נסיגה מסויימת ביחס המפלגה לחברות ועל העדר מאמץ לצירופן של חברות נוספות, מחייבים את כל אירגוני המפלגה ומוסדותיה לחולל תפנית של ממש בתחום צירוף נשים למפלגה וקידומן בתוכה לתפקידים אחראיים.

הוועד המרכזי ממליץ, לכן, לקבוע כמשימה בפני כל סניף מפלגה להגיע למצב שבו מיספר החברות לא יפחת מ-20% מכלל החברים; לקבוע שייצוג הנשים בוועד המרכזי לא יפחת מ-20%. להקדיש תשומת-לב מיוחדת לקידום נשים באמצעות קורסים להכשרת פעילות מפלגה; לשלב נשים בכל פעילות ציבורית שיוזמת המפלגה או שהיא שותפה לה.

פעילותנו בקרב הסטודנטים במוסדות להשכלה גבוהה

בתקופה שחלפה מאז הוועידה ה-22 חל שינוי חיובי בנוכחות הפוליטית של מק"י ובעלי בריתה בחד"ש בקמפוסים. התגברנו על המשבר שפקד את פעילותנו בתחילת שנות ה-90, ומוסדות כמו תאי מפלגה ומיסגרות של חד"ש, של סטודנטים ערביים ושל קמפוס"ש שבו לפעול.

כדי להחיות את הפעילות, נערכו כינוסים ארציים של סטודנטים והושקע מאמץ באירגון המיסגרות המקומיות בכל מוסד להשכלה גבוהה. במאמץ זה, בו מילאו הקומוניסטים תפקיד מוביל, נטלו חלק פעיל אנשי חזית וחברי בנק"י וכן המוסדות הנוגעים בדבר.

הסטודנטים חברי מק"י ופעילי חד"ש נאבקו בהצלחה נגד ההצעה להקים עמותות בעלות מקורות מימון כתחליף למוסדות נבחרים.

רשימות חד"ש בבחירות לוועדי הסטודנטים הערביים השיגו רוב מוחלט בבחירות שנערכו ב-1997. רשימות חד"ש התמודדו בהצלחה מול רשימות יריבות, שכללו את בל"ד (השותפה בסיעתנו בכנסת), אשר ניסתה לדחוק את רגלי חד"ש.

המאמצים להקים מחדש את את מיסגרות קמפוס"ש הניבו תוצאות צנועות. גם באוניברסיטאות שבהן פועלת קמפוס"ש, היא טרם הפכה כתובת מושכת לסטודנטים דמוקרטיים, יהודים וערבים.

בבחירות לאגודות הסטודנטים אנו מתמודדים עם הקושי המיוחד הנובע משיטת הבחירות האזורית. באוניברסיטת חיפה, למשל, חד"ש השיגה 20% מהקולות, אך אף לא מושב אחד במועצת האגודה. לעומת זאת בטכניון השיגה חד"ש 8 מבין 64 הנציגים במועצת האגודה.

מק"י תמשיך לייחס חשיבות רבה לפעילות הפוליטית והרעיונית בקרב הסטודנטים ולחיזוק המיסגרות של המפלגה ושל חד"ש ומיסגרות דמוקרטיות יהודיות-ערביות הפועלות בקמפוסים.

ברית הנוער הקומוניסטי הישראלי

בנק"י, המשמרת הצעירה של מק"י, התמידה בשנים שחלפו במאמציה לשלב את בני הנוער היהודים והערבים במאבק למען השלום והשוויון ובמערכה למען זכויות הנוער העובד והלומד בישראל.

בהתייצבה לימין המפלגה בכל המערכות הציבוריות, תרמה בנק"י תרומה חשובה ביותר להצלחתנו במערכות הבחירות, באירועי ה-1 במאי ויום האדמה, בהפגנות ובפעולות המחאה נגד מדיניות הכיבוש וההתנחלויות ונגד הגזענות ובפעילות נגד איכלוסם בישובים הערביים של משת"פים שפעלו נגד עמם הפלסטיני.

בנק"י יזמה פעולות מגוונות, פוליטיות ותרבותיות, שבהם השתתפו אלפי בני נוער. באירועי יום הילד, שמארגנת בנק"י, משתתפים אלפי ילדים.

בפני מק"י ניצב אתגר חשוב ביותר: לסייע לבנק"י בחיזוק השפעתה בקרב הנוער היהודי והערבי ובהרחבת שורות התנועה. בנק"י רשמה בשנים האחרונות השגים בשיפור עבודתה והיא קוטפת את פרי המאמצים שהשקיעו פעילי התנועה. 60% מחברי בנק"י הם תלמידים, ועובדה זו מחייבת פעילות מתוכננת ההולמת את שטחי ההתעניינות שלהם.

כיום פועלים 34 סניפים של בנק"י וכן כמה קבוצות המהוות גרעינים לסניפים נוספים. לקראת ועידתה הארצית הקרובה, הציבה בנק"י בפני עצמה את המשימה להקים 6 סניפים נוספים.

קיימת נסיגה רצינית בפעילות בנק"י בקרב הנוער היהודי. עובדה מדאיגה זו מחייבת את המפלגה להקדיש מאמצים מירביים להתגברות על החולשה הקיימת בתחום זה.

הירחון "אל-ראד" הוא כלי חשוב, ולכן חיוני לחדש את הוצאתו. על המפלגה לסייע לבנק"י לפתור את הקשיים המונעים את הוצאת העיתון.

בהתייחס לבנק"י כאל מיסגרת המביאה את עמדות המפלגה אל הנוער היהודי והערבי ואשר בוגריה מצטרפים למפלגה, חייבת מק"י להעניק לצרכים של עבודת בנק"י יחס מועדף, ובכך לסייע בידיה למלא תפקיד מנהיג בקרב הנוער. דווקא על רקע ההתאוששות המעודדת של פעילות בנק"י במישור הארצי והמקומי, כל סיוע לבנק"י עשוי להניב פירות חשובים גם בהרחבת ההשפעה והקשרים של מק"י עם נוער לומד ועובד וגם בהרחבת מיספר הצעירים חברי מק"י.

הדרך לחיזוק המפלגה ולהרחבת השפעתה

קיבלנו מהדורות הקודמים של חברי מק"י ירושה מפוארת ובעלת ערך: נכונות הקו הרעיוני-פוליטי, שעמד במבחן, נסיון פוליטי ואירגוני כביר, השגים רבים במאבקים המדיניים והחברתיים. אנו מעריכים מאוד את הירושה הזאת ונעשה הכל כדי להנחילה לבאים אחרינו.

בתחילת שנות ה-90, התמודדנו, חברי מק"י ומוסדותיה, עם הלם הקריסה של המחנה, שסימל לגבינו את האלטרנטיבה החברתית-פוליטית. מיספר מסויים של חברי מפלגה, לרבות חברי ההנהגה של המפלגה, עזבו בעיקר בגלל סיבה זו. אך המפלגה הקומוניסטית הישראלית שמרה על מירב כוחה, על שמה, על דרכה הרעיונית והפוליטית, על אירגונה ועל מעמדה הציבורי.

בהשפעת התנאים החדשים ותוך הפקת לקחים ממה שאירע, הנהגנו שינויים בארגון המפלגתי והרחבנו את הדמוקרטיה הפנים-מפלגתית. מגמה זו באה לידי ביטוי בשינויים בתקנון המפלגה ובחיי היומיום של מפלגתנו.

בתנאים החדשים והמורכבים, עלינו להוקיר כל חברה וחבר שנשארו קומוניסטים.

אלה הממשיכים להיות חברי המפלגה הקומוניסטית - ראויים לכל הכבוד וההערכה. עלינו להעריך את אומץ הלב, את אי-הכניעה ללחץ הסביבה ואת הדבקות ברעיונותינו שגילו כל החברים שלא נטשו את המפלגה בתקופה קשה זו. ההישארות במפלגה כמו ההצטרפות אליה הן הדבר המכריע; זהו קנה המידה ליחסנו לכל חבר, ללא יוצא מהכלל. המשך החברות במפלגה מעיד על רוחב אופקים, על אינטרנציונליזם, על דבקות בקו המפלגתי וברעיון הסוציאליזם, על נכונות לתרום ולעשות למען המפלגה.

כתוצאה מרעידת האדמה שפקדה את התנועה הקומוניסטית בכללותה, ישנם חברים החשים פגועים וחברים שפעילותם נחלשה. מה תפקידנו כלפיהם? האינטרס המפלגתי הוא - לסייע בידיהם להתאושש ולשוב לפעילות בהקדם האפשרי. גישה זו היתה נכונה תמיד, אך היא נכונה במיוחד עכשיו. נגן על זכותו של כל חבר להביע את דעתו ולהאבק עליה ונקטע נסיונות לפסול חברים בשל דעותיהם, או מה שיותר גרוע: לחלק את המפלגה ל'נאמנים' ו'בלתי-נאמנים'.

עלינו לנתח את קשיינו ולהצביע על התחומים העיקריים, שבהם עלינו לבצע תפנית של ממש. התגברנו במידה מסויימת על החולשות בעבודתנו בקרב הנוער והצעירים, והעיד על כך הגידול הניכר במיספר הצעירים שהצביעו ו' בבחירות לכנסת ה-14. יחד עם זאת, השיפור רחוק מלספק אותנו. עלינו, כפי שצויין לעיל, לסייע לבנק"י בפעילותה, ובעיקר בקרב הנוער היהודי, ולהמשיך ולשפר את פעילותנו בקרב הסטודנטים.

אנו רחוקים מלמצות את אפשרויות ההשפעה והפעולה שלנו בקרב הפועלים והעובדים בכלל, כמו גם בקרב הנשים, האקדמאים, המורים, היוצרים, תושבי השכונות, הגימלאים ועוד. התהליך המדיני, על כל חולשותיו ובעיותיו, חיזק את האמונה של אזרחי ישראל בסיכוי לשלום עם הפלסטינים והמדינות השכנות. אך דווקא ההתקדמות המדינית מגבירה את הצורך בנו, בחלופה השמאלית היחידה, לא רק למדיניות הכיבוש, אלא גם בשאלות המעמדיות-חברתיות הנוגעות.

מק"י מעצם טבעה היא הקוטב השמאלי העיקרי במפה הפוליטית ונושאת דגל זכויות העובדים, הנשים, האוכלוסיה הערבית, הנוער, הסטודנטים, הקשישים. הבעיה שלנו היא: כיצד נפתח דיאלוג עם החוגים שאנו מבטאים את האינטרסים שלהם, אך תמיכתם בנו עדיין מצומצמת?

עלינו להקדיש מאמצים ואמצעים רבים יותר להסברת עמדותינו בקרב ציבורים שונים, ולא רק בתקופת מערכות הבחירות.

עלינו להפוך אך עיתונינו לבימות של שיח עם כל אלה השואפים לשוויון, לחיסול עוולות חברתיות, להגן על החירויות הדמוקרטיות, להבהיר ולהסביר את משמעות הסוציאליזם היום.

אנו מודעים לשימוש הציני שעושים חוגי ההון והשלטון במושג דמוקרטיה. נוכחנו בזאת בהתייחסות לגידול אי-השוויון הכלכלי-חברתי כלתופעה טבעית, בהנהגתה של הבחירה הישירה של ראש הממשלה, בהתקפות על התיקשורת ובשערוריות שנתגלו בתיפקוד הממשלה. אך דווקא משום שאסור להניח לרומסי הדמוקרטיה להעמיד פנים שהם מגינה - עלינו להקדיש מאמצים רבים כדי שיכירו אותנו כמו

שאנו באמת: נושאי הדגל של זכויות האדם, חירויות האזרח, חופש הדיבור, השוויון הלאומי, זכויות העובדים, שוויון זכויות האשה, הפיקוח הציבורי על הממשל, פיתוח השירותים הציבוריים ושמירת המגזר הממלכתי.

עלינו לפעול כדי לשכנע חוגים נוספים, שתפיסה חדשנית וכל-צדדית של הדמוקרטיה, של זכויות האדם פירושה, שלכל אזרח שמורה לא רק הזכות לבחור לכנסת או לרשות המקומית, אלא גם הזכות לחיים, לעבודה, להשכלה, לדיור, לבריאות, להגנה סוציאלית, לקיום בכבוד לעת זיקנה.

איננו יכולים ואיננו רוצים לבוא במקום הקבוצות והמסגרות החברתיות והציבוריות, המנהלות מאבק יומיומי להגנת הזכויות של שכבה או קבוצה חברתית זו או אחרת. חובתנו לפעול במסגרות הציבוריות, גדולות כקטנות, ובמסגרת שיתוף פעולה כן - להסביר את גישתנו לבעיות שעל הפרק, ולנסות לשכנע בצידקתה. כוונתנו קודם-כל לחד"ש, אך גם לאיגודים המקצועיים, לארגוני שלום, להתאחדויות הסטודנטים, לאירגוני נשים, לארגוני אקדמאים, לוועדי הורים, לוועדי השכונות וכן הלאה. דווקא מתוך הגישה המעמדית שלנו, שעמדה במבחן, ביכולתנו להגן טוב יותר מהאחרים על הערכים ההומניים, על זכויות האדם והאזרח, על חופש המידע והדעה, על איכות הסביבה, על מערכת החינוך ומערכת הבריאות, ועל נושאים רבים אחרים הנוגעים לחייהן של שכבות רחבות באוכלוסיה היהודית והערבית.

עלינו לחתור בייתר מאמץ לשיתוף פעולה עם כל מפלגה, קבוצה פוליטית ומסגרת ציבורית, שאיתן אנו יכולים להגיע להסכמה, ולהשקיע מאמצים מיוחדים בהרחבת חד"ש ובחיזוקה.

אנו מושיטים את ידנו לשיתוף פעולה לבעלי השקפות סוציאליסטיות, לנאבקים נגד אפליה לאומית ונישול ולהגנת זכויות האדם, למגינים על זכויות העובדים והנשים, לתומכי המאבק המשותף היהודי-ערבי, למתנגדי הנשק להשמדה המונית, למגינים על איכות הסביבה.

מק"י והתנועה הקומוניסטית והפועלית בעולם

בשנות התשעים חלו התפתחויות חשובות בתנועה הקומוניסטית בעולם. לאחר הקריסה של ברית-המועצות, מפלגות קומוניסטיות ופועליות בארצות שונות בחנו את משמעות קיומן ואת דרכן והגיעו למסקנות.

על רקע המשבר, שנגרם בשל התמוטטות המשטרים הסוציאליסטיים במזרח אירופה והתפוררות ברית-המועצות, זנחו כמה מפלגות קומוניסטיות את הגישה המהפכנית ואת השקפת העולם של הסוציאליזם המדעי ושינו את שמן. הן ניתקו את התייחסותן לשאלות קונקרטיות מהראייה הכוללת של התפתחות החברה ומהמטרה של שינוי המשטר הקפיטליסטי והפכו מפלגות סוציאל-דמוקרטיות.

כמפלגות סוציאל-דמוקרטיות, גם מפלגות אלה מנהלות במידה זו או אחרת מאבקים נגד תופעות שליליות בולטות בחברה הקפיטליסטית. אך הן מקבלות את הקפיטליזם לא רק כעובדה, אלא כצורת המשטר האפשרית היחידה. הן אינן חותרות לשינויו המהותי של המשטר הכלכלי-חברתי מדיני הקיים ולכינון משטר סוציאליסטי.

לכן מפלגות אלה אינן מציגות אלטרנטיבה מהותית למשטר הקפיטליסטי והן משתלבות ב"חשיבה האחידה" הניאו-ליברלית.

הן שינו לא רק את שמן, אלא גם את זהותן הרעיונית. מפלגה כזו היא המפלגה הדמוקרטית של השמאל, שהוקמה על-ידי הרוב במפלגה הקומוניסטית האיטלקית. נקודת המוצא המוטעית של אותן מפלגות שהמירו את ההשקפה המרקסיסטית-לנינית בהשקפות ניאו-ליברליות היא, שהשינויים במבנה מעמד הפועלים, שנגרמו עקב המהפכה המדעית-טכנולוגית, והתחזקות ההגמוניה של אוליגרכיית ההון הפיננסי ברמה הלאומית והבינלאומית - ביטלו את המאבק המעמדי ורוקנו מתוכן את הניתוח המרקסיסטי. חסידי הזרם הזה טועים כאשר הם טוענים, שרק באמצעות גישה ליברלית ניתן לאחד את כל השכבות והקבוצות הנפגעות מהקפיטליזם המודרני, ולכן הפרוגרמה של המפלגה, אירגונה ושיטתה הרעיונית חייבים להיות ליברליים.

עשרות מפלגות קומוניסטיות, הממשיכות, בתנאים שונים ובצורות שונות, להיות מפלגות מהפכניות, אינן מתעלמות מהתמורות שחלו במבנה מעמד הפועלים ובשיטות השליטה של הבורגנות. אך המסקנה שלהן היא, שתמורות אלה אינן מבטלות את החלוקה המעמדית הבסיסית של החברה הקפיטליסטית ואת מהות הניצול המעמדי. גם בעידן החברות הרב-לאומיות, המיזוגים וההשתלטויות, הקפיטליזם קיים על יסוד ניצול העבודה השכירה, הרוחנית והפיסית.

קיומן של מפלגות קומוניסטיות, של מפלגות מהפכניות, אינו מקרי והצורך בהן אינו חולף. האינטרס הבסיסי של מעמד העובדים השכירים בהחלפתה של החברה הקפיטליסטית הקיימת בחברה ללא ניצול מעמדי, בחברה סוציאליסטית, מחייב, אובייקטיבית, את קיומה של מפלגה מהפכנית, אשר מתפקידה ללמוד את השינויים במבנה המעמדי ובהרכב חברתי בכללותו ולתת תשובות לשאלות הנובעות מכך. הרבגוניות החברתית, המולידה פלורליזם מפלגתי, אינה מבטלת את הצורך בקיומה של מפלגה קומוניסטית, המצוידת בעקרונות מהפכניים ובאירגון מהפכני, והמסוגלת להנהיג מאבק עקבי להגנת זכויות העובדים וכל הנפגעים מאפליה.

עשרות המפלגות הקומוניסטיות, הפועלות בתנאים שונים, אך שומרות על זהותן הרעיונית כמפלגות מהפכניות, הדוגלות בסוציאליזם המדעי, אינן מתעלמות מהסיבות לקריסה של המשטרים הסוציאליסטיים באירופה ומהקשיים שנוצרו עקב כך. אך הן מתמודדות עם הקשיים באמצעות ניתוח מעמדי של החברות, במסגרתן הם פועלות, ושל המציאות הבינלאומית, ואינן גולשות לנסיגות רעיוניות בזהותן ובאופיין. מפלגות אלה מנסות להפיק תועלת ולהסיק מסקנות מהקריסה שהתרחשה, כדי בדרך זו לחשל את זהותן כמפלגות הדוגלות בסוציאליזם המדעי, שהוא האמצעי הבדוק ללימוד העולם, הכלכלה, החברה ועולמו הרוחני של האדם. מטרתן האסטרטגית היא - תמורות חברתיות עמוקות, סוציאליסטיות, שיהיו לטובת התפתחות החברה וכל אדם.

מק"י נמנית עם המפלגות שהחליטו לשמור ולפתח את זהותן כמפלגות קומוניסטיות, מרקסיסטיות-לניניות. מק"י דוחה סתגלנות רעיונית, כניעה ל"חשיבה האחידה" הניאו-ליברלית וויתור על הגישה המהפכנית. מק"י דוחה גם אי-ראיה של

החדש במציאות החברתית והפוליטית ואי-הפקת לקחים מהנסיון ההיסטורי. מול שתי גישות אלה מציבה מק"י את דרכה המהפכנית העיקבית ואת גישה היוצרת לרעיונות הסוציאליזם המדעי. מק"י שבה ומדגישה, כי היא תהא לא סוציאל-דמוקרטית ולא סטליניסטית, אלא קומוניסטית.

בשנים האחרונות השתתפו נציגי מק"י בכינוסים אזוריים של המפלגות הקומוניסטיות והפועליות ובשורה של ועידות של מפלגות קומוניסטיות בארצות שונות. מק"י תמשיך לקיים קשר רצוף עם המפלגות הקומוניסטיות והפועליות באמצעות הביולטין המופיע באנגלית וכן באמצעות מיפגשים דו-צדדיים ורב-צדדיים.

מק"י על סף המאה ה-21

בוועידתה ה-22 החליטה מק"י להמשיך בדרכה כמפלגה מהפכנית, השואפת לעתיד סוציאליסטי, לחברה ישראלית המשוחררת מכל צורות הניצול והאפליה. הוועידה הדגישה, כי הדבקות ביסודות הרעיוניים דווקא מחייבת התחדשות מתמדת ופתיחות לשינויים החלים במציאות החברתית ובמפה הפוליטית. אנו שבים ומאשרים סיכום זה.

ההמשכיות הרעיונית, הפוליטית והאירגונית של מק"י כוללת בתוכה גם את השותפות היהודית-ערבית, שעמדה בהצלחה במבחנים רבים.

מפלגתנו הקומוניסטית, כמפלגה אינטרנציונליסטית ופטריוטית, המבטאת את האינטרסים האמיתיים של שני העמים ומגינה עליהם, והשואפת לבנות חברה של שוויון, דמוקרטיה וצדק חברתי - היא המפלגה היחידה בארץ, אשר בשורותיה פעילים יהודים וערבים על בסיס של שוויון אמיתי.

אנו משוכנעים, כי שותפות יהודית-ערבית היא תנאי מוקדם לפתרון של הבעיות המדיניות והחברתיות הגורליות והיומיומיות בזירת המאבק למען שלום צודק, שוויון, דמוקרטיה וקידמה בחברה הישראלית. שביתות לוחמניות של פועלים ועובדי שירותים, הפגנות ועצרות למען השלום ונגד התנחלויות, מאבקי נשים והורים, השבתות של ערים שלמות ושל מיגזרים שלמים, הפגנות תושבים למען איכות הסביבה - כל אלה מעידים על התרחבות אי-השקט החברתי ועל נכונות מאבק הקיימת בקרב שכבות רחבות בישראל.

השאלה שהמפלגה הקומוניסטית חייבת לשאול את עצמה על סף המאה ה-21 היא: מה נחוץ לעשות, כדי שפוטנציאל המחאה והשינוי, הטמון במאבקים הרבים, המעמדיים והחברתיים, יהיה גם מקור לחיזוקה ולהגברת השפעתה הציבורית של מק"י בקרב הציבור היהודי והערבי.

התשובה הכללית, שבכל ישוב ושכונה, בכל מקום עבודה ואוניברסיטה יש למלאה בתוכן קונקרטי, היא: השתלבות במאבקים היומיומיים של כל ציבור וקבוצה חברתית והבאת הייחודיות הרעיונית-פוליטית של המפלגה בדרך שתהיה מובנת לכל ציבור שבקרבו אנו פעילים.

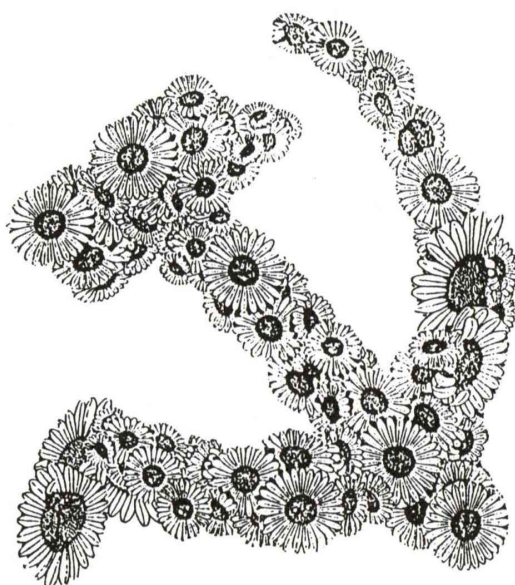
העובדים השכירים הם רוב מניינה של החברה הישראלית (85% מכלל המועסקים), ומק"י היא קודם-כל מפלגתם של העובדים השכירים, יהודים וערבים:

של הפועלים, הפקידים, האקדמאים, עובדי ההוראה והרפואה ורבים אחרים. אך לא די באופי המעמדי של מק"י. נחוצה פעילות שיטתית של אירגוני המפלגה להגנת ענייני העובדים ובקרב ועדי העובדים והארגונים המקצועיים.

הנשים הם למעלה ממחצית האוכלוסיה הישראלית, אך למרות גידול מיספרן של הנשים העובדות מחוץ למשק ביתן, של בעלות ההשכלה הגבוהה, של ממלאות תפקידים אחראיים במשק ובתחומי ההשכלה, הרפואה והמדע - הן ממשיכות לסבול מאפליה בכל התחומים. מחוייבות מק"י לשוויון האשה חייבת לקבל ביטוי ממשי בפעילות השוטפת, במיספר הנשים שהן חברות מפלגה, בייצוג הנשים במוסדות המפלגה וברשימות המועמדים לבחירות הארציות והמקומיות.

בהישענה על מקומה המנהיג ההיסטורי בקרב הציבור הערבי בישראל ועל תרומתה הייחודית רבת השנים במערכה נגד הגזענות, הלאומנות והאפליה הלאומית - מק"י תוכל להמשיך להיות הכוח העיקבי ביותר במערכות להגנת הדמוקרטיה והקידמה החברתית. אך לשם כך עלינו לנהל ויכוח רעיוני פוליטי עם היריבים ודיאלוג המבוסס על כבוד הדדי עם חוגים ציבוריים שונים, לעמוד בכבוד במבחן ההנהגה ברשויות המקומיות ובמוסדות נבחרים אחרים, ולמלא תפקיד חשוב בכל מאבק מקומי וארצי.

בהסברה של המפלגה, בעברית ובערבית, חייב להתחולל שינוי של ממש, אך לא ניתן להשיג מטרה חיונית זו בכלים הדלים שהיו קיימים עד כה בתחום ההסברה המפלגתית. עלינו לפתח הסברה שתתבסס על הכלים והכללים שיצרה מהפכת המידע והתיקשורת. מטרתנו בתחום ההסברה ברורה: להגיע לציבור בכללותו לקבוצות שונות בקירבו עם מידע אמין ומעניין על השקפותינו הרעיוניות והמדיניות, על פעילותנו ועל הצעותינו בכל תחום של החיים החברתיים.



דין וחשבון ועדת הביקורת המרכזית

1. הקדמה

א. דיוני הוועידה ה-22 של מק"י והחלטותיה שיקפו את המשבר הקשה שפקד אותנו בזירה הבינלאומית, בזירה האזורית ובארץ עצמה. כמו כל מפלגה קומוניסטית, הושפענו רבות מקריסת המשטרים במזרח-אירופה. למרות זאת, מפלגתנו יצאה מהוועידה ה-22 מאוחדת ומגובשת והחלטותיה הדגישו את דבקותנו ברעיונות הסוציאליזם המדעי - המרקסיזם-לניניזם.

המפלגה יצאה בתנופה לקראת ההתפתחויות הבאות. אבל למרות החלטות אלה, נמשך הוויכוח הלגיטימי במפלגה ובמוסדותיה. הוויכוח חרג והביא להיווצרות זרמים בתוך מוסדות המפלגה ולהתפצלויות בכמה סניפים. מצב זה מסכן את המפלגה כולה. על רקע זה נוצר מצב בלתי-נסבל ובלתי-מקובל באירגון של מפלגה קומוניסטית, כאשר הקרעים נמשכים והעמדות מתרחקות מרוח אחדות המפלגה ותקנונה.

ב. בתקופה שחלפה מצאה המפלגה את עצמה בפני משימות ואתגרים חשובים: תהליך השלום והצורך בשימורו, ההתקפה על זכויות הפועלים, המשך האפליה על רקע לאומי, מעמדי, מיני וכו'. במצב זה נערכו הבחירות לרשויות המקומיות, להסתדרות, לכנסת, ולאחרונה - לוועדי הסטודנטים ולהסתדרות המורים. המפלגה השתתפה בכל המערכות האלה בתנאים לא-נוחים ובעקבות דיונים נוקבים במוסדות. החברים והאזהדים התגייסו ברובם, ובמיוחד בבחירות לכנסת, והשגים טובים היו מנת חלקנו. השגים אלה הם הוכחה חותכת לכך, שהציבור חש כלפי המפלגה כבוד ואהדה, שמן הראוי שיהיו נר לרגליהם של החברים בכל צעדיהם.

2. הרכב הוועדה ותיפקודה

הוועידה ה-22 בחרה בוועדת ביקורת מרכזית בהרכב של 9 חברים: זאהי כרכבי, סלים אבו-שייח, סעיד נפאע, יוכבד גונן, מופיד סידאווי, עבדאל-חמיד אבו-עיטה, חסן מתאני, משה חורי ואליאס אבו-עוקסה.

הוועדה חילקה משימות בין חבריה והחלה בפעילותה השוטפת. החברים מילאו את תפקידיהם למרות שהוטלו עליהם גם תפקידים מפלגתיים אחרים: יושבי-ראש ועדות מחוזיות, מזכירי סניפים וכו'. יו"ר ועדת הביקורת המרכזית השתתף בישיבות לשכת הוועד המרכזי באופן כמעט קבוע. חברי הוועדה השתתפו בישיבות הוועד המרכזי, אך לא באופן קבוע ומתמיד, אף שתמיד היתה נציגות. ועדת הביקורת המרכזית קיימה 23 ישיבות, אולם באופן בלתי-סדיר, לפעמים לאחר הפוגות ארוכות. מצב זה לא תרם למילוי תפקידיה. ברוב מחוזות המפלגה, ובמיוחד באלה הגדולים, ישנן ועדות ביקורת מחוזיות, ואילו בחלק מהמחוזות ישנם חברים בודדים הממלאים את תפקיד המבקר. ועדת הביקורת המרכזית נכשלה בכינוס חברי הוועדות המחוזיות. בכל זאת נשמר הקשר ושיתוף הפעולה עם ועדת הביקורת המרכזית ובאמצעות החברים המרכזיים. חולשות איפיינו גם ועדות אלה.

3. תקנון המפלגה, הדמוקרטיה הפנים-מפלגתית

א. ועדת הביקורת המרכזית, בהתאם לסמכויותיה המעוגנות בתקנון בפרק 7, ניסתה לאורך הדרך לשמור על תקנון המפלגה, אך הדבר לא עלה תמיד בידה. הדו"ח יצביע על תופעות שונות של פגיעה בתקנון ויבליט אותן במטרה להיאבק נגדן, לגמזן ולבערן, כדי לשמור על המפלגה. אין כאן כל מטרה של ניגוח מוסד זה או אחר, חבר זה או אחר, ואנו מזהירים מייחוס כוונה כזו. אין במפלגה מוסדות העוינים זה את זה. ישנם מוסדות המשלימים זה את זה במילוי תפקידיהם ללא מורא, ובין היתר - תוך שימוש במכשיר הביקורת.

ב. לאורך התקופה שחלפה היינו עדים להפרות שונות של תקנון המפלגה ושל הנורמות במפלגה קומוניסטית. היו פגיעות במשמעת המפלגתית. הבסיסוהמבחן היה וישאר הדבקות בעקרונות המפלגה, ביישום העקרונות האירגוניים ובכיבוד תקנון המפלגה הלכה למעשה. היו לא מעט הפרות של החלטות מוסד מקומי או מחוזי ואפילו מרכזי, ולפעמים לא טופלו הבעיות האלה כראוי, למרות גילויי איפוק ואחריות מקסימלית מצד המוסדות. נפגעו מושגים שונים שהם ערכים במפלגה שלנו, כמו: יושר, הגינות, חברות, ביקורת סובלנית, כבוד הדדי, שמירה על ערכי אנוש. חברים נפגעו קשות במקרים מסויימים, ובמיוחד במוסדות המפלגה המרכזיים. הישיבות של המוסדות המרכזיים התנהלו בחלקן תוך חילופי מלים קשות ביותר, ואפילו מעבר לזה. כמה ישיבות הופסקו על רקע זה. האווירה הזאת הדאיגה גם את ועדת הביקורת המרכזית, שנאלצה כמה פעמים להביא החלטות בנידון בפני הוועד המרכזי. אחדים מחברי הוועד המרכזי עזבו את הוועד המרכזי ואפילו את המפלגה על רקע זה, לטענתם. יש כאלה שלא משתתפים בישיבות הוועד המרכזי על רקע זה. ועדת הביקורת אינה סומכת ידה על תופעה זו.

ג. לאורך השנים שחלפו, הוויכוח במוסדות המפלגה התמקד לא רק בתחום האירגוני-רעיוני ולפעמים גלש לתחום האישי. כך שחברים שינו את דעתם מדי פעם לפי הצורך: לפי השתייכות לזרם זה או אחר, לפי יחס הכוחות במוסד. היו לעתים קרובות הדלפות מהמוסדות, ולפעמים לגורמים מחוץ למפלגה ולעתונים, דבר שגרם נזק לאחדות המפלגה והשפיע לרעה על המחזות והסניפים. נשמעו כמה פעמים קריאות והצעות לכינוס ועידת מפלגה שלא-מן-המניין, אך מסיבות שונות לא הוחלט על כך. כמה חברים הרגישו שהם כאילו מיותרים בוועד המרכזי מטעמים שונים. אך כל זה לא מצדיק את העדרותם הכמעט מתמדת מישיבות הוועד המרכזי.

ד. ועדת הביקורת המרכזית העבירה לוועד המרכזי דו"חות מדי פעם על הנושאים העומדים על סדר היום, והדגישה את עמדתה בכל נושא. אך לצערנו הרב לא היתה ההתייחסות המתאימה מצד הוועד המרכזי.

ה. לפי החלטת המוסדות ולפי סמכות ועדת הביקורת המרכזית דנו ובדקנו את ההתפתחויות בסניף תל-אביב במאי-יוני 93. דו"ח ועדת הביקורת המרכזית אושר פה אחד על-ידי המשתתפים בישיבתנו בטייבה ב-23.8.93. הדו"ח הוכן כדי להעבירו לוועד המרכזי, אך לצערנו הרב הדיון בו נדחה כמה פעמים. נאלצנו לחלקו

לחברים בוועד המרכזי והוגש דו"ח עליו לישיבת הוועד המרכזי ב-8.1.94. היתה ביקורת קשה מצד כמה חברים, אשר היתה להם דיעה מוקדמת ואשר התנגדו לדו"ח ולמסקנותיו. הדו"ח נזרק למעשה ולא יושם ממנו כלום. המשך הבעיות שם עד היום הזה מהווה הוכחה ברורה.

בנובמבר 93 הוכן דו"ח של ועדה שהקים הוועד המרכזי לבדיקת עתון "אל-איתיחאד" ובית הדפוס. למרות הממצאים החמורים, בשל היחסים בוועד המרכזי ובמוסדות המפלגה, נדחה הדו"ח בליווי האשמות קשות לכתובת החברים. יש לציין שהדו"ח הודלף לפני שחברי המוסדות ראו אותו. בכמה סניפים ובכמה מחוזות היו ויכוחים קשים ולא היתה שמירה על התקנון. כמה סניפים חולקו לשתי קבוצות; שני סניפי מפלגה, 1-2 סניפי חזית. לדעתנו יש לעשות הרבה בנושא זה, כדי להתגבר על הקרע הקיים, תוך שמירה על אחדות המפלגה ושמירה על התקנון. אנו סבורים שהמחלוקת הקשה בתוך מוסדות המפלגה המרכזיים תרמה תרומה שלילית למצב הסניפים והמחוזות.

4. ועדות הוועד המרכזי

יש לציין, שפעילות ועדות הוועד המרכזי השונות היתה חלשה. הוועד המרכזי היה סלחני כלפי חולשה זו. לדוגמא: ועדת החינוך כמעט ולא התאספה; ועדת החוץ כמעט משותקת, ויו"ר הוועדה טען כמה פעמים בפני מוסד המפלגה, שהוא לא משותף בעניינים ולא מקבל את החומר. ב"אל-איתיחאד" ישנן הופעות נגד המפלגה. מאמרים שונים שלא צריכים להופיע. למרות הערות של החברים, דבר לא השתנה. כנ"ל המצב ב"זו הדרך".

5. תלונות לוועדת הביקורת

עשרות רבות של פניות ותלונות הופנו לוועדת הביקורת המרכזית מחברים וממוסדות שונים ובעניינים שונים. הוועדה טיפלה בפניות אלה, קיימה בירורים והטילה על מוסדות או חברים מסויימים את המשך הטיפול. אך בגלל האווירה הכללית במפלגה, לא עלה בידה לפתור את כולם כפי שצריך. מאחר שוועדת הביקורת אינה גוף מבצע, מסקנותיה לפעמים לא מכובדות. יש כאן מקום לבדיקת הנושא והאחריות הקולקטיבית והאישית החלה עליהם. נוסף למכלול הבעיות האירגוניות-רעיוניות והאישיות במפלגה, פגעה גם הסחבת במעמד הוועדה ככתובת לחברים.

6. היחסים בין הוועד המרכזי לוועדת הביקורת המרכזית

ועדת הביקורת המרכזית הניחה בפני הוועד המרכזי כמה פעמים דו"חות שוטפים על דברים שנוגעים לפעילותו. אך במסגרת המלחמה הפנימית של החברים במוסדות המפלגה המרכזיים, על רקע הוויכוח והריב ההרסני, נוצר מצב של דעה קדומה, וכאילו הוועדה היא גורם מפריע ומכשיל. התוצאה היתה - אי-התייחסות לדו"חותינו, אפילו התנגדות לעצם הגשת דו"חות, לעג וזלזול. דבר זה גרם לנזק בחיים הפנימיים של

המפלגה. ועדת הביקורת הביעה את דעתה שהדבר אין בו כדי לרפא את הפגמים והבעיות. יו"ר ועדת הביקורת, אשר השתתף כמעט בכל ישיבת לשכת הוועדה מרכזי, ספג ביקורות שונות מצד חברים שונים רק בגלל דעה מוקדמת, ואפילו הפרעות והתנגדות לעמדתו עוד לפני שהוא מעלה אותה. על רקע זה הגיש יו"ר ועדת הביקורת את התפטרותו מוועדת הביקורת המרכזית ביום 26.1.96 אמנם ועדת הביקורת דחתה את ההתפטרות ב-26.3.96, אך ההחלטה היתה: "שמאחורי ההתפטרות היו דברים אובייקטיביים חשובים שקשורים לחיי המפלגה ותפקידה של ועדת הביקורת המרכזית".

7. יחסי המפלגה והחזית

במסגרת הוויכוחים שהיו, ובמיוחד בנושא רישום המפלגה, היו הפרות בוטות של הנורמות המקובלות בחיי המפלגה. כמה פעמים נשמעה ביקורת על אי-תיאום בין החברים האחראים במפלגה ובחזית. היו אפילו החלטות ועמדות מנוגדות. חברי ועדת הביקורת המרכזית העירו לוועד המרכזי על הנושא. הוועדה החליטה שהיא רואה בחומרה מעשים שיש בהם דחיקה של המפלגה ומוסדותיה בכל פעילות ופעילות. זו תוצאה של מחלוקת בין חברי ההנהגה, שבחלקם מנסים באופן מגמתי לא למלא החלטות. עצם גיוס תמיכה נגד ההחלטות של המפלגה במוסדות החזית, וזאת בקביעה שמוסדות החזית הם המוסדות הקובעים - היא הפרה של הנורמות ושל תקנון המפלגה.

8. הצעות שינויים בתקנון

הנסיון לימד, שכדי לפעול כיאות בעידן החדש, לשמר את כוחה ושלמותה של המפלגה, רצוי שינוי בתקנון שיביא ליצירת מכניזם מפותח ומתפתח. מכניזם זה מובא לוועידה כהצעת שינוי מטעם ועדת הביקורת, על דעת כל חברה, למעט הסתייגות כללית של חבר אחד.

מטרות מעשיות וחזון של תמורות חברתיות

דברי מוחמד נפאע בסיכום הדיון בוועידה

חברות וחברים יקרים,
הגעתם לכאן מכל מחוזות המפלגה: מתל-אביב-יפו ומנצרת, מהמשולש ומירושלים, מאוס אל-פחם ומהדרום-נגב, מחיפה ומהשפלה, מעכו ומבית נטופה. העליתם בדבריכם בוועידה נושאים חשובים - פוליטיים, רעיוניים ואירגוניים, שיש בהם כדי לתרום לגיבוש עמדותינו.

האוירה החברית והעניינית שאיפיינה את הוועידה ה-23 הרגיזה את אלה שפירסמו תחזיות שחורות לגבי המפלגה. שמעתי שתחנת רדיו אחת טרחה לשדר כמה פעמים, כי המפלגה הקומוניסטית ניצבת בפני פילוג.

לאחר שהאזנתי בתשומת לב לכל הדוברים, אני קובע בביטחון מלא: אין שום סכנת פילוג! הוועידה ה-23 היא ועידתה של מפלגה מאוחדת, יהודית-ערבית, קומוניסטית!

דורשי רעתנו מנסים להציג כל הבדל בגישה כהידרדרות לפילוג. אך אנו יכולים להבטיח לכל חברינו ולכל בעלי בריתנו ושותפינו בחד"ש, לכל תומכינו ולכל ידידינו, לשני העמים ולכל הידידים בעולם: מק"י היתה ותמשיך להיות בית חם, בית מאוחד. נמשיך לגבש ולפתח את זהותנו הרעיונית המיוחדת כמפלגה קומוניסטית ישראלית ואת שותפותנו היהודית-ערבית.

ההיסטוריה המפוארת של המפלגה הקומוניסטית בארץ היא מקור כוח לכל אחד מאיתנו. אין לנו מפלגה אחרת. לכן זו חובתנו להמשיך ולשאת את לפיד השלום, השוויון, זכויות העובדים, הדמוקרטיה והסוציאליזם.

האחריות לפיתוח עבודת המפלגה ולהרחבת השפעתה מוטלת לא רק על הוועד המרכזי; היא מוטלת על כל חברה וחבר, על כל מוסד מקומי. לכן יש לנו עניין רב לשמור על כל החברים, לסייע לאלה שנחלשו, לטפח אוירה של חברות ופתיחות בכל אירגון מפלגתי. כל חבר יקר לנו, כל מחוז חשוב לנו.

הוויכוח בינינו, חריף ככל שיהיה, אסור שישפיע על היחסים האישיים בין חבר לחבר. ישנם חברים החולקים על דעת הרוב, אך את מסירותם לעבודה המפלגתית הם הוכיחו במערכות הבחירות ובפעילות היומיומית. אנו מכבדים חברים כאלה, שכן המסירות והפעילות הן אמת המידה להערכת חבר המפלגה. אין לנו עמדה אחרת. כל ציר יצביע בוועידה זו לפי הכרתו ומצפונו, ואנו נמשיך לעבוד יחד ונפיק תועלת מהנסיון ומהיידע של כל אחד מאיתנו. המסירות למפלגה ולמאבק הפוליטי והחברתי מחייבת כל חברה לגלות אחריות, להשקיע מאמץ בהידברות ללא דעה קדומה. ויכוח ענייני הוא דבר מועיל, שכן הוא מבהיר דברים.

כמיסגרת מהפכנית, מק"י מעלה על נס תכונות אופי כמו אומץ-לב, מסירות, אחריות, יוזמה וצניעות. אני רוצה להדגיש, שצניעות היא ההיפך מחולשה; זו תכונה המצביעה על כוח פנימי ועל פתיחות כלפי הזולת, כלומר - על אנושיות. תפקידנו -

לסייע לכל חבר לחזק את התכונות החיוביות, המאפיינות קומוניסט. ישנם חברים, אשר בשם הוויכוח האידיאולוגי עושים רשימות, בהן הם מונים, כמה פעמים הוזכר ביטוי מסויים. זה לא ויכוח רעיוני; זה רק מס שפתיים לוויכוח כזה. ויכוח אינו בדיקה במכשיר רטנגן או במכונת אמת; ויכוח הוא בירור דברים והבדלי דעות באווירה חברית של אמון ונכונות להקשיב ולהשתכנע. הרעיונות הקומוניסטיים אינם נחלתו של חבר אחד או של סניף אחד. אני דוחה על הסף כל מיני טיעונים, כאילו חברים במקום זה או אחר היפנו עורף לקומוניזם ולמרקסיזם-לניניזם; כאילו חברים זקוקים ל'תעודת יושר' ממשהו שמינה את עצמו כאפוטרופוס על הקומוניזם בארץ. דיבורים שמשמעותם מתן ציונים לכל אחד מאיתנו - מאוסים עלינו.

הפעילות היומיומית, המתבצעת ברוח הפרספקטיבה הסוציאליסטית שלנו, היא המבטאת את השקפת העולם הקומוניסטית של חבר המפלגה. כל אחד מאיתנו יכול היה לבחור לו דרך פוליטית אחרת. אבל אנו, חברי מק"י, בחרנו במפלגה, אנו מקריבים למענה, ובזה אנו מוכיחים את היותנו קומוניסטים.

אני מקווה, שהוועידה הזאת והאווירה ששררה בה יעזרו לכל אחד מאיתנו להבין טוב יותר את המציאות ולהעריך בצורה נכונה יותר את פעילותנו, את השגינו ואת חולשותינו. הבירור הקולקטיבי המתקיים בוועידה יבוא לידי ביטוי גם בבחירת המוסדות החדשים, שאליהם ייבחרו אלה שבהם הצירים נותנים אמון. אני בעד תחרות בין החברים - תחרות על מידת ההקרבה, גיוס אוהדים, צירוף חברים חדשים, איסוף מנויים, פעילות במסגרות ציבוריות שונות. הדוגמא האישית היא גורם מכריע להצלחת כל חבר ולהצלחת המפלגה כולה. אופי קומוניסטי, הבא לידי ביטוי בחיי היומיום, בחיים המפלגתיים והאישיים, הוא חיוני לעמידה במבחנים. אנו דוחים כפל לשון וצביעות; אנו דוחים דמעות זולגות על גורל הקומוניזם, כאשר המעשים סותרים את האינטרס של מאבקי המפלגה, אחדותה וכוח פעולתה. המבחן הוא במעשה. אם אני חבר המפלגה הקומוניסטית - אני צריך לגלות אחריות עליונה בכל מקום ובכל עת. נקודת המוצא לגבינו היא - השגת המטרות שהציבה המפלגה בשירות האינטרסים של המוני העם.

אחדים דיברו בוועידה על מה שהם כינו 'משבר ההנהגה', תוך שהם מבחינים בין ההנהגה הוותיקה לבין ההנהגה החדשה. ביקורת נחוצה תמיד, כי תמיד אפשר לשפר. ברור גם שהנהגה חדשה צריכה ללמוד מבעלי הנסיון העשיר יותר. במק"י התברכנו באוצר של חברים ותיקים, יקרים ואהובים. רבים מהם נמצאים בינינו, כצירי הוועידה וכחברי הנשיאות. אחד מהם הוא חברנו תופיק טובי, המלווה אותנו במסירות ובסבלנות רבה. אנו מקשיבים לעצותיו, אותן הוא מעביר לנו גם ביוזמתו, מבלי שנפנה אליו. כל הכבוד לחברים כאלה! זו הדוגמא המשמשת לנו מופת, ואנו נמשיך להיעזר בנסיון שצברו ותיקי המפלגה.

ישנם חברים המותחים ביקורת על ההנהגה הנוכחית של המפלגה. לרגע אפשר לחשוב, כי הם מתגעגעים להנהגה הוותיקה. אך כדאי שזכור, כי אותם חברים ובאותו מרץ, ואפילו מאותן סיבות ולאותן מטרות - ביקרו גם את ההנהגה הוותיקה. הם מבקרים בחריפות גם חברים בעלי ותק של עשרות שנים בהנהגה, וגם את ההנהגה הנוכחית.

בצד המאבקים הפוליטיים, המאבקים לשלום ולשוויון ולצדק חברתי, עלינו לנהל מאבק על הגינות ויושר בקרבנו. אני חושב שיושר והגינות הם תנאי עיקרי לניהול מוצלח של חיי היומיום שלנו. כמה חברים, שהעסיקו את המוסדות המרכזיים בנושאים ארגוניים, לפעמים מישניים, הם אלה המבקרים את המוסדות המרכזיים על כך שלא התפנו לעסוק בדברים העיקריים. העדר יושר בביקורת הפך חלק מהמציאות שלנו, ואפשר היה לכתוב סיפורי אלף לילה ולילה על הנושא הזה. אחד החברים הוותיקים, ברשימה בעיתון, כינה את דו"ח הוועד המרכזי כאחד מסיפורי אלף לילה ולילה. אך בדו"ח אין אפילו מילה על שחרזדה ולא על שהרייר. כך ניגשים לחומר שהוגש לוועידה?

על הכנת הדו"ח עבדו חברים במסירות והתקיים לגביו דיון קולקטיבי. הדו"ח הוגש כהצעה לדיון בוועידה, כדי שהצירים יציעו מה לשנות, להוסיף או להוציא. הדיון בוועידה וההצעות שהוגשו לוועדה המתמדת הוכיחו מעל לכל ספק, כי הדו"ח מקובל על הצירים, ובעת הכנת הנוסח הסופי שלו נידרש להכניס בו שינויים מעטים ביותר. בדרך כלל היו במפלגה שלנו שני מוסדות: הלשכה הפוליטית ומזכירות המפלגה. בעיקבות הוועידה ה-22, החליט הוועד המרכזי להטיל את הניהול השוטף של ענייני המפלגה על מוסד אחד, שנקרא - לשכת הוועד המרכזי.

הנסיון לימד, כי המוסד האחד, שאיחד את הפונקציות של הלשכה הפוליטית והמזכירות, עסק בכל נושא: מעניינים פוליטיים רגישים וחיוניים ועד לשאלות כספיות ואירגוניות. התוצאה היתה, שלשכת הוועד המרכזי הקדישה 90% מזמן הישיבות לדברים אירגוניים. הנסיון היה מר, והמוסד האחד לא הוכיח את עצמו. לכן הצענו בדו"ח, כי נקים מחדש שני מוסדות המשלימים זה את זה: לשכה פוליטית ומזכירות. חשוב לציין, כי הדו"ח של הוועד המרכזי לוועידה כתוב בנימה ביקורתית: אין בו שבחים למוסדות המרכזיים של המפלגה, אלא הערכה מאוזנת, הכוללת גם דברי ביקורת, שהוועד המרכזי מתח על עצמו. אבל למשמע דברים שאמרו צירים בודדים, אני שואל את עצמי: האמנם לא היה בעבודת הוועד המרכזי שום דבר חיובי? אפילו לא טיפה חיובית אחת? ככה ניגשים להערכת עבודתו של מוסד מפלגתי בשנים כה סוערות ובמציאות כה מורכבת?

לוועידה זו מסורה הסמכות לשנות את הרכב כל המוסדות. אולם הגישה למועמדים צריכה להיות עניינית. אני רוצה להבהיר באופן חד-משמעי: אין שום הטבות לחברי לשכת הוועד המרכזי ולחברי הוועד המרכזי, לא במשכורות ולא בשום דבר אחר, ולדעתי ככה צריך להיות.

בנושא הצנטרליזם הדמוקרטי, היו חברים שהזהירו בהופעותיהם מפני צנטרליזם בירוקרטי. ברצוני לשאול: האמנם יש לנו תנאים להפוך בירוקרטים? הנסיון לימד, כי אין לנו בעיה של עודף צנטרליזם, אלא של זלזול באירגון עד כדי גלישה לאנרכיה. עלינו להיאבק נגד גישות של אי-כיבוד החלטות הרוב, ולדחות את הטענה, כאילו אנו כופים החלטות. התמונה היא הפוכה: ישנה בעיה של רמיסת החלטות של המוסדות המרכזיים, של הוועד המרכזי ואפילו של הוועידה ה-22. כיצד נכנה מי שמצדד בהתלהבות באירגון המבוסס על הצנטרליזם הדמוקרטי, אך בפועל רומס את

העקרונות של קבלת הכרעות ברוב קולות ומחוייבות של כל חבר לביצוע החלטות מוסד גבוה יותר?

כמזכ"ל המפלגה ביקרתי בעשרות סניפים בכל המחוזות. היה רק מקום אחד שאליו לא הצלחתי להגיע, למרות שכוונתי היתה לעזור לחברים. בכל הדיונים שנערכו בסניפים ניהלנו ויכוח ידידותי, בכבוד הדדי.

הסתבר, כי החברים ראו אחרת את התמונה לאחר ששמעו את עמדת הוועד המרכזי ממקור ראשון, ולא היו צריכים להיות ניזונים משמועות. אני קורא לכל חברה וחבר: אל תסמכו על שמועות. פנו ישירות לכל חבר שיש לכם שאלה לגבי פעילותו או עמדותיו. וכך, פנים אל פנים, נתווכח ונלבן את הנושאים שעל סדר היום. אני יודע מנסיוני, כי דיון באווירה של פתיחות אינו פוגע בחברות האישית, גם אם מתגלים הבדלי דעות. הרי אם אני בטוח בצידקת עמדתי, כלום לא אהיה מוכן לפגוש כל אחד ולהתווכח עמו? הסתגרות ובריחה מבירור בנושאים רעיוניים, פוליטיים ואירגוניים הן סימן להעדר ביטחון עצמי. אשר לאמת, היא תצא לאור בכל מקרה, כי זה כוחה של המציאות.

הוועד המרכזי בא לוועידה עם דו"ח אמין, ולכן אינו במעמד של נאשם. גם בנושא הדיון על שינויים בתקנון: ברוב של 90% מהצירים הוחלט לקבל את הצעת הוועד המרכזי ולדחות את הדיון בשינויים בתקנון לכנס נוסף של הוועידה ה-23. בהרכב הצירים הנוכחי. "אל-אתיחאד", היומון בעל התרומה החשובה לעבודתנו, פירסם לעיתים רשימות שעוררו ויכוח. כללית, ויכוח זה דבר טוב, המעורר עניין אצל הקוראים. אבל אין סתירה בין המאמץ להפוך את "אל אתיחאד" לעיתון קריא יותר לבין הדרישה, שהוא ישקף בצורה נאמנה יותר את עמדות הוועד המרכזי בשאלות שהן במחלוקת ובנושאים השוטפים והעקרוניים. אך מעבר לוויכוח הזה, חיוני שכולנו נפעל כדי לחזק את העתון. לכן אני קורא לצירי הוועידה ולכל החברים והידידים: כיתבו לעיתון, העירו את הערותיכם, תירמו לו מכישרונכם.

מוטלת עלינו אחריות רבה ותפקיד פוליטי-רעיוני ייחודי. לכן אנו שבים ופונים מעל בימת הוועידה לכל חברה וחבר שהיו בעבר בשורות המפלגה, וקוראים להם: שובו לבית המפלגתי! חיזרו לסניפים שלכם! אתם רצויים ואתם נחוצים. המפלגה הקומוניסטית של ארה"ב העלתה בשנים הקשות האלה את הסיסמא: שובו הביתה! זו קריאה ההולמת גם את תנאיי עבודתנו. לכן אנו מצפים שאלה שלא הפכו עורם ולא הפכו אויבי המפלגה - ישובו ויתפסו את מקומם בשורותינו.

שמעתי שמישהו מטיל ספק בחוקיותה של הוועידה ה-23. אם ישנו חבר כזה, אנחנו משיבים לו, שהוועידה ה-23 של המפלגה הקומוניסטית הישראלית היא ועידה חוקית, כמו כל הוועידות שקדמו לה במהלך כמעט 80 שנותיה של המפלגה. המפלגה חשובה לכולנו, ולכן ההנהגה שתיבחר בוועידה זו, ויהיה הרכבה אשר יהיה, תצטרך להתמודד ברצינות ובאחריות עם השאלות הקשות, פרי המציאות המורכבת והנסיגה הפוליטית והחברתית, המתחוללת תחת שלטון הליכוד. במפלגתנו ישנה אחדות פוליטית עמוקה, המבטאת את השותפות העמוקה בהשקפות הרעיוניות. לכן מתקבלות בה ההחלטות ברוב כה גדול. מכאן שאין שחר לדיבורים על "רוב מלאכותי". לוועידה זו נבחרו חברים שהשקיעו את כוחם למען הצלחת המפלגה,

ואשר ממשיכים לעשות זאת ללא לאות. לא ניתן להטיל ספק בבחירתם ובהכרעותיהם.

חובתנו לא לזלזל ולא לפגוע במי שדעתו לא נתקבלה. עלינו לכבד את דעת המיעוט. לכל חבר שמורה הזכות לבטא את דעתו באופן חופשי ולנסות לשכנע את אחרים. אך למי שדעתו נשארה במיעוט אין זכות להטיל ספק בחוקיות הרוב שדחה את הצעתו.

אני מקבל את הדרישה, שהמפלגה והמוסדות הנבחרים שלה ידאגו יותר לפעילות בקרב הנוער, בקרב הצעירים, בקרב הנשים. ישנן חולשות בפעילות בנק"י, ועלינו לסייע לחברים הפעילים בנק"י לקדם אותה כתנועת נוער יהודית-ערבית. צודקת גם הביקורת על כינוסן של שתי מועצות מפלגה בלבד. המועצה יכולה לשמש בימה הולמת לדיונים פוליטיים ורעיוניים, ולכן על הוועד המרכזי לדאוג לכינוס מועצות המפלגה.

אני מאחל למפלגתנו הצלחה במשימות העומדות בפניה ובהעמקת שורשיה בקרב שני העמים. פנינו אל העתיד - זו סיסמתנו בוועידה ה-23 וזו גם תמצית מהותנו כמפלגה שאינה נבהלת מקשיים והמסוגלת להעמיד בפני המוני העם בישראל מטרות מעשיות ומלהיבות ואת חזון העתיד הסוציאליסטי.

תחי המפלגה הקומוניסטית הישראלית!

יחי הקומוניזם!



ח"כ עמיר פרץ, יו"ר הסתדרות העובדים הכללית החדשה, מברך את הוועידה ה-23.

החלטות הוועידה ה- 23

1. הוועידה מאשרת את דין-וחשבון הוועד המרכזי שהוגש לוועידה, כולל התיקונים שהוכנסו במהלך הוועידה על-ידי הוועדה המתמדת, באישור הוועידה.
2. הוועידה מאשרת את סיכום הדיון, אשר הובא על-ידי הח' מוחמד נפאע.
3. הוועידה מאשרת את דו"ח ועדת הביקורת המרכזית, כפי שהוגש בכתב.

ההחלטות הפוליטיות

1. להפלת ממשלת נתניהו!

להצלת השלום והדמוקרטיה!

הוועידה ה-23 של מק"י קוראת לכל שוחרי השלום, השוויון והדמוקרטיה לפעול יחד ובמישנה מרץ להפלת ממשלת נתניהו.

ממשלת הימין, המעדיפה התנחלויות וכיבוש על שלום, מכשילה במודע את המשך יישומו של התהליך המדיני. נתניהו רומס בשחצנות את מחויבותיו לפי הסדר הביניים (הסכמי אוסלו), מציב טנקים סביב הערים הפלסטיניות, מתעקש לבנות את ההתנחלות בגיאבל אבו-גנייס ("הר חומה"), ממשיך בסגר האכזרי על השטחים, מסרב לשחרר את האסירים הפוליטיים הפלסטיניים, מונע את חידוש המשא-ומתן עם סוריה - ובכך הוא נושא באחריות לסכנה של מלחמה איומה נוספת. איום רציני על שלום ישראל והאזור גלום גם בברית הצבאית שנרקמה בין ישראל ותורכיה, בחסות ארצות-הברית.

ממשלת נתניהו הוכיחה בפרשת בר-און ובפרשת מרידור, כי זרות לה נורמות שלטון דמוקרטי, וכי המשך קיומה מאיים על חופש הדיבור ועל כלל החירויות הדמוקרטיות. ממשלת הימין מחמירה את המיתקפה נגד זכויות האשה, מגבירה את הכפייה הדתית ואת ההסתה הגזענית.

ממשלת נתניהו הופכת את ישראל עוד יותר לגן-עדן לעשירים, לבעלי-ההון ולמעבידים על חשבון שחיקת שכר העובדים, הרס השירותים הציבוריים ופתיחת שערי ישראל לרווחה בפני חברות זרות.

נמשיך להיאבק יחד עם שותפינו בחד"ש ועם בעלי בריתנו, יחד עם כל שוחרי השלום, יהודים וערבים, למען השלמת ביצוע הסכם הביניים, ולמען שלום המבוסס על הקמת מדינה פלסטינית עצמאית, שבירתה ירושלים המזרחית, בצד מדינת ישראל.

לכן, למען הבטחת שלום ועתידם של שני העמים, הישראלי והפלסטיני, למען הגנת זכויות העובדים והמשך קיום החירויות הדמוקרטיות - חיוני להיאבק יחד, יהודים וערבים, בחזית שלום רחבה, לקיצור ימיה של ממשלת נתניהו ולהקמת ממשלת שלום ודמוקרטיה.

2. לצד העובדים הנאבקים להגנת מקום העבודה, להגנת השכר

ונגד הפרטה

הוועידה ה-23 של מק"י מבטאת סולידריות מלאה עם מאבקהם של חברי הסגל האקדמי הזוטר, של הפסיכולוגים, של עובדי המשקם, של עובדי בתי החולים ומערכת החינוך, של הגימלאים ושל כלל ציבור העובדים למען עבודה, שכר הוגן, עבודה מאורגנת, נגד הפרטה ונגד הרס השירותים הציבוריים. הוועידה סולידרית עם כל חסרי הדיור הנאבקים למען דיור זול ועם כל החוגים הנאבקים נגד אפליה תושבי השכונות והמזרחים.

הוועידה ה-23 קוראת לסניפי מק"י להגביר את מעורבותם במאבקי העובדים, במאבקים האיגוד-מקצועיים והחברתיים היומיומיים, במאבקים לשוויון לאומי ולצדק חברתי.

3. נגד הריסת הבתים! נגד המשך הנישול!

לשוויון הרשויות המקומיות הערביות!

הוועידה ה-23 של מק"י מוקיעה את מדיניות ממשלת נתניהו כלפי האוכלוסיה הערבית, ובמיוחד - את הריסת הבתים, את המשך הנישול, את האפליה לרעה של הרשויות המקומיות הערביות, ואת תופעות הגזענות והשינאה הלאומית. מק"י תמשיך להיאבק למען שוויון זכויות מלא, לאומי ואזרחי, של האוכלוסיה הערבית בישראל; למען שוויון בתקציבים ובשירותים החברתיים; להפסקת הרס בתים והנישול מהקרקע; לביצוע כל ההחלטות שנתקבלו בקשר לכפרים הלא-מוכרים שכבר הוכרו, ולהכרה בכל הכפרים שטרם הוכרו; למניעת חנק והפקעת קרקע מישובים ערביים בטענה של הגנה על שמורות טבע; לביטול שירות החובה המוטל על הצעירים הדרוזיים ולשחרור סרבני השירות מטעמי מצפון; לשיחרור האסירים הערביים הכלואים בשל קשריהם בעבר עם אש"ף; ולמען מאבק משותף יהודי-ערבי לעקירת הגזענות מהחברה הישראלית.

4. ניערך לקראת הבחירות להסתדרות

לרגל הבחירות לוועידת ההסתדרות, שנקבעו לחודש מאי 1998, קוראת הוועידה ה-23 לכל חברי מק"י ואוהדיה, לכל תומכי חד"ש, להתחיל מייד בהיערכות לקראת המערכה הפוליטית והחברתית החשובה הזאת.

השלב המיידני הנחוץ הוא - לדאוג להצטרפות להסתדרות. רק הצטרפות מיידית (עד לתחילת ספטמבר '97) להסתדרות תבטיח זכות בחירה, ורק בעלי זכות בחירה יוכלו לתת את קולם לרשימתנו שתמודד בבחירות להסתדרות. הבחירות להסתדרות יהיו מבחן חשוב. הבה נתגייס להבטחת הצלחתנו בבחירות לוועידת ההסתדרות.

5. לקראת הבחירות לרשויות המקומיות

הבחירות לרשויות המקומיות, שייערכו בנובמבר 1998, הם אתגר חשוב למק"י ולשותפיה בחד"ש. בבחירות אלה ייבחנו הערכת הציבור את עבודתנו המוניציפלית, קשרינו עם שכבות עממיות ויכולתנו לפעול במסגרת בריתות.

הוועידה קוראת לכל מוסדות מק"י - המרכזיים, המחוזיים והסניפיים, ולכל חברי המפלגה, להטות שכס, יחד עם שותפינו בחד"ש, להכנה טובה של מערכת הבחירות לרשויות המקומיות.

6. לחיזוק המאבק לשוויון האשה

ועידת מק"י קוראת לכל החברים ולכל המוסדות המפלגתיים להגביר את המאבק למען שוויון האשה בעבודה, בחברה ובמשפחה, ולהוקעת כל אלימות כלפי נשים, ובמיוחד מה שמכונה "רצח על כבוד המשפחה".

7. ברכות לסין ולקובה

הוועידה ה-23 של מק"י מברכת את סין העממית על החזרת הונג קונג לחיקה וביטול השלטון הקולוניאלי בחלק זה של סין.

הוועידה משגרת ברכת הצלחה לפסטיבל העולמי של הנוער והסטודנטים הדמוקרטיים, שייערך בקיץ זה בקובה. אנו נמשיך במאבק לביטול הסגר האמריקאי המוטל מזה עשרות שנים על קובה, ולהסרת כתם החרפה של תמיכת ממשלת ישראל בסגר נפשע זה.



יאסר עבד רבו, שר ההסברה של הרשות הפלסטינית מברך את הוועידה

קול קורא של ועידת מק"י ה-23

עם הפנים לעתיד!

אזרחי ישראל,

יהודים וערבים, נשים וגברים,

עובדים וסטודנטים,

המפלגה הקומוניסטית הישראלית קוראת לכם:

בואו, הצטרפו לשורות מק"י - מפלגת השלום, זכויות העובדים, השוויון והדמוקרטיה! המציאות הישראלית תחת שלטונה של ממשלת נתניהו, מציאות של כיבוש, סכנת מלחמה ואיום על הדמוקרטיה, היא מקור לדאגה, לסבל, לקיפוח ולייאוש. מק"י מעמידה מול מציאות זו חלופה פוליטית וחברתית אופטימית, המציבה במרכזה את הדאגה לאדם, את חירות האדם וחירות העמים, את השוויון החברתי והדמוקרטיה העמוקה.

אם גם אתם רוצים להביט קדימה ולא אחורה; אם גם אתם מאמינים ביכולתה של החברה להתפתח תוך דאגה אמיתית לכל פרט בתוכה, כך שיוכל למצות את יכולתו; תוך דאגה לחלש וביטול כל צורות הניצול, הקיפוח והדיכוי - בואו אל המפלגה הקומוניסטית הישראלית.

אנו, הקומוניסטים, יוצאים מוועידתנו ה-23 מחוזקים יותר, מגובשים יותר, נחושים עוד יותר באמונתנו, שביכולתנו לסלול יחד - יהודים וערבים, נשים וגברים, את הדרך לחיים של שלום, שוויון, דמוקרטיה וקידמה חברתית, את הדרך לסוציאליזם.

מק"י יוצאת מהוועידה ה-23 ופניה - לעתיד.

בואו איתנו!

תקנון המפלגה הקומוניסטית הישראלית

אושר בוועידה ה-23 של מק"י

מבוא

התקנון הוא חוקת המפלגה הקומוניסטית הישראלית. הוא קובע את מטרותיה ויסודותיה של המפלגה, את הכללים של חייה הפנימיים, את זכויותיהם וחובותיהם של חבריה ואת סדרי פעילותם של אירגוניה ומוסדותיה. כל חבר וכל מוסד חייבים לכבד את התקנון ולפעול על פיו.

פרק א'

שם המפלגה, מטרותיה ויסודותיה

1. שם המפלגה: המפלגה הקומוניסטית הישראלית.
2. המפלגה הקומוניסטית הישראלית היא מפלגה מהפכנית של מעמד הפועלים, של עובדים שכירים ועצמאיים, חקלאים, אקדמאים, יוצרים ואנשי רוח, סטודנטים, גימלאים, נשים וגברים.
3. המפלגה הקומוניסטית הישראלית היא מפלגה פטריוטית ואינטרנציונליסטית, מפלגה יהודית-ערבית הנאבקת למען העניינים האמיתיים של ישראל לטובת כל אזרחיה.
4. המפלגה נאבקת לשלום ישראלי-ערבי צודק, כולל ויציב, שבמרכזו שלום ישראלי-פלסטיני על בסיס של שתי מדינות לשני העמים.
5. המפלגה נאבקת לישראל עצמאית, מדינית וכלכלית, מתלות בארצות-הברית ובהון הזר ולהשתלבותה של ישראל באזור.
6. המפלגה נאבקת:
 - (א) למען ענייני העובדים וזכויותיהם ולהעלאת רמת חייהם; לפיתוח הארץ לטובת כל תושביה היהודיים והערביים ללא אפליה; נגד כל תופעה של גזענות, לאומנות וריאקציה חברתית; להגנת זכויות האדם ונגד כל סוגיה אפליה; להגנת החירויות הדמוקרטיות ונגד סכנת הפאשיזם; (ב) לשוויון זכויות אזרחי ולאומי של האוכלוסיה הערבית בישראל ולהכרה בה כמיעוט לאומי; לחקיקת חוק אזרחות שיויוני ולהפיכת ישראל למדינת כל אזרחיה; לאחוות עמים יהודית-ערבית; (ג) לשוויון זכויות לעדות המזרח; להפסקת כל צורות האלימות והכפייה כלפי נשים ולשוויון זכויות האשה בכל התחומים; (ד) להגנת זכויות הילדים והנוער; (ה) להפרדת הדת מהמדינה, להבטחת חופש המצפון, לביטול כל צורות הכפייה הדתית, להבטחת חופש הפולחן לכל הדתות ללא אפליה ולהבטחת זכותו של כל אדם לבחור באופן חופשי באורח חיים חילוני או דתי.
7. (א) למען תוכל המפלגה למלא את משימותיה, עליה לחזק את מעורבותה במעמד הפועלים וכלל העובדים, וכן בכלל הציבור, לעקוב מקרוב אחרי התמורות בהלכי

הרוח בקרבם, ללמוד מנסיונם, להדריך את מערכותיהם ולפעול להרחבת שורותיה; (ב) המפלגה חותרת לשיתוף-פעולה רחב עם מפלגות פוליטיות, חוגים ואישים על בסיס מוסכם.

8. המפלגה הקומוניסטית הישראלית מושתתת על רעיונות הסוציאליזם המדעי - המרקסיזם-לניניזם, המשקפים את המציאות בהתפתחותה ומנחים את המאבק לשינויה. המפלגה מפתחת ומיישמת באורח יוצר את הרעיונות הללו בהתאם לתקופתנו ולתנאים המיוחדים של ישראל.

9. בדיוניה ובפעילותה המפלגה מסתייעת במורשת המתקדמת של שני העמים ופתוחה לכל הרעיונות המתקדמים במורשת האנושות.

10. מטרת המפלגה היא לכוון בישראל סוציאליזם - חברה הומנית ודמוקרטית של צדק חברתי. סוציאליזם הוא שינוי חברתי מהותי, שלב היסטורי מתקדם יותר, המחליף את הקפיטליזם - משטר הניצול המעמדי, ניצול אדם בידי אדם. סוציאליזם משמעו שלטון מעמד הפועלים וכלל העובדים בעיר ובכפר; בעלות חברתית על אמצעי הייצור העיקריים תוך הבטחת מנגנוני ביקורת ותכנון דמוקרטי לטובת כלל החברה; איכות חיים גבוהה והעלאת רמת החיים החומרית והתרבותית; עקירת האפליה הלאומית והעדתית; שוויון זכויות האשה בחברה, בעבודה ובמשפחה; חירות האדם והתפתחותו החופשית והכל-צדדית. הסוציאליזם מעמיד את האדם כערך עליון. ישרו בו פלורליזם של דעות, ארגונים ומפלגות ודמוקרטיה עמוקה הלכה-למעשה בכל תחומי החיים. הסוציאליזם מתפתח באופן דינמי ומתחדש בהתמדה ואינו סדר חברתי מוגמר וסטאטי.

11. המפלגה נאבקת נגד סדר עולמי של אימפריאליזם, גלובליזציה בהגמוניה של ההון ופגיעה מחריפה בהשגיהם ההיסטוריים של העובדים, ולמען סדר עולמי המושתת על שוויון וחירות. המפלגה חותרת לצורות חדשות של סולידריות בינלאומית הנדרשות במאבק הזה.

12. המפלגה פועלת למען חשיבה פוליטית חדשה, שתאפשר התמודדות עם הבעיות הדחופות הניצבות בפני האנושות, עמי האיזור וישראל. המפלגה נאבקת למניעת שואה של מלחמה גרעינית, העלולה לסכן את קיומו של המין האנושי; לחיסול נשק של השמדה המונית - נשק גרעיני, כימי וביולוגי, ולמניעת הפצתו; לחתימת ישראל על האמנה הבינלאומית לאיסור הפצתו של הנשק הגרעיני; להגנת השלום ולדו-קיום בשלום בין מדינות בעלות משטרים חברתיים שונים. המפלגה נאבקת למניעת הרס הסביבה ולמען שיתוף פעולה בינלאומי לפתרון הבעיות האקולוגיות.

13. המפלגה הקומוניסטית הישראלית היא מפלגה עצמאית בתנועה הקומוניסטית והפועלית בעולם. היא מטפחת יחסי אחווה עם מפלגות קומוניסטיות ופועליות, עושה למען שיתוף פעולה ויחסי ידידות עם מפלגות סוציאליסטיות וסוציאל-דמוקרטיות, עם תנועות להגנת הסביבה ועם כוחות שלום, דמוקרטיה, שיחרור לאומי וקידמה חברתית.

14. המצטרף לשורות המפלגה הקומוניסטית בוחר בדרך שמשמעה התייצבות במאבק המעמדי לצד העובדים, ובמאבק לשלום ולערכי הסוציאליזם. חברי

המפלגה מאוגדים בתוכה מרצונים החופשי, מתוך הסכמה עם עקרונותיה ונכונות לפעול ליישומם. המפלגה פועלת לשמירה על אחדותה - תנאי להצלחת מאבקה. המפלגה מחנכת את הקומוניסטים להגשים בחייהם ובפעילותם ערכים הומניים, אחריות ואומץ, עקרוניות והתחדשות, צניעות ויושר, מסירות לענייני העובדים והעם.

15. המבנה האירגוני של המפלגה נובע מהאופי המהפכני שלה ומושתת על צנטרליזם דמוקרטי הממזג צנטרליזם של מדיניות ארצית אחת, מחויבות להחלטות וביצוען בפועל, עם דמוקרטיה רחבה וחופש הדיון, קולקטיביות בעבודה עם אחריות אישית.

פרק ב'

החברות במפלגה וההצטרפות אליה

16. כל תושב בישראל מגיל 18 ומעלה, המצטרף למפלגה, מקבל מרצונו החופשי את עקרונותיה הרעיוניים, הפוליטיים והארגוניים, ועושה להגשמתם, השומר על יישום התקנון, הפעיל באחד מארגוני המפלגה, המיתפקד במיפקד המפלגה והמשלם מס חבר - הוא חבר המפלגה.

17. חבר מפלגה יטול חלק בחייה הפוליטיים של המפלגה וישתתף בפעילות ארגונית המפלגתית ובישיבותיו. החבר ישתתף בעיצוב מדיניות המפלגה: (א) בהשתתפות בדיונים בארגונים ובמוסדות בהם הוא חבר; (ב) בזכות לבחור במישרין, או באמצעות צירים, את מוסדות המפלגה ולעמוד בעצמו לבחירה אליהם; (ג) בזכות לבחור ולהיבחר תהיה לחבר שישה חודשים אחרי הצטרפותו למפלגה; (ד) בזכות לפנות בכל שאלה או הצעה, באמצעות ארגוני המפלגתית או במישרין, למוסד מפלגתי גבוה יותר, עד לוועד המרכזי ומוסדותיו ועד לוועידת המפלגה. המוסד חייב להתייחס לפניה תוך חודשיים.

18. חבר מפלגה מאורגן בסניף לפי תחום פעילותו, מגוריו או עבודתו.

19. זכותו של חבר להביע באופן חופשי את דעתו ולהגן עליה בכל נושא העומד לדיון, בכל מסגרת מפלגתית שהוא שותף בה וכן בפרסום בעלון המפלגה. חובתו של חבר היא לפעול לביצוע החלטות אירגוני המפלגתית ומוסדות מפלגתיים גבוהים יותר. חבר מוסד המופיע מטעם המוסד במסגרת מפלגתית נמוכה יותר, ייצג את סיכומי המוסד שלו והחלטותיו וכן את אלה של מוסדות גבוהים יותר. חבר הוועד המרכזי או חבר ועדת הביקורת המרכזית החולק על עמדת המוסד שלו, יעשה זאת במסגרת הוועידה, במועצת המפלגה, בפרסום בכתב בעלון המפלגה וכן במסגרת אחרת עליה החליט המוסד.

20. חבר מפלגה יהיה מעורב בענייני הציבור בקרבו הוא נמצא, ובמיוחד בענייני העובדים, יאבק למען האינטרסים והזכויות שלהם; יסביר בציבור את מדיניות המפלגה ורעיונותיה ויפעל להגשמתם; יפעל להרחבת שורות המפלגה.

21. זכותו של חבר למתוח, במסגרת המפלגה, ביקורת חברית על כל חבר או מוסד במפלגה, במטרה לקדם את עניין המפלגה. חובתו לפתח ביקורת וביקורת

- עצמית, לחשוף שגיאות וליקויים בעבודת אירגונו המפלגתי ולפעול לתיקונם, להתריע על שגיאות וליקויים בעבודת המפלגה בפני מוסדות המפלגה עד לוועד המרכזי ועד לוועידת המפלגה.
22. חבר מפלגה חייב לשמור על אחדות המפלגה, לקיים את המשמעת המפלגתית, לגלות עירנות ולהגן על המפלגה, עקרונותיה ומדיניותה.
23. חבר מפלגה יעשה להרחבת השכלתו הפוליטית והרעיונית ולהעמקתה, תוך מיזוג התיאוריה והפעילות.
24. כל חברה וחבר חייב/ת בהתנהגות חברתית מתקדמת. חובתם של כל החברים, גברים ונשים, לפעול ליצירת אווירה שתאפשר ותקדם שחרור מלא של האשה, לרבות בחלוקת העבודה במפלגה ובמוסדותיה, בעבודה ובכלל, באופן שיאפשר לה להגשים את עצמה כאדם שווה.
25. חבר מפלגה ישלם מס חבר, וישתתף במגבית המפלגה, ישמור על רכוש המפלגה ועל פנקס החבר המונפק על-ידי הוועד המרכזי. חבר אשר לא שילם את מס החבר שלו במשך תקופה של שישה חודשים ומעלה אינו רשאי לבחור ולהיבחר למוסדות המפלגה.
26. זכותו של חבר להשמיע דברו בישיבת אירגונו המפלגתי או בפני מוסד מפלגתי גבוה יותר, העומד לקבל החלטה על פעולתו או התנהגותו. המוסד הגבוה יותר רשאי להסמיך נציגות מקרב חבריו לשמוע את דברי החבר.
27. חבר המחליף את מקום עבודתו או מקום מגוריו, יודיע על כך לאירגון המפלגתי.
28. הרוצה להצטרף למפלגה, יפנה אישית בבקשת הצטרפות אל האירגון המפלגתי, בהתאם למקום פעילותו, עבודתו או מגוריו. לבקשה יש לצרף המלצה של שני חברי מפלגה המכירים אישית את מגיש הבקשה כאדם הראוי להצטרף למפלגה.
29. חברי ברית הנוער הקומוניסטי הישראלי מתקבלים למפלגה באמצעות ברית הנוער הקומוניסטי הישראלי ובהמלצת מוסדותיו.
30. הארגון המפלגתי יחליט על קבלת החבר או דחיית בקשתו. החלטה בעניין זה טעונה אישור ועד הסניף ויש להביאה לידיעת ועד המחוז והוועד המרכזי.
31. החברות במפלגה נחשבת החל בתאריך ההחלטה על הקבלה למפלגה. תאריך זה הוא הקובע לעניין ותק החברות במפלגה.
32. מי שהוצא מהמפלגה ורוצה להתקבל מחדש, יכול להתקבל רק באישור הוועד המרכזי. מי שבוטלה חברותו ורוצה להתקבל מחדש, בקשתו תידון בוועד הסניף והיא טעונה גם אישור של ועד המחוז.

פרק ג'

המבנה הארגוני של המפלגה

33. המבנה הארגוני של המפלגה מושתת על עקרון הצנטרליזם הדמוקרטי. הדמוקרטיה המפלגתית-הפנימית והמשמעת הכרחיות לקיום כושר הפעולה של המפלגה ולאחדותה. ההקפדה עליהן היא חובת כל חבר וכל מוסד במפלגה, ללא יוצא מן הכלל.

הדמוקרטיה הפנים-מפלגתית מחייבת: (א) אווירה חופשית וחברית בדיונים במסגרת המפלגה; (ב) עידוד החברים למעורבות פעילה בחיי המפלגה; (ג) קיום קשר סדיר ודו-סיטרי בין המוסדות הגבוהים והנמוכים יותר; (ד) התייחסות של כל מוסד מפלגתי להצעות, ליוזמות ולפניות של חברים; (ה) ביקורת וביקורת עצמית.

34. כל מוסד מפלגתי נבחר בבחירות חשאיות אישיות. כאשר מספר המועמדים זהה למספר הרכב המוסד העומד לבחירה, רשאי הגוף הבוחר להחליט על הצבעה גלויה. בבחירות למוסדות המפלגה רשאי כל חבר או לפי העניין, כל ציר, להציע מועמדים ולהביע בצורה חברית את דעתו המנומקת בעד או נגד כל חבר מבין המועמדים המוצעים: (א) ועידת המפלגה בוחרת בוועד מרכזי ובוועדת ביקורת מרכזית; (ב) ועידת המחוז בוחרת בוועד מחוזי ובוועדת ביקורת מחוזית; (ג) האסיפה הכללית של הסניף בוחרת בוועד הסניף; (ד) התא המפלגתי בוחר במזכיר התא, ובדרך כלל במזכירות.

35. הסניף מורכב מתאים. כל הסניפים במרחב טריטוריאלי מסויים מהווים מחוז. האירגון המפלגתי המקיף שטח נרחב יותר, גבוה יותר לגבי אירגון המקיף חלק מהשטח הזה.

36. כאירגון המפלגתי של החבר נחשב האירגון או המוסד הגבוה ביותר אשר החבר נמנה עמו. בפעילותו כחבר מוסד נמוך יותר, יהיה החבר אחראי גם בפני מוסד זה. חבר מוסד רשאי להשתתף בישיבת אירגון או מוסד נמוך יותר.

37. (א) ההחלטות מתקבלות ברוב רגיל, אם אין קביעה אחרת בתקנון; (ב) החלטותיו של מוסד מפלגתי מחייבות את כל חבריו ואת חברי האירגון שבראשו עומד המוסד; (ג) החלטותיו של מוסד מפלגתי גבוה יותר מחייבות את כל האירגונים והמוסדות הנמוכים יותר ואת החברים בהם; (ד) זכותו של כל מוסד או אירגון נמוך יותר לערער על החלטה בפני המוסד שקיבל אותה ולאחר מכן בפני מוסד גבוה יותר. המוסד שבפניו ערערו ידון בערעור ויודיע את החלטתו המנומקת למערער. ערעור אינו מפחית מחובת הביצוע של ההחלטה; (ה) חובתו של מוסד המסכם שהחלטה מהותית שלו היתה שגויה, לדווח במהירות על סיכום זה למוסד או לאירגון שבחר בו, למוסדות הנמוכים ממנו ולמוסד שמעליו.

38. כל מוסד מפלגתי חייב לפעול כקולקטיב, תוך הקפדה על אחריות אישית. אם מתעוררים חילוקי דעות באירגון או במוסד מפלגתי, הוויכוח יהיה ענייני וחברי ולפני ההצבעה יעשה מאמץ מירבי כדי להגיע להסכמה.

39. כל מוסד מפלגתי חייב למסור במועדים קבועים דו"ח על פעולותיו ודיוניו לאירגון אשר בחר בו וכן למוסד גבוה יותר, לפי בקשת מוסד זה.

40. זכותו של אירגון מפלגתי לקיים דיון בשאלות מדיניות כלליות ובנושאים אחרים ולהעביר את תוכן דיוניו, סיכומיו והצעותיו למוסד גבוה יותר, החייב לדון ולהשיב לפונה.

41. כל אירגון מפלגתי עצמאי בפעולותיו המקומיות, הצריכות להתנהל בהתאם למדיניות הכללית של המפלגה ולהחלטות של מוסדות המפלגה הגבוהים יותר.

42. מוסד גבוה יותר העומד להטיל תפקיד על חבר באירגון או במוסד נמוך יותר, חייב

- להתייעץ מראש עם החבר ועם האירגון או המוסד הנוגע בדבר.
43. בבחירת מוסדות המפלגה ובקביעת תפקידים יש לפעול להתחדשות בדרך של תחלופה ולהבטחת ייצוגן של נשים.
44. מוסד מפלגתי נבחר רשאי, ברוב של שני-שלישים מחבריו, להוציא מהרכבו או לצרף להרכבו חברים נוספים. מספר המצורפים לא יעלה על חמישית מחברי המוסד.
45. הוועד המרכזי יפרסם בהתאם לצורך עלון פנימי בעברית ובערבית, בו יוכל כל חבר מפלגה לבטא את דעתו בשאלות רעיוניות, פוליטיות או אירגוניות.
46. המעשים הבאים נחשבים להפרת המשמעת המחייבת במפלגה: (א) אי-קיום הוראה מהוראות התקנון, או אי ביצוע החלטה מפלגתית כמשמעותה בסעיף 37; (ב) פגיעה באחדות המפלגה, בעקרונות הדמוקרטיה המפלגתית-הפנימית או בזכויות חבר המפלגה; (ג) פעילות סיעתית, שמשמעותה התארגנות קבוצתית על בסיס שונה מזה הקבוע בתקנון; (ד) נקיטת מעשה עויין או גילוי עמדה עוינת למפלגה; (ה) שימוש לרעה בתפקיד מפלגתי או ציבורי; (ו) התנהגות הפוגעת בשמה הטוב של המפלגה.
47. (א) האירגון המפלגתי של החבר, או במקרים מיוחדים, מוסד גבוה יותר, מוסמך לברר מקרים של הפרת המשמעת. חובתו להזמין את החבר לבירור בטרם יקבל החלטה. הוזמן החבר פעמיים ולא הופיע לבירור ללא סיבה סבירה, רשאי האירגון המפלגתי או המוסד המפלגתי לקיים את הבירור בהעדרו ולקבל החלטה; (ב) המסגרת המבררת מחליטה בענין הפרת המשמעת ומנמקת את החלטתה בפני החבר ובפני אירגונו המפלגתי; (ג) המסגרת המבררת מוסמכת לנקוט באחד מהצעדים המשמעתיים הבאים: (1) אזהרה; (2) הורדה מתפקיד מפלגתי או מתפקיד ציבורי בשליחות המפלגה; (3) ביטול חברות; (4) הוצאה מהמפלגה; (ד) צעד משמעתי לפי סעיף ג(2) (3) (4) טעון אישור מוסד גבוה יותר, למעט אם הוא ננקט כלפי חבר הוועד המרכזי או חבר ועדת הביקורת המרכזית; (ה) זכותו של חבר, שכלפיו ננקט צעד משמעתי, לערער בפני מוסד גבוה יותר עד לוועד המרכזי. במקרה של הוצאה מהמפלגה זכות הערעור היא עד ועידת המפלגה.
48. (א) החלטה על הוצאה מהמפלגה תיעשה רק במקרה חמור במיוחד של פגיעה מהותית במפלגה. היא דורשת רוב של שני-שלישים במסגרת המבררת; (ב) על ביטול חברות ועל הוצאה מהמפלגה יש למסור מייד, בצירוף הנמקה ודברי הגנתו של החבר, למוסד המפלגתי הגבוה יותר לשם אישורה; (ג) לאחר אישור הוצאתו של החבר או ביטול חברותו, יש להודיע על כך באסיפה הכללית הקרובה של הסניף ולוועד המרכזי; (ד) ההחלטה בדבר הוצאת חבר או ביטול חברותו, אם לא אושרה על ידי המוסד המפלגתי הגבוה יותר, חוזרת לדיון מחודש באירגון או במוסד הראשון. במקרה שהאירגון או המוסד הזה עומד על החלטתו הקודמת, נמסר העניין להכרעה במוסד מפלגתי גבוה יותר מן השניים; (ה) מוסד מפלגתי שהחליט על הוצאת חבר, רשאי, באישור הוועד המרכזי, לפרסם בפומבי את החלטתו.

49. הוועד המרכזי או ועד המחוז (באישור הוועד המרכזי) רשאי לזמן לבירור אירגון או מוסד מפלגתי (בתחום הכפוף לו), שפגע פגיעה חמורה בעקרונות המפלגה או שהפר את הוראות תקנון המפלגה, ומוסמך לאחר מכן לנקוט באמצעים מתאימים, לרבות פיזורו של אירגון או מוסד זה. צעד כזה ייכלל בהתאם בדו"ח הוועד המרכזי לוועידת המפלגה או בדו"ח ועד המחוז לוועידת המחוז.

פרק ד'

ועידת המפלגה

50. ועידת המפלגה היא המוסד העליון של המפלגה ונערכת אחת לארבע שנים.
51. הוועד המרכזי קובע את מועד הוועידה. הוועד המרכזי רשאי לדחות את הוועידה לפרק זמן שאינו עולה על חצי שנה. הוועד המרכזי רשאי לדחות את הוועידה לפרק זמן העולה על חצי שנה, אך ורק בנסיבות מיוחדות, וההחלטה על כך דורשת רוב של שני-שלישים מחברי הוועד המרכזי. הוועד המרכזי ימסור למוסדות המפלגה ולאירגוניה הודעה מנומקת על דחיית מושב הוועידה ויכלול אותה בדו"ח שלו לוועידה.
52. ועידה שלא-מן-המניין תכונס על-ידי הוועד המרכזי לפי יוזמתו הוא, לפי החלטת מועצת המפלגה או לפי דרישתן של לפחות שתי ועידות מחוזות, המאגדים לא פחות משליש מהמספר הכללי של חברי המפלגה. הבדיקה, אם מהווים המחוזות התובעים לכנס ועידה שליש מהמספר הכללי של חברי המפלגה, נתונה לסמכותה של ועדת הביקורת המרכזית. במקרה שהוועד המרכזי אינו מכנס ועידה תוך חודשיים ימים, כפי שנתבע על ידי מועצת המפלגה או ועידות המחוזות, זכאים מועצת המפלגה או ועידות המחוזות, הדורשות את עריכת הוועידה, להקים ועדה בעלת סמכויות של ועד מרכזי לביצוע כינוס הוועידה.
53. הוועד המרכזי מפרסם, לפחות חודשיים לפני כינוס הוועידה, את סדר יומה ואת החומר המוגש לדיון במפלגה לקראתה.
54. הוועד המרכזי קובע את אופן בחירת הצירים לוועידה ואת מודד הייצוג. חברי הוועד המרכזי וחברי ועדת הביקורת המרכזית יהיו צירים בוועידה. הוועד המרכזי רשאי, במקרים מיוחדים, תוך התייעצות עם ועדי המחוזות וועדי הסניפים הנוגעים בדבר, להציע לוועידה לצרף כצירים חברי מפלגה במיספר שלא יעלה על 5% מהמיספר הכולל של הצירים. הוועד המרכזי יימנע מלהציע לוועידה לצרף כציר חבר שעמד לבחירה בסניפו ונכשל.
55. הוועידה בוחרת מבין ציריה בנשיאות, המנהלת את הוועידה, ובוועדות הוועידה.
65. בסמכות הוועידה: (א) להחליט על סדר יומה ודרכי עבודתה; (ב) לדון ולהחליט על הדינים וחשבונות של הוועד המרכזי ושל ועדת הביקורת המרכזית; (ג) לדון ולהחליט על הפרוגרמה, על מדיניות המפלגה, פעילותה ארגונה ועל התקנון של המפלגה. החלטה על שינויים בתקנון דורשת רוב של שני-שלישים מהצירים שהשתתפו בהצבעה; (ד) לבחור בוועדת הביקורת המרכזית ובוועד המרכזי. אין לבחור בחבר לשני מוסדות אלה גם יחד. חברות תהיינה לפחות חמישית ממיספר הנבחרים לוועד המרכזי.

57. הוועידה ומוסדותיה בלבד מוסמכים לדון על פעילותו והתנהגותו של ציר במהלך הוועידה, אלא אם כן מחליטה הוועידה אחרת.
58. החלטות הוועידה מחייבות את כל האירגונים והמוסדות המפלגתיים ואת כל חברי המפלגה.

פרק ה'

הוועד המרכזי

59. (א) הוועד המרכזי הוא המוסד בעל הסמכות העליונה במפלגה בין ועידה לוועידה. הוא קובע את עמדת המפלגה בכל נושא חדש הנוגע למדיניותה הכללית; (ב) הסמכות לפרש את התקנון בין ועידה לוועידה נתונה בידי הוועד המרכזי וועדת הביקורת המרכזית בישיבה משותפת שבה תהיה זכות הצבעה לחברי שני המוסדות. כמו-כן יהיו שני מוסדות אלה מוסמכים לדון ולהחליט יחד על הצעות לשינויים בתקנון; (ג) הוועד המרכזי מוסמך לקבוע, בהתייעצות עם ועדת הביקורת המרכזית, תקנות לניהול מועצת המפלגה, ועידות מחוז, אסיפות סניף ומוסדות מפלגתיים אחרים, ובתנאי שהן אינן סותרות את תקנון המפלגה.
60. לוועד המרכזי יכול להיבחר חבר מפלגה בעל ותק של חמש שנים ומעלה.
61. (א) הוועד המרכזי מתכנס לפחות אחת לשלושה חודשים; (ב) הוועד המרכזי קובע את סדרי עבודתו. בוחר מקרב חבריו בבחירות חשאיות מזכ"ל, לשכה פוליטית ומזכירות וקובע את בעלי התפקידים בתוכו. מוסדות אלה של הוועד המרכזי מדווחים לו על ביצוע החלטותיו ועל עבודתם; (ג) חבר הוועד המרכזי המכהן במשך שלוש קדנציות רצופות בלשכה הפוליטית או במזכירות, יוכל להיבחר לכל קדנציה נוספת באותו מוסד, אם לפחות 60% מהמצביעים בוועד המרכזי אישרו את עמידתו לבחירה.
62. הוועד המרכזי: (א) מוציא לפועל את החלטות ועידת המפלגה; (ב) קובע את מדיניות המפלגה ואת הטקטיקה שלה בהתאם להחלטות הוועידה ובכל נושא חדש; (ג) קובע את המפה האירגונית של המפלגה; (ד) דואג לקשר מתמיד ודו-סטרי עם ועדי מחוזות המפלגה ומוסדות נמוכים יותר; (ה) מדריך את פעולות המפלגה, מפקח על ביצוע התפקידים ומילוי החובות של אירגוני המפלגה ומוסדותיה ומבטיח את פעילותם התקינה; (ו) מדריך את החינוך הרעיוני והפוליטי של חברי המפלגה; (ז) מדריך את שליחי המפלגה בכנסת, במוסדות ההסתדרות ונעמת; (ח) מחליט על נציגי המפלגה באירגונים ציבוריים ארציים ומדריך אותם; (ט) בוחר את המערכות של ביטאוני המפלגה ומדריך את עבודתן; (י) בוחר את מחלקותיו. מחלקות הוועד המרכזי מוסמכות לארגן ולהדריך את הפעילות בתחום אחריותן וכן לארגן אקטיבים ארציים ואזוריים לפעילות הזו; (יא) מייצג מבחינה מרכזית את המפלגה כלפי חוץ; (יב) קובע את לוח דרגות מס החבר ואת התקציב השנתי של המפלגה ומנהל את רכוש המפלגה; (יג) עורך את מיפקד המפלגה וקובע את נהליו ומנהל את הרישום הארצי של חברי המפלגה.

פרק ו'

ועדת הביקורת המרכזית

63. לוועדת הביקורת המרכזית יכול להיבחר חבר מפלגה בעל ותק של שש שנים ומעלה.
64. ועדת הביקורת המרכזית בוחרת מבין חבריה ביושב-ראש ובמזכיר.
65. חברי ועדת הביקורת המרכזית משתתפים בישיבות מליאת הוועד המרכזי בזכות דעה מייעצת. יושב-ראש ועדת הביקורת המרכזית רשאי להשתתף בישיבות הלשכה הפוליטית בזכות דעה מייעצת. מזכיר ועדת הביקורת המרכזית רשאי להשתתף בישיבות מזכירות הוועד המרכזי בזכות דעה מייעצת.
66. ועדת הביקורת המרכזית:
- (א) מוסמכת לפקח על כך, שכל מוסדות המפלגה, אירגוניה וחבריה יפעלו בהתאם לתקנון, יקפידו על כללי הדמוקרטיה המפלגתית-הפנימית והמשמעת המפלגתית; (ב) מדריכה את ועדות הביקורת המחוזיות ונפגשת עימן בסדירות; (ג) מבקרת את ניהול חשבונות המפלגה וכל מוסדותיה ואת ניהול רכוש המפלגה ונכסיה באמצעות צוות מיוחד שהיא מקימה לצורך זה; (ד) מפקחת על מיפקד המפלגה.
67. רשאי לפנות לוועדת הביקורת המרכזית לצורך בירור עניינים שבסמכותה, כל מוסד, אירגון וחבר מפלגה, אוהד או כל אדם אחר. ועדת הביקורת תתייחס לפניית תוך חודשיים. ועדת הביקורת המרכזית רשאית ליזום בירורים בתחום סמכותה ולקבל החלטות.
68. החלטות ועדת הביקורת המרכזית, בתחום סמכותה, מחייבות את כל מוסדות המפלגה וחבריה.

פרק ז'

מועצת המפלגה

69. חברי מועצת המפלגה נבחרים בסניפים אחת לארבע שנים, לפי מודד ארצי הנקבע על-ידי הוועד המרכזי. סניף שמספר חבריו נופל מהמודד הארצי יבחר בחבר אחד למועצה. חברי הוועד המרכזי וחברי ועדת הביקורת המרכזית יהיו חברי המועצה. הוועד המרכזי מכנס את המועצה לפחות פעם בשנה לדיון בנושאים רעיוניים, מדיניים וארגוניים ומציע את סדר יומה. הוועד המרכזי יביא לדיון ולהחלטת המועצה את הצעותיו בנושא הרשימות לכנסת ולוועידות ההסתדרות ונעמת.
70. המועצה: (א) קובעת את סדר-יומו של המושב; (ב) דנה על הדין-וחשבון של הוועד המרכזי; (ג) מקבלת החלטות בנושאים שנידונו; (ד) מוסמכת להחליט על כינוס ועידת מפלגה שלא מן המניין. החליטה על כך, ייכנס הוועד המרכזי את הוועידה תוך חודשיים ימים.

פרק ח' מחוז המפלגה

71. מחוז המפלגה מורכב מכל הסניפים שבתחומו. הקמת מחוז ותחומיו נקבעים על ידי הוועד המרכזי.
72. המוסד הגבוה ביותר במחוז הוא ועידת המחוז, המתקיימת אחת לשנתיים. מועד הוועידה מתואם עם הוועד המרכזי. ועד המחוז רשאי לדחות את מועד ועידת המחוז לפרק זמן שאינו עולה על שלושה חודשים. במקרים מיוחדים רשאי ועד המחוז, באישור הוועד המרכזי, לדחות את מועד ועידת המחוז לתקופה העולה על שלושה חודשים. ההחלטה על דחייה כזאת מצריכה רוב של שני-שלישים מחברי ועד המחוז. ועד המחוז ימסור לסניפי המפלגה במחוז הודעה מנומקת על הדחייה ויכלול אותה בדיון וחשבון שלו לוועידת המחוז.
73. הצירים לוועידת המחוז נבחרים באסיפות כלליות בסניפים. ועד המחוז קובע, בתיאום עם הוועד המרכזי וועדת הביקורת המרכזית, את מודד הייצוג. חברי ועד המחוז וחברי ועדת הביקורת המחוזית יהיו צירים בוועידת המחוז. ועד המחוז רשאי למנות כצירים חברי מפלגה במחוז במיספר מוגבל, שלא יעלה על 10% ממיספר הצירים הנבחרים לוועידה. מינוי כזה טעון אישור ועידת המחוז.
74. ועידת מחוז שלא-מן-המניין תכונס על פי החלטת ועד המחוז בתיאום עם הוועד המרכזי, או על-פי החלטת הוועד המרכזי.
75. המועד, סדר היום והחומר המוגש לדיון לקראת ועידת המחוז, יפורסמו חודש אחד לפני כינוסה.
76. בסמכות ועידת מחוז: (א) לדון ולהחליט על הדינים-וחשבונות של ועד המחוז ושל ועדת הביקורת המחוזית; (ב) לדון ולהחליט על עבודת המפלגה במחוז; (ג) לבחור מבין ציריה בוועד המחוז ובוועדת הביקורת המחוזית. ציר לא יוכל להיבחר לוועד המחוז ולוועדת הביקורת המחוזית גם יחד.
77. ועידת המחוז ומוסדותיה הם המוסדות המחוזיים היחידים המוסמכים לדון בפעילותו ובהתנהגותו של ציר במהלך הוועידה, אלא אם-כן מחליטה הוועידה אחרת.
78. לוועד המחוז יכול להיבחר חבר מפלגה בעל ותק של שנתיים ומעלה.
79. ועד המחוז הוא הסמכות הגבוהה ביותר במחוז בין שתי ועידות המחוז והחלטותיו מחייבות את כל חברי המפלגה ואירגוניה במחוז.
80. ועד המחוז מתכנס לפחות אחת לחודשיים.
81. ועד המחוז בוחר מתוכו בבחירות חשאיות את המזכיר ואת המזכירות; מזכירות המחוז מוציאה לפועל את החלטות ועד המחוז ומנהלת את עבודת המפלגה במחוז בין שתי ישיבות ועד המחוז. בישיבת ועד המחוז מוסרת המזכירות דו"ח על ביצוע החלטות הישיבה הקודמת ועל פעילות המזכירות.
82. ועד המחוז: (א) מגשים את מדיניות המפלגה במחוז, בהתאם להחלטות ועידת המפלגה, הוועד המרכזי וועידת המחוז; (ב) מדריך את פעולות המפלגה במחוז ומפקח על עבודת ועדי האזורים וועדי הסניפים ומסייע במילוי תפקידיהם; מארגן

- את החינוך הרעיוני-פוליטי של החברים במחוז, מדריך את עבודת חברי המפלגה בתנועות ובאירגונים הציבוריים שבמחוז.
83. אחת לחצי שנה יתכנס ועד המחוז בהרכב מורחב שיכלול גם את מזכירות הסניפים ובנק"י במחוז. לוועד מחוז מורחב מסורות כל סמכויות ועד המחוז, למעט סמכות לפי סעיף 44.
84. לוועדת ביקורת מחוזית יכול להיבחר חבר מפלגה בעל ותק של שלוש שנים ומעלה.
85. ועדת הביקורת המחוזית בוחרת מבין חבריה ביושב-ראש.
86. ועדת הביקורת המחוזית מוסמכת לפקח על כך, שמוסדות המפלגה, ארגוניה וחבריה במחוז יפעלו בהתאם לתקנון, יקפידו על כללי הדמוקרטיה המפלגתית הפנימית ועל המשמעת המפלגתית.
87. ועדת הביקורת המחוזית דנה ומחליטה בשאלות בהתאם לסמכותה. החלטות ועדת הביקורת המחוזית בשאלות אלה מחייבות את כל מוסדות המחוז וחבריו הנוגעים בדבר.
88. על החלטות ועדת הביקורת המחוזית אפשר לערער בפני ועדת הביקורת המרכזית.
89. חברי ועדת הביקורת המחוזית רשאים להשתתף בישיבות ועד המחוז בדעה מייעצת. יו"ר ועדת הביקורת המחוזית רשאי להשתתף בישיבות מזכירות ועד המחוז בדעה מייעצת.
90. כל מוסדות המפלגה במחוז פתוחים בפני ועדת הביקורת המחוזית, כדי לאפשר לה לטפל בעניינים הקשורים בעבודתה בהתאם לתקנון.
91. ועד מחוז רשאי להקים, כארגון משנה שלו, ועד איזור לניהול עבודת המפלגה בחלק מסויים של שטח המחוז. ועד האיזור יורכב מחברים שנקבעו עלידי ועד המחוז וכן ממזכירי הסניפים באיזור. מזכיר האיזור ייבחר על-ידי ועד המחוז.

פרק ט' סניף המפלגה

92. ועד המחוז מחליט על הקמת סניף. הסניף מורכב מכל תאי המפלגה במקום.
93. אסיפה כללית של הסניף היא הסמכות העליונה בסניף ומתכנסת לפחות אחת לשלושה חודשים. ועד הסניף מחליט על מועד האסיפה ומציע לה סדר-יום.
94. לפחות אחת לשנה מתכנסת אסיפה כללית של הסניף במטרה לדון על הדין וחשבון של ועד הסניף ולבחירת ועד הסניף. על אסיפה כללית זו מודיע ועד הסניף לחברי הסניף שבועיים לפחות לפני כינוסה.
95. לוועד הסניף יכול להיבחר חבר בעל ותק של שנה אחת לפחות.
96. ועד הסניף מנהל את פעילות הסניף בהתאם להחלטות האסיפה הכללית של הסניף ובהתאם להחלטות המוסדות הגבוהים יותר.
97. ועד הסניף מתכנס לישיבת מליאה לפחות אחת לשישה שבועות.
98. ועד הסניף בוחר בבחירות חשאיות מבין חבריו במזכיר, ובדרך כלל גם במזכירות.

המזכירות מוסרת דו"ח בישיבת ועד הסניף על ביצוע החלטות הישיבה הקודמת ועל פעילות המזכירות.

99. ועד הסניף: (א) מגשים את מדיניות המפלגה במקום. מתכנן את העבודה וקובע חלוקת תפקידים בקרב ועד הסניף; (ב) מקים תאים חדשים ומדריך את עבודתם של תאי המפלגה; (ג) מתכנן את עבודת הסניף וקובע חלוקת תפקידים בין חבריו; (ד) מארגן את החינוך הפוליטי-רעיוני בסניף; (ה) דן ומחליט בנושא רשימות המפלגה לרשות המקומית ולמועצת הפועלים במקום; (ו) מדריך את פעילות חברי הסניף ברשות המקומית, במוסדות ההסתדרות המקומיים, באירגונים ציבוריים ובתחומים אחרים; (ז) גובה מס חבר; (ח) דואג למסירת ידיעות מקומיות לעיתונות המפלגה; (ט) מארגן את הפצת עיתונות המפלגה ופירסומיה; (י) מפתח יחסי רעות ומעודד עזרה הדדית בקרב החברים בסניף.

פרק י'

התא המפלגתי

100. התא המפלגתי הוא היחידה האירגונית הבסיסית של המפלגה והוא מוקם במקום עבודה, או לימודים, באיזור תעשייתי, בשטח מגורים של החברים או לפי מיגזר הפעילות שלהם. בעת הרכבת התאים, יש להעדיף תא במקום העבודה, באיזור תעשייתי או לפי מיגזר פעילות על פני תא בשטח המגורים.
101. ועד הסניף, או בהעדרו, מוסד גבוה יותר, מקים תא מפלגתי במקום שנמצאים בו לפחות שלושה חברים של המפלגה. ועד הסניף רשאי לשנות את הרכב התאים או לפרק תא, בהתאם לצורכי המפלגה.
102. תא במקום עבודה או לימודים, באיזור תעשייתי או במיגזר פעילות יכלול את חברי המפלגה, העובדים או הפעילים באותו תחום. באין אפשרות להקים תא כזה, יקים ועד הסניף מסגרת מפלגתית קבועה אחרת (אקטיב) לחברים הללו, מעבר להשתייכותם הסניפית או המחוזית, בתיאום עם האירגון המפלגתי שלהם.
103. תא בשטח מגורים יכלול את חברי המפלגה, הגרים או הפעילים באותו שטח מגורים, להוציא את החברים המאורגנים בתא לפי סעיף 102, ואת החברים אשר ועד הסניף מחליט כך לגביהם.
104. התא המפלגתי: (א) יוזם ומארגן פעילות למען ענייני הציבור שבקרבו הוא פועל, מנהל פעילות והסברה רעיונית ופוליטית ומפיץ את עתונות המפלגה; (ב) מבטיח, כי חברי התא ישתתפו בפעילות.
105. התא המפלגתי בוחר במזכיר ובדרך כלל במזכירות. התא חייב להתכנס באופן סדיר לפי החלטת ועד הסניף.

פרק י"א

המפלגה וברית הנוער הקומוניסטי הישראלי

106. ברית הנוער הקומוניסטי הישראלי היא תנועת הנוער המודרכת רעיונית ופוליטית ע"י המפלגה הקומוניסטית הישראלית.
107. ברית הנוער הקומוניסטי הישראלי פועלת לפי תקנונה, בצורות ובסגנון עבודה המתאימים לנוער.
108. הוועד המרכזי של המפלגה ומוסדותיה המחוזיים והמקומיים מדריכים את חברי המפלגה במוסדות המקבילים של ברית הנוער הקומוניסטי הישראלי.
109. ועד הסניף של המפלגה, בתיאום עם מוסדות ברית הנוער הקומוניסטי הישראלי, פועל להצטרפות חברי ברית הנוער הקומוניסטי הישראלי לשורות המפלגה. ועד הסניף ומוסדות בנק"י במקום מחליטים יחד ובהתאם לצורכי בנק"י והמפלגה, אם ימשיך החבר המתקבל למפלגה לפעול בברית הנוער הקומוניסטי הישראלי.
110. מתן הדרכה מתמדת והגשת עזרה שיטתית לפעילות ברית הנוער הקומוניסטי הישראלי הם מתפקידיה החשובים ביותר של המפלגה.



חברות וחברי בנק"י מקדמים בוורדים את באי מושב הפתיחה של הוועידה. במרכז: עיסאם מחול, חבר הלשכה, ויורם גוזינסקי, יו"ר המחלקה לקשרי חוץ, שהיו אחראים לאירגון הוועידה.

מוסדות מק"י שנבחרו בוועידה ה-23

(לפי סדר הא"ב, בסוגריים - מיספר הקולות)

הוועד המרכזי

1. אבו-אחמד כמאל (188)
2. אבו אל-הייג'א עדל (289)
3. אבו-שנב אחמד (236)
4. אבו-ריא גאזי (349)
5. אבו-שייח סלים (246)
6. אלטמן קלמן (247)
7. בדר סעיד (255)
8. בקרי מוחמד (237)
9. ברקה מוחמד (334)
10. גוז'נסקי יורם (216)
11. גוז'נסקי תמר (336)
12. גונן בנימין (323)
13. זגייר פתחיה (249)
14. חוסרי עפו (283)
15. חמדי עומר (266)
16. חריקי עלי (207)
17. חנין דב (255)
18. חורי ג'אבר (260)
19. חורי סמירה (266)
20. כנאנה אסעד יוסף (319)
21. כנאענה תופיק (302)
22. מג'לי נזיר (214)
23. מחול עיסאם (306)
24. נפאע מוחמד (339)
25. סייף גאלב (223)
26. סלים נאיף (282)
27. סלים סאלח (279)
28. סעד אחמד (290)
29. סעדי עומר (279)
30. עאמר עדל (204)
31. קצב אפרים (171)
32. שאנווי אניס (180)
33. תומא סלימאן עאידה (216)

ועדת הביקורת המרכזית

1. אבו-עיטה עבד אל-חמיד (223)
2. ג'אהשן שפיק (279)
3. היבי עלי (201)
4. טבעוני מופלח (232)
5. טנדלר אדה (222)
6. חורי משה (304)
7. נפאע סעיד (290)

מוסדות הוועד המרכזי

במושב הראשון של הוועד המרכזי של מק"י, בהשתתפות חברי ועדת הביקורת המרכזית, שנערך ב-6.7.97 בחיפה, נערכו בחירות לתפקיד מזכ"ל המפלגה, ללשכה הפוליטית ולמזכירות הוועד המרכזי. הוועד המרכזי בחר פה אחד במוחמד נפאע לתפקיד המזכיר הכללי של המפלגה. הוועד המרכזי בחר פה אחד בתופיק כנאענה לתפקיד מרכז המזכירות.

הוועד המרכזי החליט, כי בנוסף לחברים מוחמד נפאע ותופיק כנאענה, יהיו בלשכה הפוליטית עוד 7 חברים.

ללשכה הפוליטית של מק"י נבחרו בהצבעה חשאית החברים הנוספים הבאים (לפי סדר הא'-ב'):

מוחמד ברקה
תמר גוז'נסקי
בנימין גוּן
דב חנין
אסעד יוסף כנאנה
עיסאם מחול
אחמד סעד.

הוועד המרכזי החליט, כי בנוסף למוחמד נפאע ולתופיק כנאענה, יהיו במזכירות עוד 5 חברים.

למזכירות מק"י נבחרו בהצבעה חשאית החברים הנוספים הבאים (לפי סדר הא'-ב'):

סלים אבו שייח
יורם גוז'נסקי
עומר חמדי
עומר סעדי
עאדל עאמר.

בישיבתה הראשונה, שנערכה בחיפה ב-6.7.97, בחרה ועדת הביקורת המרכזית במשה חורי לתפקיד יו"ר הוועדה ובעבד אל-חמיד אבו-עיטה לתפקיד מזכיר הוועדה.